

Onsdagen den 28 februari

Kl. 10.00

*Utökning av antalet
suppleanter i
finansutskottet*

§ 1 Utökning av antalet suppleanter i finansutskottet

TALMANNEN:

Enligt till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen föreslagit att antalet suppleanter i finansutskottet, som f. n. är 17, skall utökas till 18.

Jag hemställer att antalet suppleanter i finansutskottet bestämmas till 18.

Denna hemställan bifölls.

Talmannen meddelade att fyllnadsval skulle ske vid morgondagens sammanträde.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

Undertecknad anhåller härmed om tjänstledighet från uppdraget som ledamot av riksdagen under tiden den 5 mars–den 7 april för upprätthållande av annan tjänst och för enskilda angelägenheter.

Stockholm den 27 februari 1979

Bengt Kindbom

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Stig Genitz* (c) skulle inträda som ersättare för Bengt Kindbom under hans ledighet från riksdagsmannauppgiftet.

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1978/79:89 till civilutskottet

§ 4 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1978/79:150

Onsdagen den
28 februari 1979

Finansdebatt

Föredrogs

finansutskottets betänkande 1978/79:20 med anledning av i propositionen 1978/79:100 framlagda finansplan och budgetförslag jämte motioner samt

skatteutskottets betänkande 1978/79:29 med anledning av motioner om produktionsfaktorsbeskattning.

TALMANNEN:

Finansutskottets betänkande nr 20 och skatteutskottets betänkande nr 29 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Finansutskottets betänkande nr 20

Mom. A

Finansplanen

I propositionen 1978/79:100 bil. 1 (ekonomidepartementet) hade regeringen efter föredragning av budget- och ekonomiministern Ingemar Mundebo föreslagit riksdagen att godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i propositionen.

I detta sammanhang hade behandlats

dels följande motioner rörande riktlinjerna för den ekonomiska politiken:

1978/79:1108 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga hemställts att riksdagen godkände de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i motionen,

1978/79:1118 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari hemställts att riksdagen beslutade avslå regeringens finansplan och godkänna de i motionen anförda riktlinjerna för den ekonomiska politiken,

1978/79:1124 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga hemställts att riksdagen godkände de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som hade förordats i motionen,

1978/79:1620 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga hemställts

1. att riksdagen beslutade att uttala sig för övergång till lågräntepolitik,
2. att riksdagen beslutade att godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i motionen och avslå regeringens förslag i denna del, och

1978/79:1698 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga hemställts att riksdagen godkände de i motionen förordade riktlinjerna för den ekonomiska politiken,

dels följande motioner:

1978/79:577 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos

regeringen skulle anhålla att prisstopp snarast infördes på alla dagligvaror,

1978/79:1106 av Alvar Andersson m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade anhålla att regeringen medverkade till att Sveriges Allmänna Hypoteksbank fick gränsen för försäljning av obligationer höjd med 500 miljoner kronor under detta år,

1978/79:1125 av Karl-Anders Petersson (c), vari hemställdes att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts i syfte att tillförsäkra jord- och skogsbruket tillgång till långsiktigt lånekapital, och

1978/79:1128 av Hans Wachtmeister m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga hemställdes att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts rörande fördelning av emissionstillstånd för obligationer avseende Hypoteksbankens behov av lantbrukskrediter i avvaktan på förslag till långsiktiga riktlinjer för lantbrukets kapitalförsörjning.

Utskottet hemställde

1. beträffande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken att riksdagen med anledning av regeringens förslag i propositionen 1978/79:100 bil. 1 och motionerna 1978/79:1108 yrkandet 1 och 1978/79:1698 yrkandet 1 samt med avslag på motionerna 1978/79:1118, 1978/79:1124 yrkandet 1 och 1978/79:1620 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen samt fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret till känna vad utskottet anförde,

2. beträffande prisstopp på dagligvaror att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:577,

3. beträffande lantbrukets kapitalförsörjning att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:1106, 1978/79:1125 och 1978/79:1128 yrkandet 2 som sin mening gav fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anförde,

4. beträffande uttalande om övergång till lågräntepolitik att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1620 yrkandet 1.

Reservation hade avgivits

1. av Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Paul Jansson, Arne Pettersson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson och Anita Gradin (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 och 3 bort hemställa

1. beträffande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken att riksdagen med avslag på regeringens förslag i propositionen 1978/79:100 bil. 1 och motionerna 1978/79:1108 yrkandet 1, 1978/79:1118, 1978/79:1620 yrkandet 2 och 1978/79:1698 yrkandet 1 samt med bifall till motionen 1978/79:1124 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen samt fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret till känna vad reservanterna anförde,

3. beträffande lantbrukets kapitalförsörjning att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:1106, 1978/79:1125 och 1978/79:1128 yrkandet 2.

Mom. B

Budgetförslaget

I propositionen 1978/79:100 bil. 2 (budgetdepartementet) hade regeringen efter föredragning av budget- och ekonomiministern Ingemar Mundebo såvitt nu var i fråga föreslagit riksdagen att

1. godkänna de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordats i propositionen,
2. (4) bemyndiga regeringen att i riksgäldskontoret disponera en från 150 000 000 kr. till 175 000 000 kr. ökad rörlig kredit att på sätt som regeringen bestämde ställas till förfogande för myndigheter som bedrev uppdragsverksamhet.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:1108 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga hemställdts

1. (2) att riksdagen godkände de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordats i motionen,
2. (5) att riksdagen i skrivelse till regeringen begärde en redovisning av gjorda åtaganden på industripolitikens område samt möjligheterna att med hänsyn till bl. a. de förbättrade konjunkturutsikterna begränsa transfereringarna till företagssektorn,
3. (6) att riksdagen skulle anhålla att regeringen i direktiv för myndigheternas petitaarbete uppdrog åt dessa att redovisa konsekvenserna av ett alternativ motsvarande en 5-procentig utgiftsbegränsning,

1978/79:1124 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga hemställdts att riksdagen godkände de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som hade förordats i motionen,

1978/79:1620 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga hemställdts att riksdagen beslutade godkänna de allmänna riktlinjer för budgetpolitiken som förordats i motionen och avslå regeringens förslag i denna del, och

1978/79:1698 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga hemställdts

1. (2) att riksdagen godkände de i motionen förordade riktlinjerna för budgetregleringen,
2. (3) att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om närings- och regionalpolitikens betydelse för den ekonomiska utvecklingen,
3. (4) att riksdagen hos regeringen begärde skyndsamma överläggningar mellan partierna och berörda parter om närings- och regionalpolitikens inriktning med hänsyn till de samhällsekonomiska förutsättningarna.

Utskottet hemställde

1. beträffande de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen att riksdagen med anledning av regeringens förslag i propositionen 1978/79:100 bil. 2 mom. 1 och motionerna 1978/79:1108 yrkandet 2 och 1978/79:1698 yrkandet 2 samt med avslag på motionerna 1978/79:1124 yrkandet 2 och 1978/79:1620 yrkandet 3 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande redovisning av konsekvenserna av en 5-procentig utgiftsbegränsning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1108 yrkandet 6,

3. beträffande möjligheterna att begränsa transfereringarna till företagssektorn att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1108 yrkandet 5 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande överläggningar om närings- och regionalpolitikens inriktning att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1698 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande närings- och regionalpolitikens betydelse för den ekonomiska utvecklingen att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1698 yrkandet 3 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. beträffande rörlig kredit att riksdagen bemyndigade regeringen att i riksgäldskontoret disponera en från 150 000 000 kr. till 175 000 000 kr. ökad rörlig kredit att på sätt som regeringen bestämde ställas till förfogande för myndigheter som bedrev uppdragsverksamhet.

Reservationer hade avgivits

2. beträffande de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen av Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Paul Jansson, Arne Pettersson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson och Anita Gradin (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med avslag på regeringens förslag i propositionen 1978/79:100 bil. 2 mom. 1 och motionerna 1978/79:1108 yrkandet 2, 1978/79:1620 yrkandet 3 och 1978/79:1698 yrkandet 2 samt med bifall till motionen 1978/79:1124 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande redovisning av konsekvenserna av en 5-procentig utgiftsbegränsning av Staffan Burenstam Linder (m) och Knut Wachtmeister (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1108 yrkandet 6 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande överläggningar om närings- och regionalpolitikens inriktning av Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Paul Jansson, Arne Pettersson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson och Anita Gradin (samtliga s) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1698 yrkandet 4,

Nr 91

Onsdagen den
28 februari 1979

Finansdebatt

5. beträffande närings- och regionalpolitikens betydelse för den ekonomiska utvecklingen av Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Paul Jansson, Arne Pettersson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson och Anita Gradin (samtliga s) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angivna lydelse.

Skatteutskottets betänkande nr 29

I detta betänkande behandlades motionerna

1978/79:310 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) hemställt att riksdagen skulle uttala sig för en övergång till produktionsbeskattning och hos regeringen begära nödvändig utredning och förslag härom.

1978/79:824 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var fråga hemställt att riksdagen skulle

1. uttala sig för övergång till produktionsbeskattning (yrkandet 1),
2. hos regeringen begära en skyndsam utredning och förslag till innevarande riksmöte om övergång till produktionsbeskattning (yrkandet 3), samt

1978/79:1629 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var fråga (yrkandet 1) hemställt att riksdagen hos regeringen begärde ett förslag till lagstiftning om en allmän produktionsfaktorsskatt i enlighet med de i motionen angivna principerna, innebärande bl. a. att skatten infördes för aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och övriga näringsidkare, varvid basen för skatten borde utgöras av lönekostnader och bruttovinst exkl. avskrivningar, socialavgifter och skatt men inkl. de olika avdrag som nu medgavs vid beskattningen för olika konsolideringsändamål. Förslaget borde framläggas i sådan tid att skatten kunde införas den 1 januari 1980.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1978/79:310 yrkandet 2,
2. motionen 1978/79:824 yrkandena 1 och 3,
3. motionen 1978/79:1629 yrkandet 1.

Reservation hade avgivits av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Hagar Normark, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1629 yrkandet 1 samt med anledning av motionen 1978/79:310 yrkandet 2 och motionen 1978/79:824 yrkandena 1 och 3 hos regeringen begärde att förslag om en produktionsfaktorsskatt – utformad i enlighet med i motionen 1978/79:1629 angivna principer – förelades riksdagen inom sådan tid att skatten kunde utgå fr. o. m. den 1 januari 1980.

Herr talman! Finansutskottets borgerliga betänkande har ett närmast magnifikt anslag i sin första mening: "Den svenska ekonomin befinner sig nu i en stark uppgångsfas." Den kris för svensk ekonomi, som proklamerades av trepartiregeringen i april 1977, är alltså nu avblåst. Den första signalen kom visserligen redan i augusti i fjol från Gumboda hed. Men nu är saken definitivt avgjord. Den borgerliga ekonomiska politiken har besekrat krisen – återställt konkurrenskraften, fått i gång tillväxten, brutit inflationsutvecklingen.

Den här självbelåtenheten kunde man kanske stå ut med, om det inte vore så att den har fått allvarliga konsekvenser för utformningen av den ekonomiska politiken. Både budgetpropositionen och majoritetsbetänkandet från finansutskottet utgår från att vad som göras skall är allredan gjort. Regering och riksdag kan nu, på den sjunde dagen, nöjda betrakta sitt verk och låta utvecklingen rulla vidare av egen kraft.

Enligt vår uppfattning svarar både belåtenheten och passiviteten dåligt mot det faktiska läget i vår ekonomi. Även om det nu sker en återhämtning, kvarstår ändå flera svagheter och problem, som borde föranleda åtminstone någon aktivitet från riksdagens sida. Det gäller arbetslösheten, det gäller de låga industriinvesteringarna och det gäller risken för att inflationen på nytt skjuter fart. Därtill kommer det stora budgetunderskottet, som är ett allvarligt problem på både kort och lång sikt.

Ett av de stora slagnumren vid förhålligandet av den borgerliga ekonomiska politiken har varit sysselsättningspolitiken. Det råder heller inte något tvivel om att enorma summor har spenderats både för arbetsmarknadspolitiska insatser och för generellt stöd till näringslivet. Det nu redovisade budgetunderskottet på 45 miljarder påstås ju till större delen ha orsakats av dessa utgifter.

Men resultatet av sysselsättningspolitiken är inte detsamma som dess kostnader. Det avgörande måste vara vad som har uppnåtts i fråga om effekterna på sysselsättningen. Och resultaten i det avseendet är långt mindre imponerande än de många miljarder som sysselsättningspolitiken har kostat staten.

Låt oss därför se vad som i verkligheten hänt på den svenska arbetsmarknaden under de senaste två åren.

Mellan januari 1977 och januari 1979 ökade antalet människor som önskade ett arbete med 84 000. Under samma tid ökade antalet sysselsatta med 62 000 personer. Det betyder att arbetslösheten steg med 22 000 personer.

Vilken sysselsättning erbjöds då de drygt 60 000 människor som faktiskt fick ett jobb?

Antalet personer i beredskapsarbeten ökade med 33 000 och antalet sysselsatta i skyddade arbeten med 5 000. Sammantaget kom alltså nära 40 000 att sysselsättas genom AMS.

Facit av den mycket omskrutna sysselsättningspolitiken och av de 20 000 miljoner som enligt regeringens uppgifter har satsats är alltså att det som

borde ha blivit ytterligare 84 000 personer i arbete blev:

22 000 arbetslösa.

38 000 fick ett AMS-jobb.

24 000 blev sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden. Det motsvarar en av fyra nya arbetssökande.

Den borgerliga majoriteten i finansutskottet anser sig nu kunna konstatera att det skett en vändning i arbetsmarknadsläget. Jag tycker att man borde ha varit försiktigare på den punkten. I januari steg den registrerade arbetslösheten med 31 000 personer till 117 000, något som arbetsmarknadsministern trots allt erkände var ett allvarligt bakslag för den förda politiken. Ligger man till detta att 184 000 människor sysselsattes genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder, stod över 300 000 personer utanför den reguljära arbetsmarknaden. Det motsvarar 7 % av arbetskraften och gör att Sverige vid en internationell jämförelse inte längre skiljer ut sig som ett land som lyckats väl med sin sysselsättningspolitik.

Enligt vår mening visar den här utvecklingen att den borgerliga politiken på ett centralt avsnitt har misslyckats. Det har framför allt två orsaker. För det första har den generella stöd- och subventionspolitiken varit utomordentligt ineffektiv i förhållande till sina kostnader – för de 20 miljarder man uppger sig ha satsat borde åtskilligt mer än 24 000 nya jobb ha kunnat åstadkommas, om man använt mera selektiva åtgärder och ställt hårdare villkor för hur pengarna skulle användas av företagen. För det andra har man inte med tillräcklig kraft ingripit för att öka investeringarna och styra deras inriktning.

En annan konsekvens av politikens generella inriktning och av den låga investeringsaktiviteten är nämligen att vi i rask takt är på väg mot en arbetsmarknad i svår regional obalans. Arbetslösheten är långt över genomsnittet i sådana områden som Norrbotten, Värmland och Sörmland liksom i Borås- och Göteborgsområdena. Samtidigt kommer de nya jobben fram nästan uteslutande i andra delar av landet med väsentligt lägre arbetslöshet. Av de i januari vid arbetsförmedlingarna lediga platserna är f. n. nära en fjärdedel koncentrerade till Stockholms län.

Alla de här problemen skjuter finansutskottets borgerliga majoritet ifrån sig. Där det inte räcker med fromma förhoppningar om en fortsatt konjunkturuppgång hänvisar man till kommande regeringsförslag om regional- och näringspolitiken, som riksdagen skall behandla någon gång i sommar.

Men även om konjunkturuppgången blir vad vi nu hoppas på och även om folkpartiregeringen mot förmodan skulle åstadkomma några verkliga krafttag i regional- och näringspolitiken, är sysselsättningsläget i dag så pass alarmerande att riksdagen borde vidta omedelbart verkande åtgärder. Och då borde sådana åtgärder väljas, som både förstärker landets ekonomi på sikt genom ökade investeringar och ökar samhällets möjligheter att styra investerings- och utvecklingsinsatserna till områden med stor arbetslöshet.

Men utskottsmajoriteten avvisar alla tankar i den riktningen. Man säger återigen nej till vårt förslag att inrätta en strukturfond för investeringsfinan-

siering med långfristigt, riskbärande kapital. Man är inte intresserad av våra idéer om statliga utvecklingsbolag som stöd och stimulans för nyskapandet inom svensk industri. Man tycker inte att det är lönt att förstärka stödet till företagets forsknings- och utvecklingsarbete. Man avvisar våra förslag att öka bostadsbyggandet, trots de uppenbara svårigheterna att förverkliga ens den låga ambitionsnivå som regeringen har ställt upp för sig. Jag kan möjligen förstå varför moderata samlingspartiet och folkpartiet avvisar alla förslag, som kan ge samhället ett fastare grepp över investeringsutvecklingen. Men jag kan inte förstå varför centerpartiet, med sina högt upptrissade krav på sysselsättning och regional balans, fortsätter att ställa upp för en politik, som i de här avseendena så uppenbart misslyckats. Det enda Nils Åsling har fått i utbyte för sin kapitulation inför den konservatismens passivitet som obönhörligen kommer att låta flyttlassen börja rulla är ett löfte om en rundabordskonferens och en fullständigt innehållslös kompromisskrivning om värdet av regional balans.

I augusti 1976 gick centern ut med sitt berömda löfte om 400 000 nya jobb, som skulle skapas för att få regional balans i fråga om arbetstillfällen. Den gången var ca 130 000 människor utan jobb eller i AMS-arbete mot 300 000 i dag. Jag överlåter åt centerpartiet att räkna ut hur många hundratusentals nya jobb som måste lovas ut i år för att nå centerns målsättning 1976. Men siffrorna visar djupet av det dilemma som centern har hamnat i genom sin medverkan i moderata samlingspartiets och folkpartiets liberalkonservativa politik.

Den borgerliga utskottsmajoriteten hävdar alltså att den svenska ekonomin nu befinner sig i en fas av stark uppgång. Läget på arbetsmarknaden och i fråga om investeringarna visar att det budskapet är en smula ihålligt. Det finns också osäkra inslag i den internationella konjunkturutvecklingen som har fått ytterligare tillskott under de senaste veckorna.

Men också vi socialdemokrater bedömer det som troligt att den ekonomiska aktiviteten i Sverige kommer att stiga under det här året. Med den förda politiken kommer det framför allt att bero på en uppgång i privat konsumtion och i någon mån av exporten. Enligt vår mening borde konjunkturuppgången förstärkas genom en mera aktiv investeringspolitik.

Men redan i det konjunkturperspektiv som nu finns borde riksdagen ägna ökad uppmärksamhet åt det hot mot vårt lands ekonomiska tillfrisknande som kan komma från en ny omgång av snabb kostnads- och prisstegring. Det hotet kommer framför allt från två håll. Det ena är de tecken på en snabbare internationell prisuppgång som har blivit allt fler under de senaste månaderna. Det är inte bara oljepriserna som går upp. Också en rad andra råvarupriser har börjat klättra uppåt, tydligen som en följd av den tilltagande internationella spänningen och kriget i Sydostasien. Tillgängliga data tyder också på att den svenska exportindustrin inriktar sig på betydande prishöjningar under det här året.

Det andra hotet kommer från den statliga kreditexpansion och den snabba ökningen av likviditet och penningmängd som följer av det stora budgetunderskottet. Kombinationen av en uppåtgående konjunktur, hög likviditet i

den svenska ekonomin och snabbt stigande världsmarknadspriser kan snart kasta oss in i en ny kraftig inflation med långtgående verkningar för tillväxten och sysselsättningen.

Det måste erkännas, herr talman, att det här problemet också bekymrar de borgerliga i finansutskottet, och detta så till den grad att man ägnar åtskilliga sidor åt att visa hur ohållbart budgetläget egentligen är och vilka allvarliga konsekvenser underskottet vid en fortsatt konjunkturuppgång får för den svenska ekonomins stabilitet.

Den borgerliga majoriteten utlovar "stora ansträngningar" för att undvika överhettning. Man talar mycket om att finanspolitiken måste stramas åt. Man säger t. o. m. att det redan i år kan bli nödvändigt med finanspolitiska åtgärder, som minskar statens upplåning.

Men av allt det här myckna pratet blir sedan platt intet. Det de borgerliga partierna i finansutskottet till slut enar sig om är att inte företa sig någonting. De socialdemokratiska förslagen om utgiftsbesparingar och inkomstförstärkningar avvisas med den något besynnerliga motiveringen att de skulle leda till en alltför liten budgetförstärkning, för att förslagen skulle bevärdigas med utskottsmajoritetens intresse.

När det gäller de statsfinansiella perspektiven inför 1980, som vi har aktualiserat genom förslaget om en produktionsskatt, hittar majoriteten ingen annan förevändning att undvika det problemet än att man nu inte vill binda sig för finanspolitiken under nästa år. Nu har vi inte begärt någon sådan bindning, endast att riksdagen skulle skaffa sig större handlingsberedskap för att genomföra de finanspolitiska åtgärder som kan bli nödvändiga. Men inte ens detta vågar den borgerliga majoriteten säga, trots att utskottets egen analys visar att det är under nästa år som de verkliga påfrestningarna på finanspolitiken sätter in.

Det finns ett litet pikant inslag i den här historien, som förtjänar att noteras. Av de socialdemokratiska skatteförslag som avvisas av utskottsmajoriteten har regeringen tagit inte mindre än tre – stämpelskatten, leasingbilarna och företagarnas avgift till barnomsorgen – för att finansiera sitt aviserade förslag om sänkta inkomstskatter. Det är tydligen så, att det som är för litet och inte duger åt den samlade borgerligheten i finansutskottet, det är stort nog och duger gott åt herr Mundebo.

Innebörden av det här är bara alltför uppenbar. Taktikspelet har helt fått ersätta viljan att ta något ansvar för landets ekonomiska framtid. Planeringshorisonten för de borgerliga partierna går inte en dag längre än till valdagen den 16 september. För att dölja splittringen och bygga upp en fasad av enighet kring den ekonomiska politiken försätter man riksdagen i ett tillstånd av handlingsförtamning. Det beslut de borgerliga partierna avser att fatta om riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för budgetpolitiken är precis så innehållslöst som krävs för att man i valrörelsen skall kunna driva sina olika linjer – moderaterna sina krav på skattesänkningar, centern sina stora kostnadskrävande reformer och folkpartiet sina anspråk på att vara vårt duktigaste regeringsparti. Att riksdagsbeslutet inte anvisar någon lösning på våra ekonomiska problem, det struntar man tydligen i.

Folkpartiregeringen har redan deklarerat, att det inte finns några föröd-
mjukelser stora nog att råka ut för i riksdagen, som kan få den att avgå före
valet. Men jag måste ändå fråga herr Mundebo, när han nu tagit del av
finansutskottets betänkande, om inte taburetten börjar kännas litet knölig att
sitta på? Är det inte besvärande för ett parti med sociala reformer på
programmet att få direktiven för sin budgetpolitik från moderata samlings-
partiet, som redan i sin reservation till finansutskottets betänkande ilsket
driver sina krav vidare på sänkta skatter och social nedrustning? Och känns
det inte konstigt för ett parti, som hyllar rörlighet och avvisar regleringar, att
acceptera riktlinjer för sin ekonomiska politik från centerpartiet, som i sin
ekonomiska motion kräver att företagen skall tvingas att söka sig dit där
arbetskraften befinner sig?

En fråga till: Har herr Mundebo över huvud taget någon aning om vilken
ekonomisk politik han skall föra, om det inträffar som både utskottsmajori-
teten och vi reservanter varnar för, nämligen att det stora budgetunderskottet
leder till överhettning och inflation?

Det finns skäl att ägna ytterligare några minuter åt Ingemar Mundebo och
hans insatser som budgetminister. Han har nu förelagt riksdagen sin tredje
budget. Den budget han övertog i oktober 1976 löpte med ett underskott på
ungefär 5 miljarder. Det underskottet fördubblades till 10 miljarder innan
budgetåret var slut. Sedan har det gått uppåt i rask takt med budgetunder-
skotten: 25 miljarder budgetåret 1977/78 och 45 miljarder budgetåret 1978/
79, dvs. det som nu löper.

I det budgetförslag för 1979/80 som herr Mundebo nu vill att riksdagen
skall godkänna beräknas underskottet till 45 miljarder. Herr Mundebos enda
försvar är egentligen att underskottet inte blir större än i den nu löpande
budgeten. Därmed skulle enligt herr Mundebo finanspolitiken i varje fall inte
bli mera expansiv under det kommande budgetåret.

Nu finns det tyvärr välgrundad anledning att förmoda, att denna uppgift är
grovt vilseledande, ett förhållande som även finansutskottets borgerliga
majoritet varit ofin nog att upphålla sig vid. Man påpekar att en jämförelse
mellan utfallet av en löpande budget och ett budgetförslag erfarenhetsmässigt
underskattar utgifternas uppgång mellan dessa två budgetår och därmed
också budgetunderskottet. Detta är ett diplomatiskt sätt att erinra riksdagen
om att herr Mundebo varit en hejare i att räkna fel. I sina två tidigare
budgetförslag angav han siffror för det beräknade budgetunderskottet, som
båda gångerna låg mer än 10 miljarder under det faktiska utfallet.

Den här gången finns det flera faktorer, som förbådar en ny stor
underskattning. Som utskottsmajoriteten påpekar har utgifterna för arbets-
marknads- och industripolitiken minskats i budgetförslaget med sammanlagt
8,5 miljarder, trots att rekordarbetslöshet och strukturproblem i stället pekar
på ökade utgifter. Utskottet noterar också som anmärkningsvärt, att de
statliga myndigheterna skulle gå in i budgetåret 1979/80 med anslagsbehåll-
ningar på över 16 miljarder kronor, dvs. pengar som de redan har tillstånd att
använda. Herr Mundebo har gjort det något äventyrliga antagandet att
myndigheterna bara skulle spendera en av dessa 16 miljarder. Men någon

kontroll över utvecklingen har ju inte regeringen. Skulle myndigheterna gå raskare fram med sina utgiftsbeslut, kan budgetunderskottet närma sig 60 miljarder utan att vare sig riksdagen eller regeringen kan röra ett finger.

Mot den här bakgrunden måste jag fråga Ingemar Mundebo, om han verkligen inför riksdagen tänker vidhålla att budgetunderskottet 1979/80 stannar vid 45 miljarder? Och om han inte gör det, vilka slutsatser drar han då av detta förhållande?

Finansutskottets majoritet drar också en annan slutsats, som är ganska avslöjande för herr Mundebos insats som budgetminister. Den sista rent socialdemokratiska budgeten för 1975/76 innehöll totala statliga utgifter på 98 miljarder kronor. I sitt budgetförslag för 1979/80 redovisar nu herr Mundebo en totalutgift på 172 miljarder, dvs. en ökning av statsutgifterna med 74 miljarder på fyra år.

Herr Mundebos – och de borgerliga partiernas – huvudsakliga försvar för denna kraftiga utgiftsexpansion brukar vara att utgifterna varit nödvändiga för att hålla uppe sysselsättningen. Men finansutskottet redovisar en något annan bild. Utskottets majoritet har, liksom dess reservanter, med viss förvåning noterat, att budgetunderskottet inte minskar ens under 1980, trots att konjunkturen förbättras och behovet av insatser för sysselsättningen därmed rimligen borde gå ner, något som budgetministern också förutsatt, eftersom han dragit ner anslagen för sysselsättningspolitiken med hela 8,5 miljarder. Uppenbarligen måste därför något ha hänt. Utskottets majoritet har valt att formulera det så, att det långsiktiga, strukturella budgetunderskottet nu ökar.

För min del vill jag till de strukturella förändringar som försämrat budgetläget föra även herr Mundebo och hans sätt att sköta statsfinanserna. Han är den budgetminister som mot bättre vetande låtit miljardslöseriet fortgå inom energipolitiken. Han har låtit hundratals miljoner rinna bort på arbetet med ett flygplan, som han visste aldrig skulle byggas. Han har accepterat att staten betalat stora överpriser för konkursmässiga företag. Och han har medverkat i väldiga miljardöverföringar till företagen med låg effektivitet ur sysselsättningssynpunkt.

Detta tillsammans med en allmänt slapp budgetprövning på många områden, som vi har kunnat notera, gör det befogat att beskriva Ingemar Mundebos insatser som ett rejält misslyckande. Han bär ansvaret för att en gigantisk skatteräkning nu ligger och väntar på landets skattebetalare, en räkning som de antagligen får hålla på att betala av långt efter det att Ingemar Mundebo som budgetminister har gått till vårt lands politiska historia.

I den socialdemokratiska reservationen krävs att den ekonomiska politiken ges en annan inriktning. Grundläggande för våra möjligheter att återställa den fulla sysselsättningen och få en stabil tillväxt utan nya inflationsstörningar är att riksdagen återtar det grepp över statsfinanserna som förlorats under den borgerliga regeringstiden. Därför föreslår vi

för det första att riksdagen i vår fattar beslut om en rad utgiftsbesparingar och inkomstförstärkningar, som tillsammans minskar budgetunderskottet med ungefär 2,5 miljarder kronor;

för det andra att riksdagen skaffar sig handlingsberedskap för en åtstramning av finanspolitiken 1980 genom att hos regeringen begära förslag om en allmän produktionsfaktorsskatt;

för det tredje att riktlinjerna för finanspolitiken skall vara att med ökade statliga intäkter finansiera de lättnader av den statliga och kommunala inkomstbeskattningen, som bör genomföras nästa år, och att dessutom minska statens upplåning.

På borgerligt håll har man torgfört två, inte särskilt förenliga, tolkningar av vårt finanspolitiska alternativ. Å ena sidan har man velat beskriva det som en gigantisk skattechöjningsoperation, framdriven av vår ambition att i ett slag avskaffa hela budgetunderskottet. Å andra sidan har man velat avföra det som en så marginell förändring av det statsfinansiella läget, att det saknar betydelse. Det är närmast herrar Bohman och Ullsten som står för de här båda tolkningarna.

Naturligtvis har vi inte hävdatt att politiken skall inriktas på att mer eller mindre omedelbart avskaffa ett budgetunderskott i 50-miljardersklassen. Det är både omöjligt och onödigt. I stället har vi gång på gång betonat att en sanering av statsfinanserna måste ske successivt och anpassas till det faktiska konjunkturläget. Men det är just nu, i en uppåtgående konjunktur, som den saneringen borde kunna inledas.

Inte heller är stegen mot en bättre budgetbalans betydelselösa, även om de i början är små i förhållande till det totala budgetunderskottet. Av ett statligt upplåningsbehov i år på 45 miljarder räknar man med att kunna placera 35 miljarder på kapitalmarknaden och i affärsbankerna. De resterande 10 miljarderna skall till hälften lånas upp utomlands, medan resten finansieras direkt i riksbanken, dvs. i sak genom en ökad sedelmängd. Om upplåningsbehovet kunde minskas med 2,5 miljarder, som vi föreslår, betyder det att den direkt inflationsdrivande upplåningen på 5 miljarder via riksbankens sedelpressar kunde minskas till hälften. Jag tycker att man också på borgerligt håll borde erinra sig att det ofta är på marginalen som det avgörs om en ömtålig ekonomisk balans slår över i en inflationistisk utveckling.

Vi ser alltså en gradvis omläggning av budgetpolitiken som en nödvändig förutsättning för att den svenska ekonomin skall kunna återfå sin styrka, för att vi skall få en stabil tillväxt som på nytt leder oss fram till full sysselsättning. Men skall detta lyckas, skall vi inte bara få en kortvarig konjunkturförbättring, som följs av en ny tillbakagång, måste arbetet snabbt inriktas på lösningen av våra långsiktiga, strukturella problem.

Det handlar om att få i gång en långsiktig utvecklingsplanering för våra basindustrier och för andra vitala industribranscher. Det handlar inte bara om att få fart på investeringarna utan också om att fördela de nya jobb, som kan skapas, på ett rättvist sätt mellan olika regioner. Det gäller också att kraftigt öka statens insatser för forsknings- och utvecklingsarbetet i det svenska näringslivet.

På alla de här områdena finns det eller kommer under vårriksdagen att finnas socialdemokratiska förslag om hur vi vill forma den ekonomiska politiken samt industri- och regionalpolitiken. I det här sammanhanget skall

jag ta upp två frågor som enligt vår mening är av central betydelse för hur vår ekonomiska framtid kommer att se ut.

Den ena gäller kapitalbildningen och investeringsutvecklingen. Vi har där än en gång föreslagit att det skall inrättas en strukturfond med resurser att förse näringslivet med långfristigt och riskbärande kapital. Vi har också föreslagit en aktivare investeringspolitik inom den statliga företagssektorn, exempelvis inom stålindustrin. Vi har vidare föreslagit att samhället skall ta huvudansvaret för kapitalförsörjningen till skogsindustrin och leda dess strukturutveckling och förnyelse.

De här förslagen måste ses mot bakgrunden av det vägval som vi nu står inför under 1980-talet. Det råder allt mindre tvivel om att den borgerliga politiken inriktas på att skapa en helt vinststyrd ekonomi. Man satsar på en kraftig uppgång av företagsvinsterna, som skall sätta i gång investeringarna, förnyelse- och utvecklingsarbetet inom industrin. Nu tror vi i och för sig inte att den planen kan realiseras utan att en vinstboom kommer att utlösa en ny kostnads- och prisinflation. Men om den skulle kunna genomföras, uppstår en rad konsekvenser. Med en kraftig vinstuppgång följer också ökad koncentration och ökad stelhet i näringslivet, eftersom det framför allt blir de etablerade storföretagen som lägger beslag på kapitalbildningen. En vinststyrd ekonomi innebär också att det blir de nuvarande kapitalägarna som avgör inriktningen av investeringarna, var nya jobb skapas och, till slut, vart människorna skall tvingas flytta.

Vi inbillar oss inte att exempelvis vårt förslag om en strukturfond radikalt ändrar den här processen. Men tillkomsten av en strukturfond med rejäla resurser ger samhället större handlingsfrihet och ökat inflytande – och företagen får fler finansieringsalternativ att välja mellan. Det har hävdats att näringslivets kapitalförsörjning ordnar sig själv, utan nya fonder. Men visar inte Volvoaffären, visar inte finansieringssvårigheterna för mera riskfyllda projekt, att verkligheten gjort det argumentet omöjligt? Och har inte samma verklighet gjort klart att det vore i hög grad önskvärt att få en ny statlig kapitalkälla, som ligger på litet avstånd från regeringskansliet och den politiska påtryckningsprocessen? Även företag som inte känner till industriministerns hemliga telefonnummer borde ges möjlighet att hos en från bank- och storföretagsintressena fristående institution få hjälp med sina långsiktiga finansieringsproblem.

Den andra frågan jag tänkte ta upp är statens insatser för industrins tekniska förnyelse. Där har vi bland andra ting föreslagit inrättandet av samhällsägda utvecklingsbolag, där staten och kommunerna kan organisera sin verksamhet som beställare och påskyndare av nya tekniska lösningar och samordna produktion för väl kända allmänna behov – kommunikationer, medicinsk teknik, läromedel, miljövård, alternativa energikällor osv. Det handlar inte bara om pengar. Det gäller också att effektivt utnyttja våra resurser och bredda vår industriella bas för att tillgodose viktiga mänskliga behov.

Det är inte heller någon ny väg vi slår in på. Vi har redan erfarenheter av vilken betydelsefull roll samhället kan spela som beställare och som pådrivare

av teknologisk utveckling inom kärnkraftsområdet, elektroniken och data-tekniken.

De här tankarna har den borgerliga majoriteten hittills sagt nej till. Men nu dyker förslaget om ett statligt utvecklingsbolag upp – mest som av en slump, tycks det – i folkpartiregeringens plan för en mera civiliserad svensk flygindustri.

Men eftersom våra förslag har funnits i riksdagen sedan mer än ett år, måste man fråga sig varför man på borgerligt håll inte ens velat pröva dem, när behoven av nya insatser för vår industriella utveckling ändå är så uppenbart påträngande.

Möjligen är det bara ett uttryck för inställningen, som under trepartiregeringens tid upphöjdes till en dogm, att alltid rösta nej till socialdemokratiska förslag, oavsett vad det vara månede. Men jag tror att det har ett djupare ursprung. Splittringen och beslutsångesten hos de borgerliga partierna skar nästan omedelbart bort de långsiktiga perspektiven i trepartiregeringens politik. Landet fick 1976 på nästan alla områden en typisk kvartalspolitik. Det är den kvartalspolitiken som åtminstone i några avseenden skulle kunna brytas upp, om riksdagen följde de socialdemokratiska riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna i finansutskottets betänkande.

BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Som framgår av finansutskottets betänkande råder i dag en större enighet om vårt ekonomiska läge och om den ekonomiska politiken än för två år sedan. Som påpekas, både i utskottsmajoritetens betänkande och i reservationen, befinner sig svensk ekonomi nu i en uppgångsfas. Industriproduktionen befinner sig i snabb tillväxt, handelsbalansen har påtagligt förbättrats och inflationstakten är lägre än tidigare. Det kan mot denna bakgrund i nuvarande läge vara tillåtet att kosta på sig en viss optimism i fråga om Sveriges framtida ekonomiska utveckling.

Kjell-Olof Feldt inledde sitt anförande med en lustighet om att finansutskottets majoritet säger att vår ekonomi befinner sig i en stark uppgångsfas. Låt mig påminna om att Kjell-Olof Feldt och de andra socialdemokratiska reservanterna faktiskt säger precis samma sak. Om kammarens ledamöter tittar i reservationen, s. 66 i utskottsbetänkandet, så står där "att den svenska ekonomin nu kommit in i en uppåtgående konjunkturfas". Jag tror att både det utskottsmajoriteten säger och det som står i reservationen är sant.

De risker som avtecknar sig i framtiden gäller framför allt de problem som aktualiseras när vi når ett fullt kapacitetsutnyttjande, vilket bör kunna ske under år 1980. Vi måste ha en beredskap för att då vidta de åtgärder som kan bli nödvändiga om vi får en överresterfrågan. Det gäller – som både utskottet och reservanterna framhåller – inte minst i fråga om kreditpolitiken.

En stor del av den ekonomisk-politiska diskussionen de senaste månaderna har handlat om det statliga budgetunderskottet. Detta är kanske litet överraskande, eftersom vi i Sverige sedan lång tid varit ense om att det viktiga

för den ekonomiska politiken inte är att skapa balans i statens budget utan att skapa balans i samhällsekonomin. Statsbudgetens underskott innebär ju bara att man via statsbudgeten suger upp ett sparandeöverskott i samhället i övrigt och använder det för förnuftiga ändamål. Jag vill gärna instämma med LO-ekonomen Clas-Erik Odhner som på Nationalekonomiska föreningen med anledning av en del konstigheter i debatten om budgetunderskottet utbrast: "Visserligen är Keynes död, men han har ju i alla fall levt en gång!"

Denna grundläggande iakttagelse, att statsbudgeten är ett instrument just för att åstadkomma samhällsekonomisk balans, utesluter inte att frågan om budgetunderskottets storlek förtjänar uppmärksamhet i den ekonomiska debatten. Från finansutskottets sida, och även från min sida, har det vid flera tillfällen pekats på riskerna med ett bestående stort underskott i statsbudgeten med hänsyn till svårigheterna att minska ett sådant underskott i tider av uppåtående ekonomi. Som framgår av finansutskottets betänkande över budgetförslaget beräknas nu budgetunderskottet innevarande och nästa budgetår bli lika stort – ungefär 45 miljarder kronor. Ser man till hela den offentliga sektorn vägs en del av detta underskott upp av ett överskott på socialförsäkringssektorn. Det sammanlagda underskottet inom den offentliga sektorn stannar därför vid ungefär 18 miljarder kronor.

Underskottet i statsbudgeten beror dels på att statsinkomsterna ökat långsammare under senare år till följd av en låg tillväxt i ekonomin, dels på den starka automatiken i utgiftsstegringarna. Det sistnämnda gäller framför allt transfereringarna. Om vi skall kunna minska budgetunderskottet är det därför nödvändigt att begränsa utgiftsexpansionen, att vidta direkta besparingar och att förstärka statsinkomsterna. Det är enligt finansutskottets mening angeläget att man i första hand inriktar ansträngningarna på att åstadkomma besparingar och begränsa utgiftsexpansionen, så att man inte tvingas att förstärka statsinkomsterna genom skattehöjningar.

Denna begränsning av utgiftsexpansionen måste prägla också riksdagens arbete med budgetförslaget. För att hindra att riksdagsbehandlingen av budgetförslaget leder till en allmän utgiftsexpansion har ett enigt finansutskott uttalat sig för att samtliga utskott vid sin beredning av budgetens olika delar måste inta en mycket restriktiv hållning. Denna mening till restriktivitet i utgiftsbehandlingen riktar utskottet inte bara till riksdagen utan också till regeringen. Utskottet stryker vidare i full enighet under att man vid riksdagsbehandlingen måste inta en lika restriktiv hållning till förslag som innebär att man visserligen undviker utgiftsökningar det här budgetåret men som medför utgifter längre fram. För kommande budgetarbeten bindande uttalanden bör därför inte göras av riksdagen. I den mån man trots allt beslutar om nya verksamheter bör också nya anslag därför föras upp i budgeten.

Det är, herr talman, tillfredsställande att vi har kunnat nå full enighet i finansutskottet om dessa meningar. Jag har i finansutskottet därutöver föreslagit att vi skulle följa upp dessa uttalanden med en särskild procedur, som skulle innebära att alla förslag till utgiftsförändringar jämfört med budgetförslaget som utskotten önskade göra – innan utskotten justerade sina

betänkanden – skulle överlämnas till finansutskottet för yttrande. Finansutskottet skulle då få möjlighet att göra en sammanvägning av de olika förslag till utgiftsökningar som förs fram och också se i vilken utsträckning sådana utgiftsökningar åtföljs av besparingar på andra områden eller av beslut om inkomstförstärkningar. Mitt förslag om att i nuvarande parlamentariska läge introducera en sådan här litet speciell procedur för samordning av budgetarbetet i riksdagen via finansutskottet har tyvärr avvisats av de andra partierna.

Om riksdagen bifaller finansutskottets betänkande – vare sig det blir i form av majoritetsutlåtandet eller reservationen – har riksdagen därmed angett huvudlinjerna för det kommande budgetarbetet. Riksdagen har då uttalat sig för en stark restriktivitet med utgiftsökningar och mot att man beslutar om utgiftsökningar som blir bindande för tiden efter nästa budgetår. Det är värdefullt om riksdagen kan lägga en sådan grund för budgetbehandlingen här i vår. Det är så mycket mer angeläget som det redan visat sig att flera andra utskott i sitt arbete negligerat den statsfinansiella situationen. I flera utskott har man redan tagit slutliga beslut om utgiftsökningar långt utöver budgetförslaget utan att samtidigt vare sig fatta beslut om besparingar på andra områden eller anvisa inkomstförstärkningar för att täcka den föreslagna utgiftsökningen. Särskilt anmärkningsvärt är att dessa utskottsbeslut har fattats utan att man avvaktat riksdagens behandling av finansutskottets betänkande om budgetpolitiken. Om det skall vara någon mening med en sammanhållen riksdagsbehandling av budgetförslaget, så förutsätter det självfallet att de andra utskott som har att behandla delar av budgeten avvaktar riksdagens ställningstagande till finansutskottets förslag angående budgetbehandlingen och budgetförslaget i dess helhet. Men här har man i socialutskottet, i utbildningsutskottet och i kulturutskottet redan fattat beslut i budgetfrågor, gått ifrån budgetpropositionen, beslutat om större anslag utan att ens avvakta dagens beslut rörande finansplan och budgetförslag. Detta, herr talman, är anmärkningsvärt.

Jag utgår ifrån att finansutskottets riktlinjer för budgetbehandlingen i riksdagen, om de antas av kammaren, blir vägledande för utskotten i fortsättningen och att såväl utskottens ledamöter som utskottskanslierna tar del av den närmare utformningen av dessa riktlinjer.

Men också om så sker, också om vi i den fortsatta riksdagsbehandlingen kan få ett statsfinansiellt ansvar i beslutsfattandet, kommer detta inte att vara tillräckligt. Det kommer att bli nödvändigt att göra besparingar i statsverksamheten. Om sådana besparingar kan åstadkommas redan i vårens riksdagsbehandling vore det värdefullt.

Under alla omständigheter måste vi nu avvisa förslag som innebär drastiska öknings av de offentliga utgifterna. Det gäller både förslag i den riktningen som redan framförts i riksdagen, t. ex. i vpk:s partimotion, och tankar om nya statliga utgiftsinsatser på olika områden, t. ex. inom näringspolitiken. Det kräver också att den skatteomläggning som alla partier uttalat sig för i sin helhet finansieras, så att inte skatteomläggningen medför en minskning av statsinkomsterna och på det viset en ökning av budgetunder-

skottet. Jag noterar också att de stora organisationerna på arbetsmarknaden, som ju har uttalat sig för en skatteomläggning, har sagt att en sådan skatteomläggning måste totalfinansieras.

Också budgetarbetet inom statsförvaltningen för kommande budgetår måste präglas av strävan att begränsa utgiftsexpansionen. Det är därför värdefullt att erfarenheterna av försöksverksamheten med redovisning av ett nedskärningsalternativ hos myndigheterna varit positiva och att det därmed inom statsförvaltningen skapats en förståelse för den nya budgetsituation som vi befinner oss i.

Budgetdepartementet avser nu att gå vidare på den inslagna vägen och har uppdragit åt vissa myndigheter att tillhandahålla ett fördjupat analysunderlag i fråga om redan befintlig verksamhet för att därigenom få en fastare grund för eventuella beskrningar av befintlig verksamhet. Denna procedur är som jag ser det mera realistisk än det yrkande på en femprocentig utgiftsbegränsning som föreslagits som ett alternativ i moderatmotionen.

Prisutvecklingen är för dagen något svårförutsebar. Olika faktorer har samverkat till att inflationen på senare tid sjunkit påtagligt. Regeringspolitiken, prisövervakningen och det återhållsamma löneavtalet är några faktorer, men det finns givetvis även internationella faktorer som har hjälpt till att få ned inflationstakten.

Under förra året lyckades vi få ner inflationen kraftigare och snabbare än vad vi hade räknat med. Det räcker att påminna om de förutsägelser som gjordes i finansdebatten för ett år sedan för att förstå att inflationsbekämpningen har varit framgångsrikare än väntat. Resultatet blev också att den prisklausul för 1978 som fanns intagen i det centrala löneavtalet med god marginal kunde hållas.

Under andra delen av avtalet, som löper fram till oktober i år, finns en motsvarande prisklausul på 5 %. Det är vår målsättning att prishöjningarna skall kunna hålla sig inom denna ram och att klausulen således inte skall behöva utlösas.

Det finns dock osäkra inslag i prisutvecklingen. Det ena gäller – Kjell-Olof Feldt var inne på det – prisutvecklingen för olika råvaror på världsmarknaden, och den har under det senaste året varit ovanligt lugn. En annan osäkerhetsfaktor sammanhänger med hur snabbt efterfrågan här hemma kan öka och i vilken grad vi kan nå upp till ett fullt kapacitetsutnyttjande. Det är en bit kvar till dess, men en omsvängning kan komma snabbt och då är det självfallet nödvändigt att ha åtgärder i reserv för att kunna bemästra en eventuell, begynnande inflationsbrasa.

Finansutskottet ansluter sig därvid till den förhoppning som finns i finansplanen, att företagen inte skall utnyttja en eventuellt ökad efterfrågan till prishöjningar. Här har alltså näringslivet – tillsammans med stat, kommun och löntagarorganisationer – ett särskilt ansvar för prisutvecklingen. Självfallet kan inte jag – lika litet som någon annan – bestämt lova att prisstegringen skall stanna under ett visst tal!

Jag övergår nu till att göra några kommentarer till de socialdemokratiska reservationerna, och jag vill börja med att säga att det finns flera inslag i dem

som jag tycker förtjänar beaktande. Det gäller exempelvis det inledande resonemanget om den ekonomiska utvecklingen i u-länder kontra industri-länderna, och det gäller de avslutande synpunkterna i reservationen om nödvändigheten av att skapa en långsiktig balans i vår ekonomi, med vars hjälp vi skall kunna klara den omställning som krävs för sysselsättning och välfärd under kommande årtionden. Jag vill också ta fasta på vad reservan-terna säger, att det redan år 1976 stod klart att svensk ekonomi stod inför stora framtida problem. Det är bra att det sägs. Det har också nyligen sagts av Olof Palme. Det är värdefullt att socialdemokraterna nu inte längre talar om det dukade bordet, utan öppet medger att vi 1976 stod inför betydande ekonomiska problem.

Dessa problem har vi delvis kunna komma till rätta med genom en ekonomisk politik, som ibland har kallats för svångremspolitik men som har inneburit att vi har hållit tillbaka efterfrågan här hemma och sökt minska underskottet i bytesbalansen. Det har underlättat för vår export att återta marknadsandelar ute i världen. Denna politik har också tveklöst varit framgångsrik.

Finansutskottet noterar dock att det är nödvändigt att också i fortsätt-ningen noggrant följa utvecklingen av balansen i våra utrikes affärer och att den lilla ökning i bytesbalansunderskottet som vi förutser för 1979 alltjämt måste uppfattas som en varningssignal. Vid en uppgång i ekonomin kommer importen på nytt att öka, och då kan saldot i handelsbalansen bli något mindre gynnsamt än det vi hade förra året. Senast tillgängliga statistik tyder på att överskottet i utrikeshandeln 1978 blir en aning lägre än vad som anges i utskottsbetänkandet, främst på grund av något ökad import. En fortsatt satsning på exportindustrin med målsättningen att återvinna ytterligare marknadsandelar är därför alltjämt ett angeläget krav i den ekonomiska politiken.

I den socialdemokratiska partimotionen nr 1124 och i reservationen presenterar socialdemokraterna ett budgetalternativ, som enligt motionä-rerna skulle sluta på ett budgetsaldo som är ungefär 2,5 miljarder lägre än regeringens budgetförslag. Detta socialdemokratiska förslag är emellertid dess värre på flera punkter en papperskonstruktion utan förankring i verkligheten. Man undviker t. ex. att ta någon som helst hänsyn till tidpunkten för skatteuppbörden och får därmed helt andra inkomstsiffror än dem som faktiskt kan uppnås. Förslaget att slopa inflationsskyddet i skatteskalen ger t. ex. inte en inkomstförstärkning på 1,5 miljarder utan endast på 1 miljard. Därtill kommer att socialdemokraterna i och för sig anser att man bör införa någon form av inflationsskydd i skatteskalen men i annan form än indexregleringen och att en sådan skatteförändring ju måste slå igenom i budgetförslaget.

Det skadar heller inte att påminna om att socialdemokraterna så sent som i december förra året ville ha en betydligt större skattesänkning för inneva-rande år än den som riksdagen faktiskt beslöt. Om socialdemokraternas linje från i julas hade vunnit gehör, hade ju statsinkomsterna för andra halvåret 1979 – alltså en del av kommande budgetår – blivit en halv miljard lägre än

vad de nu faktiskt kommer att bli.

Detta är några modifikationer som man i anständighetens namn bör göra i det socialdemokratiska budgetförslaget. Det finns emellertid några saker som jag tycker är värre.

Rent löjeväckande är den budgetpost i det socialdemokratiska budgetalternativet på 800 milj. kr. som uppges bli ett resultat av en annan energipolitik. Här gäller ju först och främst att vi ännu inte har sett det förslag till energipolitik som regeringen avser att presentera. Det har ju f. ö. ryktats om att regeringen och socialdemokraterna på den här punkten inte skulle stå så långt ifrån varandra. Man kan dock inte gärna låta följderna av en okänd energipolitik avspeglade sig i en viss bestämd budgetpost: en besparing på 800 milj. kr. Socialdemokraterna tycks vilja tillgodoräkna sig någon sorts retroaktiv belöning på 800 milj. kr. för tidigare klokhet. Det må vara, men det kan inte räknas in i en realistisk budgetpolitik.

De här posterna i det socialdemokratiska budgetförslaget kan alltså negligeras, och då blir skillnaden mellan regeringens budgetförslag och socialdemokraternas budgetalternativ mindre: ungefär en miljard kronor. Regeringens budgetförslag leder till ett budgetunderskott på 45 miljarder kronor. Socialdemokraternas budgetförslag leder till ett budgetunderskott på 44 miljarder kronor. Frågan är då om det verkligen kan vara så att skillnaden mellan en ansvarsfull och en ansvarslös budgetpolitik går just mellan 45 och 44 miljarder i budgetunderskott.

Två punkter tycks bli återkommande i socialdemokraternas budgetdiskussion. Kjell-Olof Feldt berörde båda. Den ena är strukturfonden, den andra produktionsfaktorsskatten. Strukturfonden, som finansieras genom 2 miljarder från statsbudgeten och 2 miljarder på lånemarknaden – och varigenom låneutrymmet för andra ändamål givetvis begränsas – avses användas för framtidsinriktade investeringar. Till detta vill jag säga att det ju råder ganska stor enighet om att den nuvarande låga investeringstakten inte i första hand sammanhänger med bristen på riskvilligt kapital utan med det faktum att vi alltså ligger en bra bit under fullt kapacitetsutnyttjande. Jag tror att det är riktigt att räkna med att vi får en mer påtaglig investeringsuppgång först när vi närmar oss ett fullt kapacitetsutnyttjande. Från dessa utgångspunkter kan alltså denna strukturfond i nuläget inte bidra till en ökning av investeringarna.

Det andra stora nya inslaget i socialdemokraternas finans- och budgetpolitik är förslaget om införande av en produktionsfaktorsskatt. Man vill inte nu binda sig för nivån på en sådan skatt, och man vill heller inte närmare redovisa dess utformning, men man hävdar likväl att denna nya skatt bör kunna få genomslag redan budgetåret 1979/80 och kunna införas i varje fall delvis redan den 1 januari 1980. Från regeringens och folkpartiets sida har vi sagt att produktionsfaktorsskatten är ett uppslag som bör allvarligt prövas. I detta syfte har budgetministern föranställt om en teknisk snabbutredning kring produktionsfaktorsskattens verkningar.

Detta borde kunna hälsas med tillfredsställelse av förslagsställarna. Det är uppenbart att det råder delade meningar om vilka effekter produktionsfak-

torsskatten faktiskt kommer att ha. Jag kan hänvisa till att de socialdemokratiska reservanterna i finansutskottet själva t. ex. säger att effekterna på kommunernas ekonomi av produktionsfaktorsskatten icke är entydiga. Det är uppenbarligen någonting som behöver närmare utredas. Jag kan också hänvisa till att LO-ordföranden Gunnar Nilsson har sagt att han vill veta mera om hur det här skall lösas rent tekniskt. Han tror att det är en komplicerad fråga, och han uttalar tveksamhet inför möjligheterna att lösa de tekniska problem som skulle vara förenade med införande av en produktionsfaktors-skatt redan nästa år. Jag håller med Gunnar Nilsson. Jag tror alltså att det finns starka skäl för att noggrant pröva produktionsfaktorsskattens verkningar på olika områden och att man inte nu kan räkna med att denna skatt skall kunna införas redan den 1 januari 1980. Den kan därför inte anständigtvis räknas in i det budgetalternativ som vi nu diskuterar.

Jag skall också något beröra frågan om statens upplåning. Jag har ibland fått ett intryck av att man på sina håll tror att budgetunderskottet på 45 miljarder i sin helhet måste täckas genom en statlig upplåning av motsvarande storlek. Så är det ju inte alls. Den samlade utlandsupplåningen behöver bara svara mot underskottet i bytesbalansen, förutsatt att några förändringar i valuta-reserven inte är nödvändiga. 1978 stannade denna statliga utlandsupplåning vid 2 miljarder kronor, medan den 1977 var flera gånger större. Vi beräknar nu att av de 45 miljarder som statsbudgeten för 1979/80 formellt redovisar i underskott kommer ungefär 5 miljarder att behöva täckas av statlig utlandsupplåning. Denna utlandsupplåning, som sköts av riksgäldskontoret, har hittills kunnat ske på för svenska staten förhållandevis gynnsamma villkor.

Låt mig, herr talman, till sist i all korthet säga någonting om penningpolitiken. Det är självfallet så att den ekonomiska politiken i allmänhet anger förutsättningarna för penning- och kreditpolitiken. Jag vill emellertid i det här sammanhanget och med anledning av några motioner, som utskottet behandlar i sitt betänkande, påminna om att riksdagen inte i detalj bör styra riksbankens handhavande av penning- och kreditpolitiken. Finansutskottet påpekar därför att det från principiella synpunkter inte är lämpligt att riksdagen genom anvisningar i detaljfrågor låser fullmäktige i riksbanken i dess ämbetsutövning. Det gäller t. ex. beslut om räntesatser och fördelningen av kreditutrymmet mellan olika sektorer. Vi nöjer oss med att konstatera att det i och för sig finns behov av krediter på många olika områden och att någon allmän kreditåstramning eller något kreditstopp nu inte är aktuellt. Frågan om kreditpolitikens förutsättningar och utformning i framtiden får vi återkomma till i samband med behandlingen av långtidsbudgeten och kompletteringspropositionen.

Jag ber, herr talman, med detta att få yrka bifall till finansutskottets hemställan på samtliga punkter.

KJELL-OLOF FELDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Björn Molin kallade våra skatteförslag för en papperskonstruktion, som inte skulle innehålla någonting. Han talar om att vi inte har

tagit hänsyn till tidpunkten för skatteuppbörden. Till det är bara att säga att den realekonomiska effekten är den vi anger.

Han säger sedan att vi uppskattat de ekonomiska följderna av en okänd energipolitik. Nej, Björn Molin, vi har utgått från följderna av en bara alltför känd energipolitik, som hittills har kostat landet många miljarder och som skulle fortsätta att göra det. Vi kan inte ta hänsyn till vad folkpartiregeringen sitter och funderar över när vi väcker våra motioner. Vi måste utgå från den verklighet som då existerar.

Det skulle alltså vara en papperskonstruktion enligt herr Molin. Men av denna papperskonstruktion har nu herr Mundebo ändå klippt ut tre figurer. Han tänker med våra förslag finansiera en betydande del av sin skattesänkning för 1980, så det måste vara ena märkliga pappersfigurer. De marscherar rätt bra, vad jag förstår, när folkpartiregeringen får hand om dem, men här duger de inte.

Det är litet konstigt att riksdagen i dag skall avvisa våra förslag – om stämpelskatter, om leasingbilarna, om företagarnas barnomsorgsavgift – samtidigt som budgetministern är i full färd med att skriva en proposition som innehåller just de förslagen. Gör inte finansutskottets borgerliga majoritet riksdagens behandling av den här frågan till något av ett skämt – om regeringen nu menar allvar med det man säger i sin presskommuniké?

Herr Molin beklagar sig över att övriga partier har avvisat hans förslag om en s. k. procedur för att ge finansutskottet information om övriga utskotts beslut. Nu trodde jag, herr talman, att vi hade kommit överens om en procedur som skulle vara fullt tillräcklig för finansutskottets information.

Men vad herr Molin krävde var i själva verket något helt annat. Socialdemokratin har ett eget budgetalternativ. Det innehåller vissa förslag om ökade utgifter utöver budgetförslaget, men framför allt en rad utgiftsbesparingar och inkomstförstärkningar. Alla dessa förslag har herr Molin och de övriga borgarna sagt nej till. Men det han tänkte sig i går var alltså att vi socialdemokrater skulle överge vårt eget budgetalternativ och ansluta oss till herr Mundebos budgetförslag innan dessa båda alternativ ens har behandlats av riksdagen. Det tyckte vi var litet väl magstarkt, och därför tackade vi nej till denna s. k. procedur, som herr Molin i själva verket avsåg att ge ett betydande politiskt innehåll.

Låt mig sedan bara notera, herr talman, att i herr Molins inlägg fanns det inte ett ord om arbetslösheten och arbetsmarknadsproblemen. Är finansutskottets ordförande över huvud taget inte intresserad av den frågan? Är det därför han så tyst och försagt går förbi den?

BJÖRN MOLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vidhåller att socialdemokraternas budgetalternativ i vissa delar är en papperskonstruktion. Om man föreslår att indexregleringen i skattesystemet skall tas bort och inte beaktar uppbördsterminerna, kan man inte komma ifrån detta genom att säga att man diskuterar de realekonomiska effekterna. Vi diskuterar ju budgetförslaget för 1979/80, och det är bl. a. budgetunderskottet i det budgetförslaget som har föranlett mycken debatt –

en del utbrott från socialdemokratiskt håll också för den delen.

När det gäller produktionsfaktorsskatten, som jag i och för sig inte har avvisat – och det har inte budgetministern gjort heller – har vi sagt att om man skall införa en helt ny skatt med genomgripande verkningar för näringslivet och kommunerna, så måste den utredas ordentligt. Därför tror vi inte att den kan få något genomslag för budgetåret 1979/80.

Sedan är det väl ändå så med det här försöket att i det socialdemokratiska budgetalternativet tillgodoräkna sig 800 milj. kr. för en bättre energipolitik, att det är skoj. Då skulle ju vi kunna tillgodoräkna oss ett oändligt antal miljarder – om man före 1976 hade följt våra förslag till en annan ekonomisk politik. Då hade vi haft en bättre tillväxt i landet. Då hade skatteunderlaget varit mycket större. Då skulle vi retroaktivt på grund av någon sorts klokhet kunna tillgodoräkna oss mängder av miljarder. Men Kjell-Olof Feldt inser väl att ett sådant resonemang inte hör samman med en seriös diskussion om budgeten.

Sedan har jag varit kritisk mot det sätt på vilket vi behandlar budgeten här i riksdagen – jag hade alltså önskat en sammanhållen behandling. Nu säger Kjell-Olof Feldt: Vi har från socialdemokratiskt håll vårt budgetalternativ, och det innehåller en del besparingar, en del utgiftsökningar och en del inkomstförstärkningar. Det är riktigt, det finns några inkomstförstärkningar. Kjell-Olof Feldt nämnde dem, bl. a. stämpelskatten och utvidningen av underlaget för arbetsgivaravgift för bilförmån. Jag tycker de är riktiga, och det vet Kjell-Olof Feldt att jag har sagt i finansutskottet. Men den verkliga effekten av den politik som herr Feldt nu förordar blir att socialdemokraterna i vissa fall kommer att få majoritet för en del av de utgiftsökningar de föreslår, men de kommer inte att i riksdagen få majoritet för de inkomstförstärkningar som skall finansiera utgiftsökningarna. Och det var för att undvika att vi skulle komma i den situationen som jag ville ha den här särskilda proceduren där det skulle ske en samordning via finansutskottet.

KJELL-OLOF FELDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig med anledning av det sista säga, att det visar vad Björn Molin föreställer sig att vi skulle göra, nämligen att om vi fick stöd av något annat parti i ett utskott för våra egna förslag skulle vi rösta nej till dem för att behaga herr Molin. Det är en ganska orimlig ståndpunkt t. o. m. för att komma från en folkpartist. Den diskussionen skall herr Molin föra med Nils Åsling och andra, som eventuellt kan biträda våra utgiftsförslag men inte vågar biträda våra förslag till besparingar och inkomstförstärkningar. Det är de partierna som uppträder ansvarslost, inte vi som konsekvent följer ett budgetalternativ som vi har lagt upp för riksdagen och begär riksdagens förtroende för.

Våra skatteförslag blev nu i herr Molins replik bara i vissa delar en papperskonstruktion, men det var till ringa tröst för herr Mundebo, antar jag, som ju tänker använda konstruktionen.

Av den här diskussionen tycker jag en sak framgår: Finansutskottets ordförande är – det framgår också av det betänkande han har förelagt

riksdagen – utomordentligt bekymrad över den utveckling budgetunderskottet tar sig. Han är dessutom ganska mycket på det klara med att det inte kommer att räcka med de utgifter som herr Mundebo har förelagt riksdagen utan att det ligger andra och större problem och väntar. Han har skrivit sida upp och sida ner om detta. Men här i kammaren kan han bara, när det gäller eventuella lösningar på problemet, göra en bokföringsmässig kalkyl över oppositionens förslag och säga att de faller en månad för sent och därför inte är intressanta.

Är det inte utomordentligt svagt, Björn Molin, att beträffande detta grundläggande problem bara diskutera frågan om hur man skall läxa upp riksdagens övriga utskott för att de är för ansvarslösa, som herr Molin gör? Jag tycker att man skall ställa något större anspråk på sig själv och på den regering som herr Molin representerar. Varför inte åtminstone med något ord antyda att också herr Mundebo och folkpartiregeringen borde föregå med någonting som liknar ett gott exempel i sin hantering av budgeten? Det är möjligt att moralen här i riksdagen inte kan bli så hög när vi får oss förelagda en budget som ser ut på det här viset och när vi får höra snart sagt varje dag hur budgetunderskottet rusar i höjden. Riksrevisionsverket har senast noterat att budgetutfallet innevarande budgetår nu blir 600 miljoner sämre igen än vad vi trodde för en månad sedan. Det problemet vill herr Molin inte diskutera. Han säger att skillnaden mellan en ansvarsfull och en ansvarslös finanspolitik skulle gå mellan 44 och 45 miljarder. Vad det handlar om, herr Molin, är modet och viljan att ta upp diskussionen om det som det verkligen handlar om: Skall vi göra någonting åt detta? Skall vi satsa på en finanspolitik som skapar en starkare ekonomi i stället för att förlora oss i ganska meningslösa matematiska, bokföringsmässiga kalkyler?

BJÖRN MOLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Budgetunderskottet är intressant främst genom dess effekt på samhällsekonomin. Om ett stort budgetunderskott alltid skulle leda till en bestående balans i samhällsekonomin, då vore inte vårt nuvarande underskott någonting att oroa sig för. Men jag tror inte att det är så, utan i likhet med Kjell-Olof Feldt tror jag att ett bestående stort budgetunderskott medför risker. Det är också därför jag har tagit upp frågan om dessa risker och försökt göra någonting åt det genom en samordnad procedur i riksdagen, som skulle hindra att underskottet blev ännu större.

Jag har alltså tagit ett initiativ i finansutskottets presidium, men detta har jag inte fått stöd för. Jag tycker att det är tråkigt att socialdemokraterna, som ju talar så mycket om budgetunderskottet, inte har velat vara med om att finna en procedur som konkret skulle hindra att riksdagsbehandlingen av olika ärenden leder fram till att vi får ett ännu större budgetunderskott.

Jag vidhåller min uppfattning att om det i olika utskott bildas en majoritet för utgiftshöjningar – bl. a. genom att socialdemokraterna röstar för sådana – men dessa utgiftshöjningar inte följs upp av besparingar eller inkomstförstärkningar, så faller ansvaret på de partier som drivit fram dessa utgiftshöjningar. Den faktiska effekten av riksdagsbehandlingen blir nämligen då ett

större budgetunderskott.

Om Kjell-Olof Feldt menar allvar med sin oro för att budgetunderskottet skall stiga ytterligare, då tycker jag att han skall diskutera igenom denna fråga med de partikamrater som sitter som utskottsordförande i exempelvis utbildningsutskottet eller kulturutskottet, så att de inte rusar i väg och klubbar igenom beslut om ytterligare utgiftsökningar utan att ens avvakta vad finansutskottet har sagt och vad riksdagen kan komma att besluta. Det är faktiskt så att man i några utskott t. o. m. har fattat beslut om utgiftshöjningar utan att det har förelegat motioner. Enligt vad jag underrättats om har exempelvis kulturutskottet beslutat att höja anslaget till lokalradion med 10 miljoner, och i det fallet fanns inte någon socialdemokratisk motion som grund för beslutet. Det är just för att förhindra den typen av beslut i riksdagen som jag föreslog den här särskilda proceduren.

Sedan skall jag gärna tillstå att jag tycker att diskussionen om budgetunderskottet ibland har blivit litet för omfattande. Det är dessutom litet komiskt att 1979 höra en socialistisk ekonom tala om budgetunderskott på samma sätt som högerledaren Jarl Hjalmarson gjorde för 20 år sedan.

NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Uppgången i den svenska ekonomin håller i sig. Trepårtiregeringens stabiliseringspolitik har i förening med den förbättrade internationella konjunkturen bl. a. skapat förutsättningar för ytterligare uppgång i orderingången till industrin, ytterligare kraftigt ökad export och tendenser till en vändning i arbetsmarknadsläget. Den under 1979 förutsedda produktionsökningen på 5,5 % är – som finansutskottet framhåller – det högsta tillväxttalet under 1970-talet. Exporten väntas 1979 stiga med ytterligare 8 %.

Den faktiska utvecklingen under 1979 kommer dock att vara avhängig både av den internationella utvecklingen och av de svenska företagens förmåga att bevara och ytterligare stärka sin konkurrenskraft.

Mycket tyder på att konjunkturen internationellt kommer att hålla i sig åtminstone under det här året. I USA har det visserligen redan inträffat en utplanning, i varje fall inom vissa sektorer, men uppgången fortsätter i Västtyskland och i andra europeiska länder. Dess varaktighet är dock givetvis beroende av att utvecklingen inte störs av oljebrist, strejker eller andra oberäkneliga händelser.

Som utskottet framhåller bör de svenska exportföretagen också ha en chans att ytterligare vinna terräng i konkurrenshänseende. Här blir självfallet kostnadsutvecklingen och företagens egen prissättningspolitik av avgörande betydelse. Det fanns redan vid årsskiftet tendenser till att företagen utnyttjade det förbättrade marknadsläget till prishöjningar hellre än att försöka ytterligare öka sina marknadsandelar. I en del fall har det också varit helt nödvändigt, det förtjänar att understrykas, att företa prishöjningar för att förbättra lönsamheten. Det gäller bl. a. företagen inom skogsindustrin och vissa andra basnäringar.

Det vore samtidigt farligt att ta den på kort sikt förhållandevis ljusa bilden

till intäkt för att krisen skulle vara övervunnen och balansen återställd i svensk ekonomi. Både arbetslösheten, det rekordstora budgetunderskottet och tendenserna till en ny försämring i bytesbalansen är tecken på att så inte är fallet. Faran är inte över i svensk ekonomi.

När det gäller ungdomsarbetslösheten kan man redan tala om ett påtagligt och beklagligt, för att inte säga dystert, bakslag. Treparti-regeringen satte kort före sin upplösning in mycket omfattande åtgärder mot arbetslösheten bland de unga. Detta gav under hösten utslag i kraftigt sjunkande arbetslöshetstal. Den nu inträffade ökningen visar att det kommer att fordras fortlopande målmedvetna och kraftfulla insatser ännu under lång tid såväl av staten och kommunerna som av företagen för att hålla arbetslösheten bland ungdomen nere. Samtidigt måste näringspolitiken och regionalpolitiken intensifieras för att man skall kunna få fram fler varaktiga jobb till bl. a. ungdomar, som väntar på sin chans på arbetsmarknaden.

De nya företagskriserna, bl. a. inom verkstadsindustrin, visar också att det kommer att krävas stora insatser framöver för att klara nödvändiga omställningar inom olika branscher, både inom sådana som man under senare år pekat ut som krisbranscher och inom utpräglade framtidsbranscher.

Styrkeprovet det närmaste året blir dock av allt att döma förmågan att hålla inflationen i schack. Den lägre inflationstakt som uppnåddes med treparti-regeringens stabiliseringsåtgärder har nu kunnat vidmakthållas ungefär ett år. Från att Sverige under den sista delen av den socialdemokratiska regeringsperioden hamnat bland de länder i Europa som hade de snabbaste prisökningarna av alla har Sverige 1978 till följd av treparti-regeringens politik legat klart under medeltalet i Europa. Det innebär att Sverige under 1978 internationellt hävdade sig mycket bra i fråga om både priser och sysselsättning.

Men pressen på priserna ökar nu återigen alldeles påtagligt. En fortsatt låg inflationstakt är samtidigt en avgörande förutsättning för att det skall gå att bevara den återvunna konkurrenskraften mot utlandet. En fortsatt lugn prisutveckling under 1979 är också en avgörande förutsättning för att vi inte skall löpa risk att i samband med höstens lönerörelse på nytt hamna i en okontrollerad pris- och lönekarusell. Inte minst 5-procentsklausulen i de gällande löneavtalen kan bli svår att klara, om man inte målmedvetet arbetar på att hålla priserna i schack.

Det stora budgetunderskottet kan självklart ge bränsle till en ordentlig inflationsbrasa, om aktiviteten i ekonomin allmänt ökar. Men även prissteg-ringsimpulserna utifrån har blivit påtagligt starkare. Höjningarna av oljepri-serna till följd av utvecklingen i Iran är bara ett exempel. Fler och fler företag utnyttjar också uppenbarligen det bättre marknadsläget till att höja priserna på sådana varor som går i internationell handel.

Redan i januari steg SPK:s index med 1,3 %. Prisuppgången är visserligen i regel större i januari än under andra månader beroende dels på indextekniken, dels på att många företag föredrar att justera priserna just vid årsskiftena. Men det är en tydlig varningssignal om att det krävs en mycket stram ekonomisk

politik redan för att hålla inflationstakten nere på nuvarande nivå.

Centern pekade redan i höstas på riskerna med en för stark konsumtionsstimulans och menade att regeringen, men särskilt socialdemokraterna, underskattade den kommande konsumtionsutvecklingen. Vi kan nu konstatera att utvecklingen ger oss rätt. Trots att det vid höstens skattebeslut blev fråga om en mindre påspädning än vad regeringen tänkt sig, tvingades regeringen redan i finansplanen till en uppjustering av konsumtionsprognosen. Osäkerheten om sparandet har också blivit allt större. Många bedömer nu risken som stor att det tidigare uppdämda behovet av att konsumera bl. a. varaktiga varor skall leda till en stor ökning av hushållskonsumtionen på bekostnad av sparandet.

Stor återhållsamhet är därför absolut nödvändig även framöver. Det gäller både de offentliga utgifterna – statens och kommunernas olika åtaganden – och den privata konsumtionen. Men det måste självfallet också gälla olika löften om skattesänkningar.

Regeringen och de olika partiernas företrädare i finansutskottet har vid olika tillfällen varnat för överbud vid budgetbehandlingen här i riksdagen, och det har redan varit föremål för en debatt här i dag. Det är varningar som jag kan instämma i. Vi i centern kommer att göra vad på oss ankommer för att inte belasta budgeten med nya åtaganden av konsumtionskaraktär utan att man anvisar motsvarande medel. När det gäller investeringsutgifter måste givetvis sysselsättningen och den framtida avkastningen i första hand vara avgörande för besluten.

Men det är då självfallet viktigt att också regeringen är beredd att ta sitt ansvar. Regeringens överbud på skatterna före jul och räddhågan för att nu lägga fram ett fullständigt finansieringsförslag till det aviserade skattepaketet visar otvivelaktigt på riskerna med svaga regeringar i tider då det behövs ett kraftigt tag om styråran. Men det visar enligt min uppfattning också att folkpartiet som parti hittills inte tagit tillräckligt allvarligt på den lurande inflationsfaran.

Nu skall inte motsättningarna mellan partierna överbetonas. När det gäller grundelementen för stabiliseringspolitiken finns det trots allt en bred enighet, som också innefattar socialdemokraterna. Det borde alltså finnas förutsättningar att fullfölja den under fjolåret framgångsrika stabiliseringspolitiken. Socialdemokraternas övningar med budgetalternativ är dock förknippade med många frågetecken. Det socialdemokratiska budgetalternativet är nämligen minst sagt lösligt till sin konstruktion. Kjell-Olof Feldt åberopar framtida besparingar på 2,5 miljarder, men han nämner då försiktigtvis inte hur den post om 800 milj. kr. som utskottets ordförande Björn Molin tog upp är närmare konstruerad. Jag har haft den uppe i debatt med Kjell-Olof Feldt tidigare utan att få något svar på frågan hur den är uppbyggd. Jag har så småningom kommit fram till den teorin att det här är en alldeles egen alternativ energikälla som socialdemokraterna har uppfunnit – kanske en egen liten Moulin Rouge ute i valvinden, som Kjell-Olof Feldt har skapat för att på det sättet förstärka ett ganska skralt budgetalternativ.

Socialdemokraterna gör ett stort nummer av sitt förslag om produktions-

faktorsskatten. Den skall enligt den enklare propagandan räcka både till att väsentligt bringa ned budgetunderskottet och till att sänka direktskatten.

I själva verket är det dock inte fråga om något annat än en något modifierad arbetsgivaravgift. Den har samma negativa verkningar på sysselsättningen som den tidigare löneskatten. Den urholkar på samma sätt som höjda arbetsgivaravgifter kommunernas och landstingens skatteunderlag. Den driver på så sätt i efterhand upp kommunalskatten.

Kjell-Olof Feldt har här i dag inte heller kunnat ge något besked om vilken effekt den s. k. promsen enligt socialdemokraternas modell skulle ha på investeringsviljan i näringslivet. Det är ändå en central fråga i detta sammanhang.

Mot denna bakgrund kan centern inte godta proms eller någon liknande skatt som påbröd till andra skatter. Däremot kan det vara värt att undersöka – och det har ju Ingemar Mundebo utfäst sig att göra – om promsen möjligen kan ersätta redan existerande skatter och avgifter. Det är möjligt att man på det sättet kan åstadkomma förenklingar i skattesystemet, och då är det självfallet lovvärt. Man skulle också få en riktigare fördelning av skattebördan mellan sysselsättningsintensiva och kapitalintensiva företag, vilket är ett sedan länge känt önskemål. Statskassan får vidare in en något större summa pengar för varje procent proms än vad det blir med moms eller arbetsgivaravgifter – dock inte på långa vägar så mycket att det, realistiskt bedömt, räcker till några mer omfattande skattesänkningar eller till någon mera påtaglig reducering av budgetunderskottet. Socialdemokraterna är fortfarande det parti som mest kritiserar det stora budgetunderskottet men inte accepterar återhållsamhet med reell innebörd för att bringa ner det. Det gör att man får ett, minst sagt, märkligt intryck av det socialdemokratiska budgetalternativet.

Moderaterna har återfallit i en politik där man vill framtona som det parti som vill sänka inkomstskatten mest av alla, men man motsätter sig också alla höjningar av såväl arbetsgivaravgifter och moms som energiskatt. Det är givetvis i längden en ganska verklighetsfrämmande politik i en situation, där staten redan lånar 45 miljarder kronor till sin verksamhet – och dessutom till en icke oväsentlig del från utlandet – och där det nu äntligen växer fram ett ökat lånebehov till investeringar i industri, jordbruk och bostäder.

I ett viktigt avseende är centern, folkpartiet och kanske också socialdemokraterna överens när det gäller skatterna. Det är att man för 1980 och 1981 måste satsa på en effektivare kommunal skatteutjämning i enlighet med den kommunalekonomiska utredningens förslag.

Det är, som alla vet, ett gammalt centerkrav. Vi har drivit det för att få större rättvisa mellan kommunerna och mellan människor i olika delar av landet. Men vi har också drivit kravet på bättre skatteutjämning därför att kommunalskatteskillnaderna påverkar den samlade skattebördan för olika kategorier inkomsttagare.

Självfallet är det också angeläget med lättnader i den statliga beskattningen. Men de måste som allting annat vägas mot och avpassas till andra önskemål inom den tillgängliga ekonomiska ramen.

Alla vet att det finns stora eftersatta behov inom bl. a. barnomsorgen och åldrvården och att den utbyggnaden kostar mycket pengar. Då kan man inte med det sociala ansvaret i behåll tala ett direkt hotfullt språk mot kommunerna, som framför allt moderaterna nu gör. Alla vet att barnfamiljerna släpat efter ekonomiskt i förhållande till andra grupper ända sedan början av 1970-talet. Då kan man inte med bibehållet socialt ansvar sätta stora skattesänkningar för dem som har det någorlunda hyggligt ställt framför insatser för barnfamiljerna. Det kan i varje fall inte vi vara med om. Att kompensera sig genom att höja andra skatter – moms, arbetsgivaravgifter osv. – innebär att lågavlönade och pensionärer och familjer med stor försörjningsbörda i stor utsträckning får vara med och betala. Då måste man gå fram med försiktighet. Det är alldeles uppenbart.

Det är av sådana skäl som centern höll tillbaka när det gällde skatterna för 1979. Det är därför som vi nu kräver, att vårdnadsersättningen skall inrymmas i den ram som kan stå till förfogande för ändringar i skattesystemet och andra förbättringar. Det vore orimligt att nu än en gång gå förbi barnfamiljerna. Inom den ram som regeringen räknar med kommer det ändå enligt vår uppfattning att finnas ett hyggligt utrymme för angelägna ändringar också i det statliga skattesystemet.

Förbättringen i ekonomin måste även utnyttjas för ett rejält avstamp mot ett bättre 1980-tal.

Det avgörande för utvecklingen blir därför nu hur närings- och regionalpolitiken utformas. Om man lyckas fullfölja stabiliseringspolitiken finns det självfallet goda förutsättningar att också gå vidare mot målet att återställa näringslivets konkurrenskraft och öka sysselsättningen.

Inom regionalpolitiken har folkpartiet och moderaterna nu helt slutit upp på centerns linje efter att tidigare ha förordat en återgång till 1960-talets flyttlasspolitik. I varje fall har uttalanden från regeringshåll vittnat om sådana avsikter. Det är nämligen ett mycket betydelsefullt principiellt ställningstagande som centern, folkpartiet och moderaterna enat sig om i finansutskottets betänkande i och med biträdandet av centermotionen. I motionen framhålls att det endast genom att i ökad utsträckning styra produktionstillväxten till regioner med hög arbetslöshet är möjligt att åstadkomma en fördelning av efterfrågetrycket inom näringslivet som tryggar expansion utan inflationstryck. Och det är i en uppgångsfas i konjunkturen ett centralt och betydelsefullt problem som man därmed tacklar. Företagen bör söka sig till arbetskraften i stället för att tvinga fram flyttning mellan regioner.

Det intressanta var att näringsutskottets majoritet anslöt sig till dessa uttalanden och framhöll att ett väsentligt inslag i denna politik följaktligen måste vara att i ökad utsträckning främja produktionstillväxten i regioner med hög arbetslöshet. Detta har finansutskottets majoritet alltså anslutit sig till. Här har enligt min uppfattning folkpartiet och moderaterna gjort en helomvändning, och därmed bör det vara möjligt att få en bred samling kring den av centerpartiet förordade regionalpolitiken, som kommer att bli föremål för behandling av vårriksdagen.

I realiteten har socialdemokraterna också anslutit sig till det här uttalandet,

även om Kjell-Olof Feldt gör sitt yttersta för att försöka bevisa motsatsen. Men socialdemokraterna har ju inget motsvarande yrkande i sin motion, och de har i princip anslutit sig till våra ambitioner. Kjell-Olof Feldt har nyss från denna talarstol gett intryck av att vi har orealistiska mål, och han har på nytt tagit upp den eviga debatten mellan honom och mig om centerns mål 400 000 nya jobb under 1980-talet. Som jag tidigare haft tillfälle att påpeka för Kjell-Olof Feldt – jag måste tydligen snart ge skriftligt på detta – så innebär det att vi har ansett att målet arbete åt alla, likvärdiga förutsättningar att få arbete oavsett bostadsort, måste konkretiseras i form av en målsättning. Jag tycker, eftersom socialdemokratin minsann inte sticker under stol med att man strävar efter arbete åt alla, att den här kritiken är – för att använda ett rent svenskt ord – hyckleri.

Det är angeläget att hitta lösningar med bred förankring också när det gäller näringspolitiken. Man kan t. ex. inte lämna flygindustrin vind för våg; vi behöver bevara och utveckla dess teknologiska betydelse och roll. Riksdagen går i vår att besluta om åtgärder beträffande bl. a. tekoindustrin, SSAB och LKAB, liksom om riktlinjerna för 1980-talets näringspolitik. Detta förutsätter ett aktivt engagemang från statsmakternas sida kombinerat med en vilja från branschernas, fackföreningsrörelsens och ägarnas sida till förutsättningslösa lösningar på strukturproblemen.

Näringslivets problem löser man inte med statligt övertagande av företagen, men statens medverkan är nödvändig för att strukturåtgärder skall kunna genomföras med tillräcklig kraft och målmedvetenhet.

Det räcker alltså inte med att ropa på bankerna, för att nu ta en penningpolitisk aspekt på dagens tema, och tro att bankerna skall lösa komplicerade näringspolitiska frågor. Om man nu anser att bankerna har tjänat för mycket pengar under lågkonjunkturen, bör man naturligtvis eftersträva sänkta räntemarginaler och därmed generellt sänkta kostnader i näringslivet. Man löser inga näringspolitiska problem genom att kräva konkurser i näringslivet för deras egen skull och att bankerna skall ta ett ökat ansvar den vägen. Det är att skjuta över ett näringspolitiskt ansvar på bankerna, ett ansvar som de inte är skickade att ta. Banklagstiftningen och kreditpolitiken har heller inte utformats på ett sätt som gör det möjligt för bankerna att spela en ny roll i näringspolitiken. Den målmedvetna näringspolitik som behövs även fortsättningsvis måste alltså bedrivas av ansvariga politiska instanser. Det ansvaret kan inte övervältras på andra. Eftersom näringspolitiken förutsätter samverkan från alla inblandade parter, med olika roller och delvis motstridiga intressen, får statsmakterna inte tväcka att ange mål och spelregler. Annars förlorar insatserna snabbt i kraft och konsekvens, vilket på sikt kan bli förödande för utvecklingen i branscher med strukturproblem.

Herr talman! Först och sist är i näringspolitiken ändå det akuta problemet hur man skall öka investeringarna. På något sätt litet aningslöst och omedvetet pekar man i den socialdemokratiska reservationen nr 1 till finansutskottets betänkande på det problemet i hela dess vidd.

Man säger på ett ställe att överlikviditeten skall mötas med promsen – den

nya mirakelmedicinen. Litet längre fram säger man att detta kanske ändå inte räcker, utan att man kanske måste ta till konjunkturfonder för att frysa ner överlikviditet och vinster, som kan komma under den här konjunkturuppgången. Men sedan, efter ytterligare en sida i reservationen, kommer finalen, där man säger att – och det sker med en suck: ”Vad som behövs är därför en politik som omvandlar den höga likviditeten i en faktisk investeringsvilja.” Det är naturligtvis sant.

Till sist har man, efter många ord och många sidor i en ordrik reservation, kommit fram till sanningen: att det gäller att skapa faktisk investeringsvilja i näringslivet. Men det är magert med förslagen från den socialdemokratiska sidan. Genom att ge strukturfonderna en ny avdelning och en ny organisation för de pengar som vi redan har i samhället främjar man emellertid inte investeringsviljan. Jag har i dag ställt en fråga till Kjell-Olof Feldt angående promsen: Är den investeringsfrämjande? Och hur är det med löntagarfonderna? Det är klart det är angeläget att socialdemokratin ger besked om var man står där för att kunna klarlägga för näringslivet om det är möjligt att investera med sikte på framtiden.

Lösningen på problemen är mycket enklare än så här; det är att hålla kostnaderna i schack, att hålla nere inflationen och att skapa tillförsikt i näringslivet genom klara distinkta mål för näringspolitiken.

KJELL-OLOF FELDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Nils Åsling har med tiden blivit ganska blygsam i sina krav på politiska framgångar. Han utstrålar en enorm belåtenhet när han nu har fått ett uttalande om regionalpolitiken i finansutskottets betänkande, och han betecknar det som en milstolpe i utvecklingen.

Jag tycker att Nils Åsling vid det här laget borde veta bättre, nämligen att regionalpolitiken inte sköts med uttalanden eller med vackra ord och med ståtliga målsättningar. Nils Åsling har haft två år på sig i regeringsställning för att förverkliga åtminstone någonting av detta, att visa vad innehållet var bakom centerns mångåriga retorik. Vi känner till resultatet: det gick åt andra hållet. Koncentrationen ökade i landet. Stockholms län är det område som växer snabbast. Arbetslösheten ligger på rekordnivåer i de s. k. skogslänen, och ute i glesbygderna har ingenting hänt. Hur kan man stå och anklaga andra för hyckleri när man själv haft chansen att förverkliga sin politik och totalt misslyckats? Det är inte så att den som inte ställer upp på centerns sätt att med ord, ord och åter ord försöka driva politik inte menar allvar.

En konkret målsättning är väldigt viktig, säger Nils Åsling. Vad är konkret målsättning? Är det att hysta ur sig att det krävs 400 000 nya jobb? Jag sade tidigare att centern i år, efter den borgerliga politiken, säkert kommer att behöva ta till 600 000 nya jobb för att vara lika duktig som 1976. Det konkreta ligger i vad man är beredd att göra i olika avseenden.

Den andra delen av herr Åslings anförande handlade om centerns nya roll som det parti som framför allt motarbetar den privata konsumtionens ökning. Jag tycker den kostymen sitter litet illa på herr Åsling efter alla centerns äventyr med överbud. Om centern tänker inrikta sin ekonomiska politik på

att hålla tillbaka den privata konsumtionen, hur skall man få det att gå ihop med att Nils Åsling i sitt inlägg avvisade varje hittills känt förslag om förstärkning av statens inkomster och åtstramning av ekonomin? Promsen var inte bra, momsen var inte bra, arbetsgivaravgifterna duger inte alls, osv. Jag måste fråga herr Åsling – han borde gå omkring och bära på svaret sedan länge: Vilka skatter vill centerpartiet höja? Det måste ni rimligen för länge sedan ha bestämt er för.

NILS ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Kjell-Olof Feldt måste leva i den underbaraste av världar när han står här och är helt omedveten om den internationella och svenska konjunkturedgången under 1976, 1977 och 1978. Det enorma handikapp svenskt näringsliv hade till följd av kostnadsexplosionen 1975–1976 är självfallet grunden till att regionalpolitiken under det senaste året inte gav den effekt man skulle önskat. Att föra en debatt helt isolerad från den ekonomiska verklighet vi lever i är föga meningsfullt. Sådana debatter brukar man ibland få föra här i kammaren med övertygade marxister, men jag trodde att Kjell-Olof Feldt framför allt var pragmatiker. Dessutom har Kjell-Olof Feldt ett stort och tungt ansvar för det ekonomiska läge det här landet befann sig i vid ingången till den här lågkonjunkturen.

Vi har hela tiden försökt förbättra regionalpolitiken. Vi har tagit skilda initiativ, fört fram våra förslag, och vi är beredda att arbeta efter den modellen även fortsättningsvis. Vi är alltså beredda att fortsätta med konkreta förslag. Jag är tacksam att Kjell-Olof Feldt påpekade att Stockholm nu är den i egentlig mening expansiva regionen i vårt land. Jag kanske härmed kan räkna med att socialdemokraterna stöder vårt förslag om en ny modell för decentralisering av offentlig och statlig förvaltning. Vi har föreslagit att man skall gå in för att de statliga verken i viss omfattning skall decentralisera sin verksamhet ut i landet, t. ex. lägga ut filialer eller delegera funktioner till länsorgan. Jag kanske när allt kommer omkring kan räkna med stöd från socialdemokraterna för detta långtgående konkreta förslag.

Vi har inga ambitioner att i och för sig hålla tillbaka den privata konsumtionen, men vi är angelägna om att hejda inflationen, därför att vi vet att inflationen framför allt drabbar de sämst ställda i samhället: låginkomsttagarna, människor som inte har möjligheter att på skilda sätt kompensera sig för inflationsutvecklingen. Därför har vi prioriterat prisstabiliteten – inflationsbekämpandet – så högt. Därför lade vi vårt förslag i höstas. Och därför fullföljer vi nu det med att förespråka ekonomisk stramhet och realism.

KJELL-OLOF FELDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Alla kan misslyckas, även med de bästa intentioner. Den borgerliga regeringen har genom den internationella konjunkturen och en del annat fått svårigheter som den själv inte har skapat. Men det som gör det nödvändigt att med en viss handfasthet ta tag i herr Åsling och andra centerpartister i den här frågan är det enorma gapet mellan era pretentioner under tidigare år, era angrepp på socialdemokratiska regeringar för vad man

kallade koncentrationspolitiken, och det faktiska resultat som ni sedan kunde prestera. Det fanns ju också tidigare internationella konjunkturstörningar och ekonomiska realiteter som man måste ta hänsyn till. Men det var det aldrig fråga om, då herr Åsling var en frigjord centerpartist som kunde kräva saker och ting av en regering. Det är bra om herr Åsling har lärt sig någonting om detta, men sluta då med att kalla oss för hycklare för att vi inte ställer upp på sifferlekar och retoriska övningar, som möjligen gör sig bra ute i bygdegårdarna men som inte har så mycket med den reella politiken att göra.

Nu får vi veta – det var i och för sig en rask reträtt, men när det gäller herr Åsling skall man inte förvåna sig över någonting – att ni inte har några pretentioner alls på att hålla tillbaka den privata konsumtionen. Nu är det inflationen man skall bekämpa. Men, herr Åsling, varför inte då försöka övertyga de borgerliga kamraterna inkl. folkpartiet om att man skall bedriva en något annan finanspolitik än den herr Mundebo har föreslagit och som herr Åsling på ett ganska riktigt sätt beskrev, när han visade hur snabbt problemen tornar upp sig? Där har nu en rad bedömare utanför de politiska partierna samma uppfattning.

Sedan säger herr Åsling att vårt förslag om strukturfonder och produktionskatt är raka motsatsen till att främja investeringsviljan. Ja, det beror helt och hållet på om man tror att dagens finanspolitik leder till en snabbt ökad risk för stor inflation, kostnadsstegringar osv. Då blir detta det allvarligaste hotet mot investeringsviljan. Om man i tid vidtar åtgärder för att stabilisera ekonomin och minska inflationsriskerna främjar det investeringsviljan. Med herr Åslings resonemang är varje ingripande i ekonomin omöjligt, därför att det kan påverka de ekonomiska enheterna just när man vidtar åtgärderna.

När det gäller strukturfonden skulle det, om det hade funnits tid, ha varit värt att diskutera hur herr Åsling skötte alla sina fonder under sin tid som industriminister. Jag vill bara råda herr Åsling att läsa senaste numret av *Veckans Affärer*. Där presenteras Nils Åslings städnota: snabbt ökade förluster för *industridepartementets olika fonder*. Jag tror att det behövs någonting nytt på det området.

NILS ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Det där är det vanliga illusionsmakeriet. Genom att kalla insatserna någonting annat – fond eller plan – tror socialdemokratin att man har tillfört näringspolitiken någonting nytt. Det är ju inte detta det är fråga om.

Vad det gäller är att få tron på framtiden att återvända i svenskt näringsliv för att öka investeringsviljan och företagares, arbetares och tjänstemäns benägenhet att planera för framtiden. Det gör vi minsann inte genom att inrätta en eller annan ny fond eller genom att tala om planmässighet. Det gör vi genom att skapa ekonomisk stabilitet, så att man vet att man har chans att bli konkurrenskraftig också internationellt. Det gör vi genom att, som jag sade i mitt anförande, sätta upp klart definierade mål för hur näringslivet enligt politikernas mening skall delta i den här processen. Där sjabblar socialdemokratin – genom löntagarfondsdebatten, där man föreslår en gång

det ena, en annan gång det andra, och genom förslaget om promsen. I likhet med Björn Molin vill jag instämma i LO-ordföranden Gunnar Nilssons välövertänkta karakteristik av promsen. Och nu sjabblar man genom talet om strukturfonden, denna galten Särimer som med jämna mellanrum återuppstår.

Vi har naturligtvis ingen anledning att hålla tillbaka konsumtionen som sådan. Anledningen till att vi har valt en kärv, medvetet återhållsam ekonomisk politik är att vi inte vill ha tillbaka den förödande inflationen, som gjorde att människor inte från ena dagen till den andra visste vad varorna i butikerna kostade. Vi måste få stabilitet i ekonomin – det är det grundläggande. Därför har vi valt att lägga fram ett kärvt ekonomiskt program – inte för att i och för sig slå mot konsumtionen utan för att skapa stabilitet som kan åstadkomma en på lång sikt gynnsam ekonomisk utveckling, som också är det bästa underlaget för en framtida konsumtionsutveckling.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Den ökade internationella oron kan få djupgående verkningar på världsekonomin. Förnyade oljeprishöjningar, vidgade gap i betalningsbalanserna och en allmän oro över det världspolitiska läget kommer sannolikt att försvaga den internationella konjunkturutvecklingen. Detta kommer onekligen att göra vår egen situation svårare att hantera. Det blir då än viktigare att vi bemästrar de svårigheter som är hemmagjorda för att stå rycken inför olika internationella påfrestningar.

Det saknas ingalunda hemmagjorda problem av besvärligt slag. Företags- och branschkriser, ungdomsarbetslöshet, låg ekonomisk tillväxt, svagt nyföretagande och enorma budgetunderskott hör tyvärr till den aktuella bilden. Men bilden har också markerat ljusa sidor i form av en förbättrad produktion och bättre resursutnyttjande parallellt med lugnare prisutveckling och gynnsam utrikeshandelsutveckling. Vi kan f. n. se att trepartiregeringens åtgärder för att rätta till vårt konkurrensläge ger resultat samtidigt som dock olika grundläggande problem som gäller vårt ekonomiska systems sätt att fungera fordrar ytterligare insatser.

I sin bedömning av vad som har hänt och den politik som har förts har Kjell-Olof Feldt uttryckt stor ilska. Nu hör det till historien att socialdemokraterna under de gångna åren har varit arga över vad den borgerliga regeringen än har gjort. Ibland har man skällt över att politiken varit för expansiv, och ibland har man skällt över att det har varit för mycket svångrem över den. Typiskt för hur man har hoppat mellan dessa olika positioner är när man i december förra året från denna talarstol presenterade förslag som gick ut på mer statsutgifter och större underskott i budgeten för att, som man menade, driva på den ekonomiska takten. Nu, bara två månader senare, följer man den motsatta linjen och grälar över de för stora underskotten. Detta hoppande fram och tillbaka har varit typiskt för socialdemokratisk oppositionspolitik under de gångna åren.

Om man försöker se efter vad socialdemokraterna egentligen har föreslagit under dessa år så är det till att börja med kraftiga skattehöjningar. Man var

emot de skattesänkningar som trepartiregeringen föreslog och genomdrev. Socialdemokraterna var också emot de växelkursändringar som den tidigare regeringen genomförde.

Om man tar i betraktande vad resultatet av de socialdemokratiska förslagen, om de hade omsatts i verkligheten, hade blivit, så finner man att vårt konkurrensläge gentemot utlandet skulle ha varit oerhört mycket sämre. Om man inte hade ändrat växelkurserna, inte hade tagit bort de skatter som trepartiregeringen gjorde utan i stället hade genomfört de skattehöjningar som socialdemokraterna föreslog, så skulle vårt kostnadsläge i förhållande till utlandet ha legat ungefär 25 % högre än nu. Var och en kan utan svårighet föreställa sig de industrikriser och branschproblem både inom exportindustrin och i de importkonkurrerande näringarna som vi då skulle ha haft.

Det finns alltså mycket ljusa inslag i den ekonomiska bilden f. n. tack vare de insatser som trepartiregeringen gjorde, men det finns också stora problem. Det är just dessa problem som vi nu måste försöka lösa.

En inventering av dessa utmaningar görs i den näringspolitiska rapport som nyligen framlagts under ledning av förutvarande chefen för televerket, Bertil Bjurel. Tolkningarna ligger i linje med dem som gjordes av SNS konjunkturråd i dess höstrapport. I bägge dessa rapporter framhålls att vi i Sverige på olika sätt försvagat de välståndsbildande krafterna och därmed skaffat oss själva ett antal kriser. Det är hemmagjorda problem och inte störningar från utlandet. Felet är inte, säger man i rapporterna, att marknadsekonomi eller en fri företagsamhet inte skulle fungera, utan att marknaderna och företagsamheten till stor del har satts ur spel. Pålagor och skatter, regleringar och byråkrati har satt käppar i hjulen. De grövsta käpparna sätts f. n. av skattepolitiken.

Låt oss titta på de budgetunderskott som alla talare hittills i dag har uttryckt oro för. Dessa underskott är verkligen oroande. De är det i sig själva därför att de i en uppgångsfas kan göra ekonomin i Sverige mindre stabil. Men de är framför allt oroande därför att alltför få, särskilt politiker, tycks ha förstått hur de har uppkommit. Därför drar man farliga slutsatser om hur de skall hävas.

Det finns två anledningar till att budgetunderskotten blivit så väldiga. Den första är att den ekonomiska tillväxten varit dålig under hela 1970-talet. Sverige har haft en tillväxt under genomsnittet för jämförbara länder. Detta är samma sak som att skatteunderlaget har vuxit långsamt i Sverige. När skatteunderlaget växer långsamt, ja då ökar också skatteinkomsterna långsamt. Om Sverige hade haft samma tillväxttakt som jämförbara industriländer i genomsnitt, hade vi haft skatteinkomster som i år varit ca 25 miljarder kronor högre än de nu blir.

Det finns olika förklaringar till den låga tillväxttakten i Sverige. Men som bl. a. Bjurelrapporten visar är en förklaring – och den viktigaste – att skattesatserna är så höga att de snedvrider all ekonomisk verksamhet. Det lönar sig inte tillräckligt att arbeta, starta och driva företag, utbilda sig och satsa på framtiden. Andra aktiviteter – ofta helt enkelt passiviteter – lönar sig betydligt bättre. De skyhöga skattesatserna har givit upphov till ett samhälle,

där det som är lönande och ändamålsenligt ur samhällsekonomisk synvinkel alltför ofta inte är det från hushållens och företagens synpunkt. I ett sådant samhälle blir det en svag ekonomisk utveckling. Men om det skall bli fart i tillväxten och därmed vidgade möjligheter att göra några förbättringar eller t. o. m. vidmakthålla gjorda utfästelser, måste det löna sig att göra rätt saker och att göra rätt för sig.

Vi moderater har länge varnat för dessa negativa verkningar hos skattestrycket – de skyhöga skattesatserna. Vi har länge varit ensamma om dessa varningar. Men nu är vi inte ensamma längre. Åtminstone är vi inte ensamma utanför detta hus. Personer som Myrdal och Edin har tyckt till och fått stor publicitet. Men även ur de akademiska verkstäderna kommer det mera material, som belyser de höga skattesatsernas dåliga verkningar.

Låt mig t. ex. peka på vad Bjurelrapporten säger på s. 38:

”Det finns överhängande risk för att det mångåriga arbetet för ett utvecklat välfärdssamhälle går till spillo genom att välfärdssystemens finansiering fräter ner incitamenten till arbete, kapitalbildning och risktagande.”

Därför behövs alltså lägre skattesatser. Bjurelrapporten uttrycker detta med andra ord:

”I vissa situationer kan man också tänka sig att de positiva effekterna på nationalinkomsten blir så starka, att skattesänkningen blir helt självfinansierande.”

I en uppsats om de höga marginalskatteverkan på arbetsviljan i Sverige gör den amerikanske ekonomen Charles Stuart vissa beräkningar som visar att ”den svenska ekonomin befinner sig i ett läge där marginals katt och genomsnittlig skatt nått en sådan höjd att skatteinkomsterna blir lägre än de annars skulle vara”.

SNS-gruppen uttrycker saken på följande sätt:

”Allt detta tyder på att gränsen för vad som kan uppnås i fråga om ’optimal beskattning’ redan passerats.”

Man blir då, herr talman, ytterst häpen när man hör alla talare hittills i dag framföra idén att de moderata förslagen om att sänka skattesatserna är verklighetsfrämmande. Jag gör gällande att de andra politiska partierna i Sveriges riksdag f. n. i sitt tänkande om hur skatterna verkar saknar kontakter med verkligheten. De olika resonemang som jag här har citerat understryker riktigheten i detta.

Några data från enkel statistik kan anföras som stöd för liknande slutsatser. Sedan 1960 har genomsnittlig arbetstid för heltidsarbetande minskat med en fjärdedel; deltidanställning har ökat kraftigt; frånvaron har fördubblats och övertid halverats. Det är sannolikt att de skyhöga skattesatserna gjort att man i dessa former tagit ut mera tid från det organiserade – och beskattade – arbetslivet än man annars skulle ha gjort.

Skattebelastningen på den vanliga arbetsmarknaden är sådan att det lönar sig att avstå från beskattat arbete och ägna sig åt obeskattad självverksamhet, även om man i denna inte är skickligare än att det tar 5–10 gånger så lång tid att utföra ett arbete som det gör för en yrkesman. Detta förklarar en del av vad som händer på arbetsmarknaden nu. Även om självverksamheten har sin

charm, ger den inga skatteinkomster för att täcka det offentliga alla utgifter.

Jag har i flera anföranden här i dag hört sådana uttryck som att man måste kanske förstärka statsinkomsterna genom skattehöjningar. Jag ifrågasätter riktigheten i att man skulle förstärka statsinkomsterna på det sättet. Jag tror att man i stället skulle försvaga statsinkomsterna om man fortsatte att höja skattesatserna.

Det är intressant att göra en jämförelse mellan Linjeflyg och SJ:s tidigare prispolitik. SJ höjde priserna gång på gång, folk reste mindre, och ekonomin blev sämre. Till slut började man lägga ner olika verksamheter, för de var inte lönande längre, trots att man fick stora subventioner. Sådan har svensk skattepolitik varit alltför länge. Ett annat tänkande representerades av Jan Carlzon i Linjeflyg: När man sänker priset – eller skattesatsen – kan man få bättre fart på verksamheten. Det blir ett bättre underlag och en bättre ekonomi.

Jag tror att man skall ifrågasätta uttalanden om önskvärldheten av att höja skattesatserna också av en annan anledning, nämligen att statsutgifterna har ökat så snabbt. Det intressanta är att även detta fenomen hänger klart ihop med att skattetrycket är så hårt. Statsutgifterna har ökat så snabbt därför att det hårda skattetrycket har skadat hushållens och företagens ekonomi, och enorma insatser har måst göras för att reparera dessa skador.

Framför allt har de så kallade transfereringarna ökat. Svenska folket har inte råd att äta, bo och ha barn efter att ha betalt de skyhöga skatterna och behöver därför ha alltmera stöd. Och företagen har inte råd att ha tillräckligt många anställda efter att ha betalt alla pålagor, och därför måste de ha allt större bidrag.

När man resonerar om hur stora nya statsinkomster man får om man höjer den ena eller andra skattesatsen, lurar man sig själv å det grövsta även i de mest officiella sammanhang. Inte bara väljer man att bortse från verkningarna på skatteunderlaget. Man bortser också från en lång rad verkningar på utgiftssidan.

Antag t. ex. att man skulle höja momsens med en procentenhet. På sedvanligt sätt att räkna skulle man då säga att statsinkomsterna skulle stiga med 1 750 milj. kr. Men denna siffra är en bruttosiffra som är helt missvisande. Till att börja med får man ta hänsyn till att en del av de pengar som man vill dra in annars sparats i den privata sektorn. Det realekonomiska utrymmet för offentliga satsningar ökar alltså inte lika mycket som skatteinkomsterna tänks göra.

Men så finns då en rad skäl till att skatteinkomsterna alls inte ökar som tänkt. Av exemplets momshöjning är något hundratal miljoner skatt på det offentliga egen verksamhet. Ca 400 milj. kr. försvinner i ökade pensioner och barnbidrag mer eller mindre automatiskt när momshöjningen höjer prisindex. Ytterligare avbränningar skulle sannolikt komma i form av kompensationer för att undvika hyreshöjningar och dyrare livsmedel till följd av momshöjningen. I den utsträckning momshöjningen minskar konsumtionen – det var ju tanken med den – minskar basen för momsuttaget, och det

minskar nettot av momshöjningen med ett par hundra miljoner. Momshöjningen drabbar antagligen företagsvinster och därmed det belopp man får in i vinstskatt.

Sannolikt får en del företag och branscher också ökat behov av subventioner på grund av att momshöjningen försvårar försäljningen. Överslagsmässigt kan man tänka sig att allt detta ger avbränningar på nära 1 000 miljoner av de 1 750 miljoner som momshöjningen tänktes ge.

Men sedan har man att ta hänsyn till hur skatteskärpningen påverkar inkomstsidan. Skattehöjningen snedvrider ytterligare ekonomins sätt att fungera och ger en svagare tillväxt i skatteunderlaget. Den kommer också att ge upphov till ytterligare skatteflykt och skattefusk. Av de pengar som man hade tänkt sig få in blir det inte mycket kvar. Och situationen blir sedan ännu värre om – som man har anledning att förmoda – löntagarorganisationerna kommer att försöka att i samband med löneförhandlingar kompensera sig för de prishöjningar som skatteökningen medfört.

Eftersom det så ofta i Sverige sägs att den ena eller andra skattesatshöjningen skall avräknas på löncutrymmet och därför inte höja kostnaderna, vill jag påminna om att OECD nyligen har gjort en studie just om sådana sammanhang – om hur skatter påverkar kostnadsnivåerna. Den visar att det i Sverige inte har varit någon sådan avräkning. I Sverige har olika skattesatshöjningar i stället i löneförhandlingarna skiftats framåt och alltså lett till ökade priser och kostnader.

Om man förfar på det viset, som alltför många i den här debatten talar till förmån för, innebär det att skattesatshöjningar leder till ett ökat kostnadsläge, ett försämrat konkurrensläge, ytterligare svårigheter för våra exportindustrier och våra importkonkurrerande industrier, och sannolikt stora uttryckningar av den som nu är industriminister för att försöka subventionera och undvika friställningar.

Det är alltså inte fråga om att en höjning av en skattesats skulle ge något netto till statskassan. Vi har kommit till den punkt då skattesatshöjningar är ett allvarligt stabiliseringspolitiskt problem i stället för något att sätta in för att förbättra stabiliteten i vår ekonomi. Det resonemanget gäller alldeles oavsett om det är momshöjningar – eller om man döper om dem till "proms" – eller om det är den gamla vanliga löneskatten eller inkomstskatten eller vad det än är som man resonerar om. Det blir i princip denna sorts verkan när man har nått det skyhöga skattetryck som vi har i Sverige.

Jag har velat göra den här granskningen av orsakerna till det höga budgetunderskottet därför att dessa orsaker förefaller så missförstådda. Än en gång: Budgetunderskotten är så stora inte därför att skattetrycket är för lågt utan därför att det är för högt. Det är synd att andra partier tycks vara beredda att snarare dra den slutsatsen att man måste skärpa skattetrycket för att förbättra budgetläget. En sådan politik skulle göra ont värre.

Vi moderater vill alltså sänka skattetrycket i stället. Under vår tid i regeringen sänktes också det statliga skattetrycket. Däremot höjde kommunerna beklagligtvis sina skatter.

Våra krav på sänkta skattesatser ingår som ett viktigt led i en mera offensiv

näringspolitik. Som har kommit till uttryck i Bjurelrapporten fordras ett antal åtgärder, inte bara på skattepolitikens område, för att de grenar som bär välståndets frukter icke skall knäckas.

Något som vi finner betydelsefullt är att man satsar mera på kvaliteten i utbildningen. Skolan måste vara en arbetsplats, dels därför att eleverna skall kunna få de kunskaper som behövs i en invecklad värld, dels därför att skolan skall träna till livet – och livet är för de flesta en arbetsplats. Detta är betydelsefullt för att undvika ungdomsarbetslöshet. Det är också betydelsefullt för att det över huvud taget skall kunna bli någon realism bakom alla de krav som f. n. reses på mera forskning och utveckling. Forskning och utveckling blir det icke, om det inte finns välutbildade människor, beredda att axla dessa uppgifter.

Herr talman! Tidigare under debatten i dag har det sagts att det har varit ett slöseri med skattepengar genom att man har hållit på att utveckla flygprojekt – B3LA och A38. Jag vill gärna säga, när vi nu talar om forskning och utveckling, att jag finner beslutet i den frågan vara ödesdigert, inte bara av de mera säkerhetspolitiska skälen utan också därför att utvecklingen av en avancerad industri på detta område har spelat en stor roll för att driva fram produktutveckling på angränsande områden. Det strider alltså helt mot önskemålen att man skall ha mera av forskning och utveckling, då man avvecklar en av de verkligt högteknologiska industrier som vi har. Det kommer också att skada vår ekonomiska balans i landet, då vi måste importera flygplan från andra länder.

Någonting som också fordras i en mera offensiv näringspolitik är tillräcklig rörlighet på arbetsmarknaden mellan företag och branscher. Annars kommer en ekonomisk uppgång att alltför tidigt hejdas av inflationistiska flaskhalsar. Det viktigaste i dag för att hindra en inflation här i landet är att se till att en förbättrad sysselsättning inte omedelbart leder till flaskhalsar och knappheter, vilka – vare sig man gör det på det ena eller det andra sättet – kommer att leda till inflationstryck. Ökade krav måste därför ställas på att anvisade arbeten tas och att arbetslöshetsbidrag annars stoppas. Det kan inte vara fel att ställa sådana krav. De måste ställas dels av rättviseskäl gentemot dem som arbetar, dels för att hindra ungdom från att hamna på fel spår utanför arbetslivet. I en offensiv näringspolitik, herr talman, ingår, för att uppnå positiva verkningar både på kort och lång sikt, att man minskar osäkerheten i näringslivet genom att undanröja det hot som löntagarfonderna innebär.

Kjell-Olof Feldt talade tidigare om behovet av att öka investeringarna. Det är alldeles rätt. Det behövs ökade investeringar, men ett av de allvarigaste hoten mot ökade investeringar i dag är det som företagare känner sig stå inför, nämligen att de kan komma att bli av med allting på grund av att det centrala facket skall ta över.

Jag träffar allt som oftast företagare som säger att de låter bli att satsa på olika projekt därför att de inte vet om de får behålla resultatet. Om LO som socialdemokraterna själva menar är allra bäst när det gäller att driva företag i Sverige – det måste ju ligga bakom kravet att LO skall ta över näringslivet – varför sätter man då inte i gång i dag med att investera och skapa

sysselsättning på alla de orter där det finns problem på denna punkt? Nu finns ju möjligheten till konkurrens på fria villkor. Om man inte är kapabel att göra det – och det är man tydligen inte – då bör man omedelbart avlägsna detta hot ifrån de andra som verkligen är beredda att sätta i gång med olika projekt, om de bara inte hade denna känsla; lyckas man och företaget växer skall Landsorganisationen eller det centrala facket ta över.

Av stor betydelse är också att man minskar osäkerheten i näringslivet genom att under den uppgång som nu kan iaktas i svensk ekonomi försöka dra ner på de allt tydligare statliga företagssubventionerna. Många företag är oroliga för framtiden och håller tillbaka investeringar, eftersom de riskerar att möta konkurrens av orealistiska priser, framsubventionerade av statspengar. I många branscher, inte minst i textilindustrin, har detta varit starkt försvårande under de senare åren.

Eftersom det nu tar sin tid innan gynnsamma verkningar av skattesats-sänkningar och andra näringspolitiska åtgärder gör sig gällande fordras det en fäs innan tillväxtprocessen kommit i gång här: besparingar i den offentliga verksamheten. Ett lägre skattetryck möjliggör besparingar, framför allt i fråga om industrisubventioner och den omfattande AMS-miljardrullningen. På vårt initiativ har också utskottet påpekat behovet av att sänka dessa utgifter i en uppåtgående konjunktur. Även andra besparingar har anvisats av oss. Det förslag som omfattas av reservationen 3 ingår som ett led i dessa våra besparingsansträngningar.

De besparingar som jag nu talar till förmån för är mycket enklare att genomföra än de smärtsamma omprövningar som kommer att framvingas, om man med högskattepolitik och utgiftslättsinne alltför länge försvagar de välståndsbildande krafterna. Högskattepolitiken är asocial, eftersom den hotar välfärdssamhällets grund.

Dessa besparingar måste också innebära att kommunerna hejdar sin utgiftsexpansion. Det har tidigare sagts – jag tror att det var av herr Åsling – att moderaterna hotar kommunerna. Verkligheten är väl den att kommunerna hotar sin egen framtida belägenhet genom att icke i tid inse att man inte kan höja, höja och höja sina egna utgifter långt utöver det reala ekonomiska utrymmet.

Av de skäl jag anfört kan vi inte välkomna det regeringsförslag som aviserats på skatteområdet. Om man verkligen skall sänka marginalskattorna, behövs rejälare tag, framför allt i form av en plan för fortsatta sänkningar. Det är olämpligt med en serie höjningar av andra skattesatser, och det behövs besparingar. Nu kommer i stället ytterligare stora utgifter i form av bidrag till kommunerna, och detta utan att man på något sätt ser till att dessa kommuner gör motsvarande sänkningar i kommunalskattesatserna.

När man sedan granskar den socialdemokratiska skattepolitiken, finner man ytterligare en omgång underligheter i den långa serien av förslag som socialdemokraterna presterat i oppositionsställning. Man vill göra en lång rad utgiftshöjningar, och sedan skall man motbalansera med kraftiga höjningar av olika skattesatser. Socialdemokraterna etablerar sig än fastare som

högskattepolitikens förespråkare.

Den lista på höjda skattesatser som man tänkt sig är imponerande. Dit hör först och främst tre mycket stora genomgripande höjningar av skattesatserna. Det är produktionsfaktorsskatten, "promsen", som är tänkt att inbringa uppemot 10 000 milj. kr. Man vill slopa inflationsskyddet i skatteskalan. Sedan vill man höja förmögenhetsskattesatserna med 30 %.

I den tidigare diskussionen mellan herr Molin och herr Feldt fanns ett resonemang om huruvida man skulle ta hänsyn till de reala ekonomiska verkningarna av uppbördsterminerna vad gällde slopandet av indexregleringen. Jag skall inte lägga mig i den diskussionen. Jag konstaterar bara, herr Feldt, att jag inte i era motioner finner någon tillstymmelse till en realekonomisk bedömning av vad alla dessa skattesatshöjningar skulle innebära. Det finns inte ett ord om de reala verkningarna av en 30-procentig höjning av förmögenhetsskatterna, och det finns heller inte ett ord – ja, det finns något men inte mycket – om vad "promsen" skulle innebära. Som tidigare påpekats har Gunnar Nilsson allvarligt varnat för de risker och problem som är förenade med att på detta sätt lägga på en skatt, som skulle innebära att den genomsnittlige industriarbetaren redan vid lönelförhandlingarna i höst skulle få avräkna 2 500 kr. av en tänkt inkomststegring. Detta skulle ske därför att ni skulle kunna driva igenom er "proms". Jag är inte säker på att det kommer att fungera så där alldeles smärtfritt.

I övrigt har socialdemokraterna en imponerande lista av skattehöjningsförslag. Det är en utvidgning av underlaget för socialutgifter för barnomsorg, som egenföretagare skall ställas inför. Det är höjd arbetarskyddsavgift för att finansiera MBL-utbildning. Basen för arbetsgivaravgifterna skall utvidgas för att omfatta förmån i form av bil, det är skärpta regler för beskattning av familjeföretag. Stämpelskatten skall höjas. Fordonsskatten för lastbilar och traktorer skall också höjas, och miljöavgifter införas, och skogsvårdsavgifter räknas upp. Avgifterna på statliga kreditgarantilån för jordbruket skall höjas.

Det finns, som sagt, inte en ansats till verkliga realekonomiska funderingar om vart svensk ekonomi skulle ta vägen med alla dessa olika skattehöjningar. Kjell-Olof Feldt säger i sitt anförande att det behövs mera investeringar – jag upprepar att det är sympatiskt och riktigt när han säger detta – men hur han kan hoppa från den föreställningen att det behövs mera investeringar över till att man på något sätt skulle kunna uppmuntra dessa investeringar genom denna enorma rad av skattehöjningar ovanpå löntagarfondhotet är för mig helt obegripligt.

Dessutom skulle alla dessa skattehöjningar utlösa en kraftig inflation i landet. Skattehöjningarna skulle icke accepteras vid förhandlingsborden, utan det skulle krävas komensationer. Vi har erfarenhet av detta från 1974 och 1975, och det vore väl illa om vi direkt skulle åka tillbaka in i en sådan situation.

Om denna skattepolitik genomfördes, skulle också tillväxttakten i svensk ekonomi bli sämre. Skatteunderlaget och skatteinkomsterna skulle utvecklas illa. Förutsättningarna för att infria redan gjorda utfästelser skulle bli dåliga.

Gunnar Nilsson har faktiskt i ett sanningens ögonblick varnat för att vi i framtiden kanske inte kan fullgöra pensionsåtagandena, om det förs en tokig ekonomisk politik. Det vore mycket beklagligt, om det skulle gå på det viset. Man skall väl inte förstöra pensionsutrymmet för dem som under en lång följd av år verkligen har arbetat fram det svenska välståndet bara för att man skall unna sig lyxen att föra en socialdemokratisk politik, som krossar de välståndsbildande krafterna i landet och därmed gör det omöjligt att fullgöra alla åtaganden som har gjorts.

Om man också skulle genomföra de skattesatshöjningar som socialdemokraterna vill genomföra, skulle det ytterligare försvaga hushållens, företagens och kommunernas ekonomi. Inte heller skulle det bidra till att förbättra budgetbalansen i landet, eftersom staten skulle behöva rycka ut med olika, stora bidrag för att klara den ekonomiska situationen.

Herr talman! Enligt de föreställningar som har dikterat det skattepolitiska tänkandet kan man genomföra en finanspolitisk åtstramning på två olika sätt – endera genom att skärpa skattetrycket eller genom att sänka utgifterna. Med nuvarande höga skattetryck är sammanhangen inte längre så enkla. Man kan inte längre bortse från vilka verkningar som höjda skattesatser har på skatteunderlagets utveckling och på statsutgifterna. Det är oroande att ingen av dem som har föregått mig i talarstolen har insett detta.

Socialdemokraternas skattehöjningspolitik är föråldrad och farlig. Jag kan inte heller finna att folkpartiets förslag att varken höja eller sänka skattetrycket, men stuva om litet grand i det, är uttryck för vare sig det ena eller det andra tänkandet. Nu behövs stegvisa sänkningar av skattetrycket, vilket i förening med en offensiv näringspolitik kan ge ny fart åt ekonomin och därmed åt skatteunderlagets tillväxt. Under en anpassningsperiod krävs besparingar, vilka dock är avsevärt mindre än de som snart skulle tränga sig på, om högskattepolitiken drevs vidare.

Mot bakgrund av detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 3 vid finansutskottets betänkande och i övrigt till utskottets hemställan.

KJELL-OLOF FELDT (s) kort genmäle:

Herr talman! När jag lyssnar på Staffan Burenstam Linder undrar jag om det verkligen är den mannen som varit med om att utforma finansutskottets betänkande, där behovet av finanspolitiska åtgärder så klart markeras. Jag frågar mig t. o. m. om Staffan Burenstam Linder verkligen har suttit med i den regering som har höjt momsén, bensinskatten och bilskatterna – eller var fanns han?

Moderaterna håller nu på att så förenkla sitt politiska budskap att det bara handlar om en sak – sänkta skatter. Tidigare koncentrerade sig de moderata skatteattackerna på marginalsatterna. Men nu, när det finns en ganska bred enighet om att inkomstskatterna behöver sänkas men att sänkningarna måste betalas genom andra skattehöjningar, vidgar moderaterna attacken till att gälla alla skatter. Den moderata profilen görs ännu skarpare. Men resonemanget blir på det viset helt besinningslöst.

Moderaterna inser ändå en sak: Om man lovar sänka skatter, måste man också lova sänka statsutgifter. Jag har flera gånger frågat moderaterna: Var skall ni skära ned statsutgifterna? Staffan Burenstam Linder anser sig nu ha centerpartiet och folkpartiet med sig på att dra in på arbetsmarknadspolitiska insatser – det är den tolkning han gör av finansutskottets betänkande. Det är bra, därmed vet vi åtminstone en grupp som skall få betala moderaternas skattesänkningar – de arbetslösa. Men vilka andra utgifter är det som skall sänkas? Påstå inte att den moderata reservationen vid finansutskottets betänkande visar på någon praktiskt genomförbar skattesänkning! Det är meningslöst att tala om att alla statliga utgifter skall dras ned med 5 %, innan man vet hur det skall genomföras.

Herr talman! Staffan Burenstam Linders anförande visade två saker. Det ena är att den majoritet beträffande den ekonomiska politiken som finansutskottets majoritetsbetänkande påstås spegla inte finns. Riksdagens beslut i dag blir en tom formalitet, eftersom moderaterna i själva verket står för en helt annan uppläggning av den framtida ekonomiska politiken än vad de två övriga borgerliga partierna i varje fall säger sig göra.

Det andra som anförandet visade är följande: Under de senaste åren har vid upprepade tillfällen ställts frågan varför inte Sverige, som andra nordiska och europeiska länder, har fått ett Poujadist- eller Glistrupparti. Svaret har hittills varit att vi *ännu* inte har fått något sådant parti. Nu har Poujadistpartiet kommit till Sverige, men här kallar vi det för moderata samlingspartiet.

BJÖRN MOLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall göra en kort kommentar till vad Staffan Burenstam Linder sade.

Vi inom finansutskottets majoritet har sagt att man för att långsiktigt minska budgetunderskottet bör göra tre saker. Man bör begränsa utgiftsexpansionen, vidta direkta besparingar och förstärka statsinkomsterna. Vi har vidare sagt att man i första hand bör inrikta ansträngningarna på de två förstnämnda åtgärderna och alltså söka undvika att förstärka statsinkomsterna genom skattehöjningar. Jag tror att man framför allt skall inrikta sig på att begränsa utgiftsexpansionen. Det finns där en automatik som i särskilt hög grad leder till stora budgetunderskott. Så långt är jag alltså ense med Staffan Burenstam Linder.

Men sedan ger Staffan Burenstam Linder en enligt min mening alldeles för generell karakteristik av olika typer av statsinkomster. Jag tror alltså inte att man utan vidare kan säga att en förstärkning av statsinkomsterna är detsamma som vad han kallar för skattesatshöjning. Olika skatter har ju olika verkningar på arbetsviljan och på skatteunderlagets utveckling.

Från folkpartiets sida vill vi – och moderaterna ger oss där sitt stöd – minska marginalskatterna. Jag tror f. ö. att vi nu är på väg att få en bred enighet i riksdagen om att sänka marginalskatterna. Det är då nödvändigt att de sänkningarna finansieras genom förstärkningar av statsinkomsterna på andra håll, genom skattehöjningar som inte har de negativa verkningar som Staffan Burenstam Linder belyste. Vi har pekat på höjningar av stämpelskatten,

energiskatten och fordonsskatten och på intagande av bilförmånen i basen för arbetsgivaravgiften. Det är ett antal finansieringskällor som bidrar till att förstärka statsinkomsterna och kompensera det bortfall som de sänkta marginalskatterna medför. På det viset skulle en mycket angelägen skatteomläggning kunna genomföras utan att möjligheterna att finansiera den offentliga verksamheten minskade.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! I det utskottsbetänkande som jag varit med om att utforma talas det om att det behövs finanspolitiska åtgärder, och det är precis vad jag talat om även här, Kjell-Olof Feldt. Det sägs faktiskt också att höjningar av skatter kan ha inflationistiska verkningar, och det är någonting som jag understrukt. På ingen punkt i Kjell-Olof Feldts replik fanns det någon ansats till en verklig analys av om det är möjligt att genomföra alla de olika skattesathöjningar som ni tänkt er utan att det blir en våldsam inflation.

Har moderaterna suttit med i regeringen? Ja, det har vi gjort, och det är förklaringen till att det under den tiden vidtogs olika åtgärder för att sänka det statliga skattetrycket. Jag upprepar att när sedan kommunerna – som regeringen inte har någon kommandorätt över – höjer skattesatserna, så är det beklagligt med hänsyn till de långsiktiga verkningarna av dessa kommunala skattehöjningar.

Att momsens höjdes är riktigt. Det fordrades nämligen – i det akuta krisläge som rådde i samband med att vi övertog regeringsmakten – olika insatser för att försöka rätta till förhållandena. Detta var inte någon i sig själv önskvärd åtgärd, utan den var framtvingad av den katastrofala situation för landets ekonomi som tidigare socialdemokratisk politik lett till.

Moderaterna skulle numera tala bara om sänkta skattesatser. Nej, det är inte riktigt. Jag har t. ex. framfört allvarlig kritik mot löntagarfonderna. Jag har sagt att de utgör ett stort hot mot den svenska ekonomin. Och det är intressant att Kjell-Olof Feldt tydligen inte fann någon anledning att här försvara påståendet att löntagarfonderna skulle vara mycket bra i nuvarande läge för att stimulera svensk ekonomi.

Dessutom talade jag t. ex. i mitt anförande om att det behövs bättre kvalitet i utbildningen. Och jag tror det är mycket betydelsefullt, på både kort och lång sikt, att detta sägs ifrån. Även här hade Kjell-Olof Feldt tydligen inte någon kommentar att göra.

Sedan säger Kjell-Olof Feldt: Om man nu sänker vissa skattesatser måste detta betalas, och den moderata politiken är helt besinningslös – det var ett uttryck som jag skrev upp. Nåväl! Är då Gunnar Myrdal, som talat om de sönderbrytande verkningar de höga skatterna har, helt besinningslös? Och Per-Olof Edin, som talar om att det år 1985 kommer att bli en skatte kollaps – är denne Metallekonom helt besinningslös? Är Bjurelkommissionens företrädare, med Bertil Bjurel och Assar Lindbeck och andra, helt besinningslösa? Är de som sitter i SNS konjunkturråd, Erik Lundberg och andra, helt besinningslösa?

Nej, att börja tala om att det är poujadism att framföra de uppfattningar som

jag anført här är utomordentligt allvarligt, för det avslöjar en sådan total brist på insikt om de risker och de allvarliga problem som Sverige står inför och som bra många utanför det här huset pekar på men som Kjell-Olof Feldt inte tycks vilja inse.

KJELL-OLOF FELDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att finansutskottets ordförande har en helt annan tolkning av innebörden av utskottets majoritetsbetänkande än Staffan Burenstam Linder. Han menar uppenbarligen att åtminstone skattesänkningar skall kunna finansieras genom skattehöjningar. Jag vill bara gratulera herr Mundebo till det riksdagsunderlag som han fått för sin ekonomiska politik. Det här lilla meningsutbytet har avslöjat vari det består.

Det är inte besinningslöst att diskutera våra skatter. Det är i hög grad befogat att göra det. Men det är besinningslöst att förklara att alla skatter är inflationsdrivande, välståndsminskande och arbetslöshetsskapande. Det är denna totala attack på varje finanspolitisk åtgärd som jag kallar besinningslös. Och detta visar, vad jag förstår, på ett nästan desperat behov av politisk profilering från moderat sida.

Sedan skall jag försöka förklara varför vi anser att man i det här läget bör kunna höja vissa skatter och samtidigt få en bättre ekonomisk balans.

Vi hade under fjolåret en uppgång av likviditeten i svensk ekonomi med 17 %. Det är såvitt jag vet ett historiskt rekord. I år väntas den genomsnittliga likviditetsökningen bli lika stor. Jag läste nyss ett uttalande från Sparbankernas Banks ekonomiska sekretariat, som kallade denna situation ödesmätad, i och med att den klart visade att regering och riksbank mycket snart skulle stå utan möjligheter att kontrollera situationen.

Till största delen finns denna likviditet upplagrad i de svenska företagen. Den finansiella ställningen i det svenska näringslivet har förbättrats med 30 miljarder kronor på två år. Och det svenska näringslivet är nu i den situationen att det är nettolångivare till övriga sektorer, dvs. har så mycket pengar att det sker en utlåning till andra.

Det är i det läget befogat att föreslå åtgärder som begränsar likviditetsökningen och drar in pengar finansiellt till statskassan, eftersom åtgärderna kommer att bromsa de tendenser till inflationsöverslag som kan komma nästa år. Men de förslag som vi lagt fram nu kommer inte att räcka till, utan vi tror att finanspolitiken måste aktiveras ytterligare om konjunkturuppgången fortsätter och inför det inflationstryck som redan finns i ekonomin.

Att i en sektor som i dag uppenbarligen är ett hot mot stabiliteten – inte på grund av dess egna åtgärder utan på grund av Mundebos finanspolitik – vara tvungen att ta tillbaka en del av de pengar som man i alltför generösa och okontrollerade former delat ut under två år tycker vi är precis förenligt med målsättningen större ekonomisk balans. Och det är också förenligt med målsättningen att förbättra investeringarna, därför att – jag måste upprepa detta – det största hotet mot investeringsviljan och investeringsutvecklingen är en ny okontrollerad pris- och kostnadsinflation i Sverige.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig läsa upp exakt vad finansutskottet har att säga i det stycke som jag framför allt uppehållit mig vid i mitt anförande. Så här skriver utskottets majoritet: "Som påpekas i finansplanen skulle fortsatta skattechöjningar kunna ytterligare driva upp löneökningar och priser. En sådan utveckling leder då också till större statsutgifter i form av höjda löner för statsanställda, uppräknning av pensioner m. m. Det är därför angeläget att i tid inrikta ansträngningarna på att åstadkomma direkta besparingar ---."

Jag har citerat detta för att visa att jag inte på något sätt har svårigheter att ställa mig bakom den texten i finansutskottets betänkande. Och jag har gjort uttalanden här för att klargöra precis hur vi tänker och resonerar. Det är betydelsefullt att detta görs därför att det höga skattetryck som vi nu har och som socialdemokraterna vill höja är asocialt – asocialt därför att det uppmuntrar svenska folket i alltför hög grad till asociala försök att kringgå detta skattetryck, asocialt därför att det håller på att rycka undan grunden för det svenska välståndssamhället genom att så försvaga de välståndsbildande krafterna.

Kjell-Olof Feldt hade ingen kommentar till det stora hot mot investeringar och utveckling i Sverige som löntagarfonderna innebär – detta att en företagare har att räkna med att om man satsar sina pengar och det går dåligt, då har man förlorat pengarna och banken tar över, och går det bra, då förlorar man pengarna därför att det centrala facket tar över. Jag förstår inte att Kjell-Olof Feldt inte inser att detta är ett hot som i dag är mycket allvarligt när det gäller att få fart på svensk ekonomi och få till stånd investeringar på nytt.

Sedan talade Kjell-Olof Feldt om detta med likviditet, och det är ju väldigt invecklat alltihop. Låt mig bara göra den enkla kommentaren: Om Kjell-Olof Feldt är oroad över likviditeten, varför då inte gå på min linje att föreslå verkliga besparingar? Det stramar i så fall också åt.

Kjell-Olof Feldt talar om ökade skatter. Men det drar antagligen inte in någon likviditet utan skapar i stället en kris i Sverige på de vägar som jag försökt beskriva. Och tro inte att svenska folket inte skulle märka skattesatshöjningar utan bara uppfatta att man drar in likviditet. Det är i stället som en professor i finansrätt i Uppsala nyligen skrev i Uppsala Nya Tidning: "Det finns inte, kan inte finnas och kommer därför aldrig att finnas skatter som inte i sista hand drabbar de enskilda människorna." Och det gör också den långa lista på skattechöjningar som socialdemokraterna här föreslagit.

Denna professor talar också om promsen och säger att "ju närmare produktionen en skatt ligger, desto mer stör den produktionen och desto skadligare är den". Det kanske är sådant som herr Feldt ändå borde något reflektera över i stället för att vara så ilsken av sig.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det är asocialt med skatter, säger moderaterna. Den inställningen betyder att det är asocialt också med barnbidrag och med alla andra saker som finansieras med skatter. Jag tror att det är viktigt att påpeka den följdsatsen till vad herr Burensam Linder har sagt här i dag för att

svenska folket på ett riktigt sätt skall kunna värdera moderaternas inställning.

Finansutskottet avvisar vpk:s förslag i den ekonomiska politiken med att de huvudsakligen är av "principiell och långsiktig art". Principer och långsiktig politik hör tydligen inte hemma i folkpartiets Sverige. Vpk:s förslag sägs inte ge särskilt mycket vägledning för hur den ekonomiska politiken i praktiken bör utformas under år 1979. Jag återkommer till det påståendet, som är falskt.

Men låt mig först ta upp frågan om principer och långsiktig politik. Framför allt under den borgerliga samlingsregeringen har ju statens inbrott i det ekonomiska livet ökat på ett sätt som är helt fantastiskt. Och detta har inte bara skett genom att miljarder och åter miljarder kronor östs ut i gåvor och subventioner till privatkapitalistiska företag. Det har också skett genom att staten har tagit över betydande delar av svensk industri. Det gäller framför allt varven, järn- och stålindustrin, textil- och beklädnadsindustrin. Redan förut var det ju så att större delen av den statligt ägda industrin här i Sverige kommit i statlig ägo genom beslut under borgerliga regeringar. Den tendensen har ännu mera förstärkts under den borgerliga samlingsregeringen.

Det är inte så konstigt om en s. k. liberal regering får litet kalla fötter av allt detta statsingripande i näringslivet och allt detta statliga ägande inom industrin. Det strider ju mot den borgerliga myten om det privata näringslivets välsignelser. De borgerliga partierna och folkpartiregeringen vill nu gärna komma tillbaka till det drömda land där det kapitalistiska näringslivet sköter sig självt.

Det är därför rätt logiskt att perspektivet är så begränsat både i regeringens finansplan och i finansutskottets betänkande. Man vill på det hållet helst begränsa statsmakternas aktivitet på det ekonomiska området till kortsiktig konjunkturpolitik. Mera förvånande är det, herr talman, att även socialdemokraterna förefaller att resonera på samma sätt.

Vid det här laget borde det emellertid vara klart för alla som använder sina ögon att se med och sina öron att höra med att de senaste årens ekonomiska kris inte bara är en vanlig konjunkturkris, som lätt går över efter några år. Ännu mindre kan man skylla den stora arbetslösheten och inflationen i de kapitalistiska staterna på olika tillfälliga företeelser utanför själva det ekonomiska systemet, som oljeprisstegringen, dåliga skördar, dåliga regeringar osv. – även om det förvisso finns länder med dåliga regeringar.

Grundorsakerna till krisen ligger i stället i kapitalismens ekonomiska system, i den alltmer skärpta motsättningen mellan produktivkrafternas utveckling och de kapitalistiska egendomsförhållandena. Och det handlar inte bara om en konjunkturkris som går över efter några år, inte bara om en tillfällig vågdal i de vågrörelser som utmärker kapitalismens utveckling. Det handlar också om mera långsiktiga krisföreteelser, som kommer att bestå även om vi under 1979 och 1980 i detta land får en s. k. konjunkturuppgång. Arbetslösheten, inflationen, de stora internationella trusternas växande betydelse, kapitalets ökade koncentration inom och utom landet, den delvisa

förändringen av den internationella arbetsfördelningen, den ökande spekulatjonen, de långsiktiga förändringarna i näringsstrukturen – det är företeelser som vi får dras med under en rad år tills vi på ett grundläggande sätt lyckats förändra både nationell och internationell ekonomi.

Det är därför kortsynt och felaktigt att tro att man kan begränsa den ekonomiska politiken till kortsiktig konjunkturpolitik. Utan en riktig politik som angriper de långsiktiga företeelserna kan man heller inte lösa dagens problem. Och dagens brännande frågor måste å andra sidan få en sådan lösning som befämjar kampen mot de djupare orsakerna till krisen.

Det program som vänsterpartiet kommunisterna lagt fram innebär just en sådan kombination. Det tar upp de långsiktiga kraven på alternativ produktion, dvs. en produktion styrd av samhällets och människornas behov, på allas rätt till ett meningsfullt arbete, på planering av ekonomin, på överförande av viktiga delar av svenskt näringsliv i samhällets ägo under demokratisk kontroll, på löntagarmakt på arbetsplatserna, osv.

Som led i genomförandet av dessa långsiktiga krav visar programmet också på vad som måste göras under den närmaste treårsperioden och under 1979.

Under de närmaste tolv månaderna måste det enligt vår mening skapas 100 000 nya jobb. Det är bara början av kampen mot den stora arbetslösheten. Vi har konkret visat hur detta kan ske.

Vi kräver ett bostadsbyggnadsprogram som omfattar 75 000 nya och 25 000 sanerade lägenheter. Det ger ett tillskott av 15 000 årsarbeten inom byggnadsbranschen och materialindustrin. Vi kräver att 75 000 barnstuge- och fritidshemsplatser skall byggas. Det ger ett tillskott av 12 000 byggnads- och produktionsarbeten. Vi räknar dessutom med 10 000 nya jobb för personal vid dessa barnstugor och fritidshem. Då ingår i beräkningarna att vi vill ha en ökad personaltäthet, alltså mera personal per antal barn. Det ger vid de nuvarande barnstugorna ytterligare 8 000 nya jobb.

En sådan ökad personaltäthet är nödvändig också inom sjukvården och inom äldreomsorgen – där slits personalen f. n. utomordentligt hårt. Vi beräknar där under ett år sammanlagt 11 000 nya jobb.

Vi kräver en kraftig utbyggnad av kollektivtrafiken. Det gäller både glesbygd och stadsområden. Man måste förbättra kommunikationerna för befolkningen i glesbygden. Om man skall kunna göra något radikalt för att stoppa förgiftningen av barnen i städerna med bly och andra gifter måste kollektivtrafiken förbättras. På olika områden inom kollektivtrafiken – det gäller förare, service, produktion av fordon och anläggningsarbeten – beräknar vi 10 000 nya jobb.

Produktion av energi från alternativa källor – sol, vind, jord osv. – måste äntligen komma i gång på allvar. Mycket mera kan också göras i fråga om energibesparande åtgärder. Vi anser också att mera bör satsas på arbeten som återställer förstörd miljö. Det gäller såväl hav, sjöar och skogar som stadsmiljö. Under bägge dessa poster beräknar vi 9 000 nya arbetstillfällen.

Vi kräver statliga lån och bidrag till landstingen och kommunerna, så att de

kan tidigarelägga angelägna investeringar och anordna speciella ungdomsarbete. Alla ungdomar måste enligt vår mening garanteras arbete, praktik eller utbildning. Det ger 15 000 nya arbetstillfällen.

Vpk är motståndare till nedläggningen av stora delar av varven, av verksamheten inom gruv- och stålbranschen, av textil- och beklädnadsindustrin. Vi kräver insatser för att inom dessa branscher bevara 10 000 jobb, som regeringen och riksdagsmajoriteten vill lägga ner.

Vad jag nu räknat upp är ingen önskelista. Det är krav som ingår i en bestämd politik. Självfallet kostar genomförandet av detta program pengar. Men de människor som är arbetslösa måste ju ändå äta och leva. De måste ha inkomster. Är det då inte från alla synpunkter bättre att de får bidra till samhällets utveckling genom nyttiga och produktiva insatser? De kortsiktiga statsutgifterna för vårt program har beräknats till mellan sju och nio miljarder kronor, vilket är mindre än vad det privata näringslivet under de senaste åren fått i statliga bidrag och subventioner per år.

Och sett från samhällsekonomisk synpunkt är det ett program som "lönar sig". Det ger nyttigheter till samhället. Det botar brister som blir alltmera kännbara: bristen på bostäder till rimliga hyror, bristen på daghemsplatser, bristerna i miljön, bristerna i den kollektiva trafiken. Det verkligt dyrbara och slösaktiga för ett samhälle är att ha arbetslöshet.

Det är dessutom en *skam* för ett samhälle att människor tvingas gå arbetslösa. Ta exempelvis den stora ungdomsarbetslösheten i dag. Vi börjar nu få förhållanden som påminner om 1930-talets, när ungdomar tvingades gå utan arbete år efter år. 100 000 ungdomar har nu ställts utanför den ordinarie produktionen, hälften av dem är helt arbetslösa. Hur kan vi sitta här i landets högsta beslutande församling och tillåta sådana förhållanden? Tycker kanske riksdagsmajoriteten det här är bra? Eller vet ni bara inte hur man skall bära sig åt för att skapa ett samhälle utan massarbetslöshet? Om regeringen inte vet det tycker jag den skall avgå omedelbart.

Det är helt klart efter den här genomgången att tvärtemot vad finansutskottet påstår har vpk lagt fram en rad förslag som i allra högsta grad har att göra med den ekonomiska politiken under 1979. Hur skall nu finansutskottet kunna nedvärdera dessa och säga nej? Jo, man säger att det är olämpligt med en kraftig kommunal expansion.

Nu hör bara en del av våra förslag till det kommunala området, men jag skall ändå ta upp finansutskottets argument till granskning. Ökning inom den privata sektorn har finansutskottet ingenting emot. Tvärtom är detta vad man vill uppnå med den ekonomiska politiken. Men på det kommunala området och, såvitt jag har förstått texten rätt, även på det statliga området vill man hålla igen. Där vill man snarast ha nedskärningar.

Det är ett förlegat och reaktionärt tänkesätt som ligger bakom dessa politiska bedömningar. De borgerliga partierna och regeringen satsar på vad de kallar en "exportledd tillväxt". Samma linje går ju igen även i den senaste långtidsutredningens huvudalternativ. Men denna ekonomiska politik löser inte krisens motsättningar och problem. Den upprepar dem endast och sannolikt på ett skärpt sätt.

Man kan, enligt min mening, inte lösa frågorna, om man fortsätter att betrakta uppdelningen i privat, statlig och kommunal sektor som det avgörande och sätta den privata sektorn först. Det avgörande måste ju i stället vara vilka varor och tjänster som samhället och människorna har behov av.

Man kan inte satsa på vilken produktion som helst bara för att den ger profit. Nu tillverkas många skadliga och onyttiga produkter, och det hjälper inte människorna. Det ökade kärnkraftsberoendet ingår i ett system som innebär fortsatt bortrationalisering och utslagning av människor. Storbolagens vinstbegär bör inte längre få styra industrin och samhällsutvecklingen. Rovdriften på energi- och naturtillgångar, förgiftningen av luft och vatten måste få ett slut.

Vi kräver att flyttlasspolitiken stoppas och att investeringarna och jobben styrs dit där människorna bor. En ny näringspolitik bör finansieras med samhällsfonder, till vilka varje år avsätts 5 miljarder kronor av vinster och stora förmögenheter. Vi kräver en industripolitik som frigör Sverige från de multinationella bolagens strupgrepp och säkrar nationellt oberoende. Produktionen måste svara mot människornas behov. Vi kräver en alternativ och samhällsnyttig produktion.

Man måste alltså få bort det gamla kapitalistiska sättet att tänka, där profiten får avgöra alla bedömningar av ekonomiska frågor. Det avgörande kan inte vara att få en tillväxt till varje pris, oavsett om tillväxten består av bilolyckor, ökat antal trafikoffre och mera skrot. Vi måste tänka mer på innehåll och kvalitet i produktionen. Att vänta det av folkpartiregeringen är säkerligen att vänta för mycket, men samma tanklösa formuleringar finns också i den socialdemokratiska reservationen 1 till finansutskottets betänkande. Man talar där om hur viktigt det är "att kraftigt öka stimulansen av industriinvesteringarna", men man säger inte ett ord om vilka investeringar det skall vara och vilken produktion man vill få fram.

I ett av de senaste numren av LO-tidningen skriver man: "Alternativ produktion – nu måste vi ta debatten på allvar." I vpk instämmer vi helt i detta. Alternativ produktion får inte bara bli ett slagord. Om Sverige skall överleva som industrination måste vi få en ny inriktning av produktionen. Det är de stora problemen vi måste diskutera. Och då kan man inte resonera på det föråldrade sätt som både de borgerliga och socialdemokraterna gör i de texter som här är under debatt.

Kampen för arbete är den viktigaste frågan för folkets flertal i dagens Sverige. Hur denna kamp utfaller avgör i mycket hög grad ifall de breda folklagrens positioner i samhället skall flyttas fram eller tryckas tillbaka. Det råder inget tvivel om att folkets stora flertal såväl ekonomiskt, socialt som politiskt har tappat positioner under den ekonomiska krisen. De stora kapitalägarna har i motsvarande mån vunnit positioner, och detta har delvis redan illustrerats under den här debatten.

Men jag vill nämna ytterligare två uppgifter från olika fält som bekräftar detta. En LO-medlem med genomsnittslön, dvs. ca 50 000 kr. om året, fick sin köpkraft försämrad med mellan 2 och 2,5 % under 1978. Under 1977

minskade köpkraften mellan 2,5 och 3 %. Siffrorna torde ligga i underkant. Man kommer troligen sanningen närmast om man säger att LO:s och TCO:s medlemmar förlorade en månadslön under vart och ett av åren 1977 och 1978, de första år på länge då Sverige hade en borgerlig regering.

De stora kapitalägarna och förmögenhetsägarna har däremot vunnit på utvecklingen. Och storfinansen har vunnit mest. Det var en tendens som började redan under den socialdemokratiska regimen och som framträder alltmera. År 1970 uppgick de 200 största företagens omsättning till 144 miljarder kronor. Den s. k. bruttonationalprodukten var det året 162 miljarder kronor, alltså något större. Men år 1977 hade omsättningen hos de 200 största företagen här i landet blivit större än bruttonationalprodukten, eller 383 miljarder jämfört med 352 miljarder. Även om dessa siffror mäter olika saker ger jämförelsen en bild av storföretagens växande dominans och den allt starkare koncentrationen av kapital och makt i det svenska näringslivet.

Den ekonomiska politik som de borgerliga partierna vill att Sverige skall föra innebär en fortsättning på dessa tendenser. Inte heller den socialdemokratiska politiken bryter med idén om samverkan med monopolen och storfinansen. Men mot denna konservativa politik står ett växande missnöje bland de fackligt organiserade arbetarna och tjänstemännen, bland kvinnorna, bland ungdomen och bland löntagarpensionärerna. Det är de många som byggt landet, som skapat välståndet och som inte längre vill acceptera att kapitalägarna har makten. De instämmer i vad tidningen Metallarbetaren skriver på ledande plats: "Så länge volvoaffärer och luxoraffärer kan inträffa kan inte löntagarna känna någon trygghet. Så länge familjen Johnson och familjen Holstenson bestämmer Motalas framtid, så länge Wallenberg bestämmer Västerås framtid osv – så länge använder vi egentligen överord då vi kallar Sverige en demokrati."

Herr talman! Vi måste byta samhällets grund.

Jag yrkar bifall till vpk:s motioner 1620 om den ekonomiska politiken och 577 om prisstopp på dagligvaror.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Det är ungefär två månader sedan regeringen fastställde budgetförslaget och finansplanen. Det har hänt åtskilligt både i Sverige och framför allt i vår omvärld under de månaderna, händelser som på olika sätt kan påverka vår ekonomi. De bedömningar av den ekonomiska utvecklingen under 1979 som vi gjorde i finansplanen kan dock i stort sett ligga fast. Vi tror på en gynnsam utveckling av den svenska ekonomin under 1979, på en god tillväxt, en hög export och en sakta växande industriproduktion. Vi tror att investeringarna – också inom näringslivet – kommer att öka och att det blir en ordentlig stegring av den privata konsumtionen och likaså av den kommunala medan den statliga höjs obetydligt. Vi tror också att det finns en god

chans till en lugn prisutveckling.

Vi betonar samtidigt att det fortfarande finns många problem att arbeta med, framför allt hur vi skall omvandla och utveckla vårt näringsliv så att vi kan få trygga jobb åt människorna under de kommande åren.

Då det gäller den internationella konjunkturutvecklingen finns det i dag skäl för en något större försiktighet. De grundläggande bedömningarna bör stå sig också i dag. För några länder finns skäl att nu vara lika optimistisk som för några månader sedan, kanske t. o. m. att vara mera optimistisk. För andra är bilden inte lika ljus.

Som exempel kan vi nämna Storbritannien, där den inflatoriska lönerörelsen medför en försämring av konjunkturutsikterna. Det finns en klar risk för att inflationen tar ny fart och att arbetslösheten på nytt ökar i det landet.

De främsta orsakerna till att många i dag är mera försiktiga i sina bedömningar är emellertid utvecklingen i en del utomeuropeiska länder. Vad kommer t. ex. händelserna i Iran att betyda? Det finns risker för en bristsituation, åtminstone en temporär sådan, i OECD-ländernas oljeförsörjning under våren. Effekterna av detta på tillväxt, prisutveckling, växelkurser och bytesbalanser är svåra att sja om. Som mest omedelbar framstår kanske risken för växelkurserna. Den osäkerhet som skapas kan i bästa fall ge upphov till betydande svängningar i kurserna. En annan risk ligger i att snabba prisstegringar på olja kan spridas till spekulativa prishöjningar på andra råvaror.

Jag vill litet närmare beröra bara ett område, där den internationella utvecklingen är betydelsefull för den svenska, och det är valutamarknaden. Utvecklingen på valutamarknaden visar att den svenska valutapolitiken med kronan relaterad till våra viktigaste handelsvalutor har skapat förtroende. Trots den dramatiska utvecklingen på den internationella valutamarknaden har den svenska kronans effektiva kurs varit stabil.

Det valutakurssystem som infördes när vi i augusti 1977 lämnade det europeiska valutasamarbetet har medfört att kronan kommit att ligga mellan de starka och de svaga valutorna. Verkan av starkt divergerande kursrörelser har därmed neutraliserats. Kronans effektiva kurs har genomsnittligt under 1978 legat mycket nära det riktvärde som infördes i augusti 1977.

I höstas diskuterades inom EG möjligheten att bilda ett nytt europeiskt monetärt system, EMS. EG:s stats- och regeringschefer fattade också beslut om att EMS skulle träda i funktion den 2 januari 1979. Nu har detta skjutits framåt i tiden, ovisst hur länge. EMS kan emellertid, när det börjar fungera, komma att bidra till en ökad stabilitet på valutamarknaden.

EMS innebär en utbyggnad av det tidigare samarbetet inom den s. k. valutaormen. Deltagarantalet var tänkt att bli nio, alla EG-länderna. Storbritannien har emellertid valt att stanna utanför. I EMS kan länder med nära ekonomiska band till EG associeras, men inget land har ännu ansökt om detta. Däremot har Norge, som var knutet till valutaormen, beslutat dels att lämna den och skapa en norsk valutakorg, dels att inte söka associering till EMS.

Som sagts i beslut av riksbanksfullmäktige i mitten av december 1978, kommer Sverige inte att nu ansluta sig till EMS. Sverige kommer självfallet också i fortsättningen att sträva efter ett nära samarbete med de länder som deltar i EMS-samarbetet. Sverige har alltid, som ett led i frihandelspolitiken, hävdlat behovet av att stärka det internationella samarbetet på det ekonomisk-politiska och monetära området. Därför stöder vi aktivt strävanden i den riktningen inom olika internationella organisationer.

Jag vill i mitt inlägg om den svenska ekonomin framför allt stanna vid ett par saker, först statsbudgeten.

Det finns, trots den restriktivitet som har präglat hela budgetarbetet, ett betydande underskott i den statliga budgeten. Varför? Det är för den som vill veta sanningen inte svårt att finna svaret. Vi har haft några år av svag aktivitet i vår ekonomi. Vi har haft obalans, höga kostnader, stark inflation och besvärliga branschproblem. Vi har haft ungefär oförändrade statsinkomster och samtidigt starkt stigande statsutgifter. Vi har gjort betydande satsningar på arbetsmarknads- och näringspolitiken, satsningar som betytt att vi har kunnat mildra många problem. Vi har fortsatt att bygga ut det sociala reformarbetet och öka sociala transfereringar.

Vi hade kunnat redovisa en budget med ett avsevärt lägre underskott. Men statsbudgetens uppgift är ju att skapa balans i samhällsekonomin, inte att visa att det är balans eller noll i underskott i själva budgetuppställningen. Faktum är att det fortfarande finns skäl för ett betydande underskott – för att vi skall få högre aktivitet i ekonomin och ökad sysselsättning. Det avgörande är att vi för en ekonomisk politik som gör att vi kan få balans i våra utrikesaffärer samtidigt som vi fullt utnyttjar industrins kapacitet i Sverige. Underskottet i bytesbalansen har under 1978 minskat kraftigt och tillväxten har kommit i gång igen. Att t. ex. avskaffa den allmänna arbetsgivaravgiften, som har skett under gångna år, betyder kortsiktigt ökade budgetunderskott, men det kan också betyda att vi får en ökad tillväxt med en lägre inflation, och det kan därmed vara ett bidrag till att hela ekonomin blir friskare.

Vi hade under 1978 ett underskott i bytesbalansen som svarade mot 1 % av BNP mot 3,5 % under 1977. Sverige har som nation alltså en betydligt bättre balans i sin ekonomi 1978/79 än 1976/77, detta trots att underskottet växer på den offentliga sidan.

Kjell-Olof Feldt var i sitt inlägg starkt kritisk till budgetpolitiken under senare år. Han försökte betygsätta mina insatser och talade om oansvarigt budgetunderskott, slapp budgetprövning osv. Herr Feldt själv framstod som en ansvarsfull och klok politiker, säker i sina bedömningar och slutsatser. Det hela skulle kanske ha varit imponerande, om herr Feldt hade haft en bättre saklig grund för sin betygsättning. När jag lyssnade på hans inlägg kom jag att tänka på det gamla rådet till talare som inte har särskilt mycket fakta med sig i bagaget. Det rådet är: Höj rösten; argumenteringen är svag!

Vi kan självfallet ha delade meningar om vad som bör göras, vad som borde ha gjorts i den ekonomiska politiken och vid vilken tidpunkt olika insatser borde ha gjorts. Jag är alltid beredd till en sådan diskussion, till en sådan självprövning och till en diskussion om vad vi bör göra i framtiden. Jag är

beredd till en sådan diskussion utan ett uns av den självbelåtenhet som enligt herr Feldt karaktäriserar alla som inte är socialdemokrater. Jag nöjer mig med att utgå från fakta, att analysera olika alternativ, och jag är beredd att lyssna till olika förslag.

Men då herr Feldt nu med sådan inlevelse talar om statsbudget och budgetunderskott, är det faktiskt så, att hans argumentering verkligen är svag. Jag kan förstå att det behövdes ett högt tonläge, men jag blir varken imponerad eller förkrossad. Man kunde ju av herr Feldts inlägg stundtals få uppfattningen att socialdemokraterna hade ett klart annorlunda alternativ och att socialdemokratins finans- och budgetpolitik skulle ha medfört ett väsentligt annorlunda budgetunderskott. Som visats i många inlägg, bl. a. i dag av finansutskottets ordförande Björn Molin, finns det dock inte något sådant annorlunda alternativ.

Regeringens budgetförslag visar för det här året ett saldo på 45 miljarder kronor. Socialdemokraterna säger att de har lagt fram ett alternativ som skulle betyda ett saldo på 42,5 miljarder i underskott. Det är bra, även om det inte till fullo svarar mot Kjell-Olof Feldts starka ord. Men en närmare granskning av alternativen visar att beräkningarna inte är hållbara. Kanske är skillnaden en knapp miljard. Det är bra, jag erkänner gärna att det är skillnad mellan 45 och 44 miljarder. Men det är ju egentligen en kameral siffra som inte ger den rätta bilden av den svenska ekonomin. Sanningen är den, att om Kjell-Olof Feldt skulle ha fått gehör för sin politik under de gångna åren hade vi haft ett väsentligt högre underskott än vad vi nu har, alternativt väsentligt större problem med sysselsättning och social trygghet. Socialdemokratins skattepolitik, med bl. a. klart högre arbetsgivaravgifter, hade gjort det svårare för svenska företag att under de besvärliga åren sälja sina varor. Det hade betytt en högre arbetslöshet. Det hade betytt mindre inkomster för staten, och det hade betytt större utgifter. Det hade betytt ett klart högre budgetunderskott både under gångna, innevarande och kommande år.

Nu säger Kjell-Olof Feldt att det är grovt vilseledande att tala om ett budgetunderskott på 45 miljarder kronor för det kommande året – det kommer att bli högre än så. Det finns i dag inga sakliga skäl för någon annan bedömning än denna. Men jag vill påminna om att det är 4 månader innan budgetåret ens börjar och 16 månader innan det är slut. Vad utfallet till slut kan bli beror inte på förmågan att räkna inom regeringskansli eller olika statliga myndigheter, det beror på den ekonomiska utvecklingen under år 1979 och det första halvåret 1980, både i Sverige och i vår omvärld. Jag är i vart fall för min del inte hundraprocentigt säker på hur utvecklingen kan bli. Vad budgetunderskottet till slut blir beror ju på vilka politiska beslut regeringen och riksdagen kommer att fatta under 1979 och 1980.

Vi har en målinriktning för vår ekonomiska politik. Vi vill arbeta på att begränsa budgetunderskottet, men framför allt vill vi föra en politik som ger sysselsättning och social trygghet. Våra beräkningar bygger på att riksdagen i allt väsentligt följer regeringsförslagets nivå. Vi har satt en tilltro till vad företrädare för olika riksdagspartier har sagt om betydelsen av restriktivitet och av ansvar för statsfinanserna. Nu ligger ett betydande ansvar på

riksdagspartierna att leva upp till de uttalandena. Det finns en rad oroande rapporter från olika riksdagsutskott om att motståndskraften mot en rad i och för sig populära, stundtals kanske goda, förslag inte är särskilt stor. Den är väsentligt lägre än den varit inom regeringen vid dess prövning. Om riksdagspartierna menar allvar med sitt tal om budgetunderskott och känner sitt ansvar för samhällsekonomin kommer det att finnas rikliga tillfällen att bevisa det under de kommande veckornas riksdagsarbete.

Det har varit ett genomgående tema i kritiken av regeringens ekonomiska politik att den varit "orättfärdig", "orättvis" osv., att den lagt de tyngsta bördorna på dem som har svårast att bära dem.

Detta är alltigenom fel.

För en rättvis fördelning är tre inslag i politiken centrala:

1. Att vi målmedvetet går in för att trygga sysselsättningen, både genom den ekonomiska politiken och genom särskilda insatser inom näringspolitiken och för att få ett rimligt kostnadsläge. Vi har också i Sverige under en lång period av problem i vår ekonomi kunnat hålla en hög sysselsättning. Arbetslöshetstalen har varit för höga men väsentligt lägre än i jämförbara länder.

2. Att vi pressar ned inflationen. Detta är särskilt betydelsefullt för inkomstfördelningen. Hög inflation för över inkomster och förmögenheter från sparare till låntagare. Det gynnar de starka och smarta på bekostnad av de små och svaga.

3. Att vi bygger ut de sociala reformerna. De sociala transfereringarna ökade i reala termer och efter hänsyn till inflationen under 1977 med 9 %, 1978 med 7 % och 1979 sannolikt också med 7 %. De går ju till de från vissa synpunkter mest utsatta grupperna, pensionärer och barnfamiljer.

De tre inslagen är de dominerande i regeringens politik.

Det var nödvändigt att strama åt 1977-1978 för att få landets ekonomi på fötter igen. Det sägs f. ö. nu också i den socialdemokratiska reservationen, trots att man så ofta och så starkt har kritiserat åtstramningen och gett de mest överdrivna beskrivningar av dess omfattning. Men nödvändigt var det och betydelsefullt för den fortsatta utvecklingen likaså. Det medförde att vi fick en chans att komma ur krisen, betydelsefullt framför allt för de breda grupperna av löntagare och pensionärer. Och att den privata konsumtionen hölls tillbaka ett par år betydde inte att inkomstskillnaderna ökade. För det påståendet finns inte minsta belägg. Tvärtom! Den statistik som finns från statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet visar bl. a. följande.

Reallönen efter skatt låg stilla 1977, minskade något 1978 – kanske 2,5 %, om vi beaktar den femte semesterveckans effekter – och bör kunna öka under 1979, kanske med 2 %. Ökningen för det året är ett resultat av regeringens ekonomiska politik: den låga inflationen, den sänkta statsskatten, den inflationsskyddade statsskatten och den begränsade kommunalskattehöjningen.

Det slag av inkomster som drabbats hårdast de åren är företagarincomester och kapitalinkomster.

Pensioner och andra sociala förmåner, t. ex. barnbidrag och bostadsbidrag,

har hela tiden höjts så att de bevarat och ökat sitt reala värde. Tillsammans ökade köpkraften genom sådana överföringar till hushållen med ca 4 % år 1978.

Stora grupper av förvärvsarbetande har fått hålla tillbaka sina anspråk under ett par svåra år i ekonomin. Därigenom har vi fått resurser att hjälpa pensionärer, barnfamiljer och arbetslösa. Detta är en målmedveten solidarisk inriktning av politiken. Den inriktningen finns också i budgetförslaget – satsningen på sysselsättning och social trygghet.

Det finns inte heller någon grund att säga att klyftorna har ökat inom löntagargrupperna. Vi kan t. ex. notera att en industriarbetare med ungefär 60 000 kr. i årsinkomst fick en reallönesänkning på 3 % under 1978 men att detta till större delen tas tillbaka 1979. Vi måste också ta med i bilden att semestern förlängdes under 1978. Beaktar vi det blev standarden i stort sett oförändrad. För en högavlönad, säg en högre tjänsteman med 120 000 – 150 000 i årsinkomst, sjönk reallönen med 6–7 % under 1978. Den stiger med knappt 2 % 1979.

Då man talar om överflyttningar, orättvisa etc. blandar man samman företagen som sådana och företagaren/kapitalägaren som person. De senare har fått betydande försämringar under senare år. Det är inte i och för sig någonting önskvärt eller bra, men det visar att det inte finns grund att tala om ökade klyftor.

Regeringen har gjort stora satsningar på arbetsmarknadspolitik och näringspolitik. Det är sant. Det har skett för att klara sysselsättningen, t. ex. genom stöd till olika branscher. Det har gällt insatser som man för den delen sällan sagt nej till i riksdagen, snarare är det så att oppositionen velat satsa ännu mer pengar – betydligt mer pengar.

När regeringen sökt förbättra det allmänna klimatet för företagen, t. ex. genom att avskaffa den allmänna arbetsgivaravgiften, så har det varit för att lå ned kostnaderna, dämpa inflationen, öka försäljningen och därmed möjliggöra för företagen att trygga sysselsättningen och investeringarna för framtiden. Det är inte något gynnande av en viss grupp. Det är något som ökar tryggheten för alla människor.

Det finns en siffra som då och då nämns som "bevis". Det sägs att företagen förbättrat sin situation, att de "fått" 30 miljarder under åren 1977–1979. Det finns skäl att se närmare på en del beräkningar av det finansiella sparandet åren 1977–1979. Vi finner då för näringslivets del -24 miljarder år 1977, +5 miljarder 1979. Det är en skillnad på 29 miljarder – så långt är det rätt. Men utgångspunkten är alltså ett betydande minus år 1977, en ovanligt svag ställning, och slutpunkten är ett lågt plus, på väg mot en hygglig ställning. Det är tur för svensk ekonomi och för människorna här i landet att vi har detta plus. Det vore bra om det vore större. Skulle näringslivets vinster händelsevis bli för stora finns det förvisso instrument för beskattning.

Socialdemokraterna har länge kritiserat regeringen för att öka klyftorna. En av de mest talföra har varit Kjell-Olof Feldt. Nu har Feldt i en motion i riksdagen i januari 1979 begärt bättre statistik över inkomst- och förmögen-

hetsfördelningen. Han säger i motionen bl. a.: "Det skulle sålunda ha varit av stort värde om vi nu hade haft en åtminstone ungefärlig uppfattning av vad som skett med inkomst- och förmögenhetsfördelningen under år 1978."

Ja, det finns material som kan ge oss en ungefärlig uppfattning av vad som skett. Det visar att socialdemokraterna har fel i vad de säger om vidgade klyftor, orättfärdighet, orättvisa etc. Men visst vore det värdefullt att få mera statistik. Då kan vi ännu klarare slå fast vad som är rätt och fel.

Herr talman! För att någorlunda hålla mig inom den angivna tidsramen skall jag i detta inlägg inte gå in på skattepolitiken. Måhända får jag tillfälle att längre fram säga ett och annat ord om skatterna. Men låt mig till sist säga några ord om framtiden.

Svensk ekonomi befinner sig nu i en uppgångsfas, säger finansutskottet. Majoriteten och minoriteten i utskottet uttrycker detta med nästan likadana formuleringar. Det är rätt. Vi bör kunna räkna med en högre tillväxt och en gynnsam utveckling i fråga om industriproduktion, export och konsumtion. Vi har en chans till en lugn prisutveckling. Ändå återstår mycket innan situationen är tillfredsställande. Vi kan t. ex. på arbetsmarknadsområdet notera tecken på ljusning. Antalet varsel minskar, nyanmälda platser liksom kvarstående lediga platser ökar, men arbetslösheten, särskilt för vissa grupper, är fortfarande hög. Industriinvesteringarna kommer att långsamt förbättras. Inom den offentliga sektorn har vi betydande balansproblem.

Det mest centrala för att vår framtid skall te sig någorlunda ljus är att kostnader och inflation kan hållas under kontroll. Skulle kostnadsutvecklingen bli oförmånlig, kan vi tvingas till åtstramningar innan vi till fullo har utnyttjat kapaciteten i vårt näringsliv. Produktion, sysselsättning och inkomstfördelning blir lidande på det. Våra möjligheter att bevara och bygga ut vår sociala omsorg skulle försämras.

En huvuduppgift, som vi ser det, är att återföra den svenska ekonomin till ett fullt utnyttjande av dess kapacitet utan att äventyra den uppnådda stabiliseringen av priser och kostnader. Vi måste ha och vi har också en hög beredskap för att föra en ekonomisk politik som passar den aktuella utvecklingen i svensk och internationell ekonomi.

Det har sagts att vårt perspektiv skulle sträcka sig fram till mitten av september 1979. Den budget som vi nu arbetar med och som debatteras här i dag gäller fram till sommaren 1980. Vi har också börjat arbeta på budgeten för 1980/81. Vi arbetar med en långtidsutredning och en långtidsbudget som sträcker sig fram till 1983-1984. Vi har ett långsiktigt perspektiv på vårt arbete och vi vill nå resultat. Vi är också beredda till ett nära och förtroendefullt samarbete, och vi vill lyssna på olika synpunkter. Vi vill vidare arbeta för en politik som leder till en stark ekonomi. Vi vill föra en målmedveten reformpolitik för sysselsättning och social trygghet. Det är det långsiktiga perspektivet i vårt arbete. Vi börjar stabilisera grunden för det arbetet.

KJELL-OLOF FELDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Budgetministern intar i dag en litet ödmjuk hållning. Det kan vara förstäligt. Han säger att han är beredd att lyssna till olika förslag. Ja,

sedan 1977 har vi från den socialdemokratiska oppositionen tagit på oss den otacksamma uppgiften att försöka anvisa vägar till en mindre katastrofal utveckling av statsfinanserna. Vi har inte upplevt det så, att herr Mundebo har velat lyssna på de förslagen. Han har ständigt hävdad att de varit ointressanta därför att de omfattat för litet. Nu duger de tydligen ändå, när herr Mundebo letar efter pengar för att finansiera sina egna skattesänkningar.

Om vår politik säger herr Mundebo att den hade lett till högre arbetslöshet, lägre tillväxt och större budgetunderskott. Med tanke på den faktiska utveckling som har ägt rum är det inte litet till avancerade påståenden. Men jag tycker att herr Mundebo med sin deklarerade respekt för fakta borde ha levererat åtminstone ett faktum såsom underlag för dessa svepande och vårdslösa påståenden.

Sedan mästrar budgetministern liksom herr Molin riksdagen. Den måste visa ansvar, säger han, eftersom oroande underrättelser nu inlöper från olika utskott. Ansvaret vill budgetministern alltså vältra över på riksdagen. Herr Molin ville ensidigt ålägga socialdemokraterna att klara upp denna situation. Men frågan är: Vilket ansvar vill den majoritet ta som har ställt sig bakom finansutskottets betänkande och därmed herr Mundebos budgetförslag? Det är ju denna majoritets uppgift att hålla ihop herr Mundebos budget. Då tycker jag att herr Mundebo borde ha klargjort hur han vill att denna majoritet nu skall agera. Om herr Mundebo är osäker på om han har något stöd av någon majoritet i denna riksdag, kan det bero på att han själv inte har visat något motsvarande ansvarstagande. Herr Mundebo är helt enkelt ett utomordentligt dåligt föredöme för denna riksdag när det gäller att ta ansvar för den statsfinansiella utvecklingen.

Låt mig sedan notera, herr talman, att budgetministern lika litet som partivännen, finansutskottets ordförande, hade något att säga om arbetslösheten eller någon enda insats att anvisa som skulle kunna minska den.

NILS ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag säga att Ingemar Mundebo gav en bra och korrekt värdering av det socialdemokratiska budgetalternativet. Jag delar helt hans uppfattning om hur vårdslöst socialdemokratien har konstruerat sitt budgetalternativ.

När det sedan gäller de oroande rapporter från utskotten som budget- och ekonomiministern talade om förstår jag honom. Jag sade i mitt anförande tidigare att vi från centerpartiet är beredda att hjälpa till att hålla kontroll över utvecklingen. Vi är överens om nödvändigheten av fortsatt stabilitet och fortsatta strama tyglar när det gäller utgifterna. Vi för vår del visade detta senast i höstas, vilket i och för sig har givit budgetministern ett inte oväsentligt tillskott till kassan. Den kompromiss som vi då initierade i skattefrågan var ekonomiskt mindre äventyrlig än regeringens förslag.

Denna fråga gäller emellertid inte bara riksdagen och dess utskott utan naturligtvis också regeringen. Många av regeringens uttalanden spelar givetvis en roll för det arbetsklimat i vilket utskotten arbetar. Vi kunde för en

tid sedan läsa i dagspressen att statsministern hade lovat ett antal chefredaktörer ett borttagande av annonsskatten.

Jag vet inte vad det finns för reell substans i detta. Att det var ett angenämt budskap till ett antal tidningsutgivare kan jag mycket väl förstå, men det är klart att sådana propåer väcker en viss undran här i huset.

Vidare skulle jag gärna vilja ha budget- och ekonomiministerns kommentar till finansieringen av de skatteförslag regeringen avser att lägga fram. Det finns kanske någonting mera att säga om detta som skulle kunna vara vägledande för utskotten i deras fortsatta handläggning av de här frågorna.

Jag kan hålla med herr Mundebo om att det centrala nu är att hålla kostnaderna nere. Men jag vill upprepa vad jag sade i mitt huvudanförande, nämligen att även regeringen har ett stort ansvar. Man kan inte bara flytta över det till riksdagen.

Det är också viktigt i sammanhanget att regeringen bättre än hittills preciserar sin inställning till de näringspolitiska problemen. Dels underlättar det utgiftsbedömningen, dels underlättar det för näringslivet, vilket inte är oväsentligt, i dess framtidsbedömning – förhoppningsvis skulle det också främja investeringsviljan.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall ta upp två punkter i budget- och ekonomiministerns anförande som jag också tidigare behandlade.

Herr Mundebo förnekar att det blivit ökade klyftor, fördelningspolitiskt sett, i Sverige under de senaste åren. Jag anser att han har fel på den punkten. Det är dock ett faktum att vanliga löntagare har tvingats tappa reallön, något som herr Mundebo själv också bestyrkte, medan å andra sidan de stora förmögenhetsägarna kraftigt har ökat sina tillgångar.

Det är ju framför allt däri den ökade klyftan består. Det har skett en väldig tillväxt av kapitalvärden av olika slag, även av fastighetsvärdena. Detta ger också utslag i taxeringsstatistiken, som redovisas i herr Mundebos egen statsbudget. Mellan 1976 och 1977 ökade exempelvis inkomsten av kapital med 38,9 % men av tjänst med bara 12,8. Där har vi ett utslag av den vidgade klyftan i det svenska samhället mellan löntagare och kapitalägare som är ett faktum.

Den andra fråga jag vill ta upp gäller vad herr Mundebo sade om riksdagens och partiernas ansvar för statsfinanserna. Ja, vilka är det vi skall känna ansvar inför, vi som har blivit valda till riksdagsledamöter? Det är ju ett faktum att antalet öppet arbetslösa och antalet människor som är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, sysselsatta i beredskapsarbete osv. har ökat kraftigt under de senaste åren. Fjärde kvartalet 1976 var det sammanlagt 185 500 människor som hade ställts utanför den ordinarie produktionen, om vi räknar på detta sätt. Fjärde kvartalet 1978 var det inte mindre än 258 000 människor – en oerhört kraftig tillväxt under de borgerliga regeringarnas tid.

Det parti jag representerar tycker att vi främst måste känna ansvar inför

dessa arbetslösa och inför den stora massan av arbetande människor. Det platoniska talet om ansvar i utrikesutskotten kan vi för vår del inte acceptera. Vi menar att partierna alltid måste känna ansvar inför väljarna, men ansvaret måste gälla att skaffa jobb åt människorna, att se till att alla kan få ett meningsfullt arbete, att alla kan få trygghet och en hygglig levnadsstandard. Det är detta vi måste känna ansvar för och ingenting annat.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Mycket av det som budgetministern hade att säga tycker jag var bra, och jag har ingen anledning att ta avstånd från det. Jag tycker att det är väsentligt att man här understryker hur oroande det är att det f. n. i ett antal utskott läggs fram förslag som innebär ytterligare höjningar av statsutgifterna. Vi avser från moderat sida att arbeta för att åstadkomma besparingar i stället. Jag tror att det är mycket viktigt att man inriktar sig åt det hållet, eftersom det är nödvändigt för att på rätt sätt – på det enda möjliga sättet – åstadkomma en minskning av det enorma budgetunderskott som vi har.

Det är här som jag saknar någonting i budgetministerns anförande. Jag saknar en diskussion om karaktären på detta underskott. Det är sant, som budgetministern sade, att det har uppstått på grund av att vi vill slå vakt om sysselsättning och social trygghet. Men jag tror att det är viktigt att verkligen slå fast, herr talman, att bakom det ligger konstaterandet att det har uppstått ekonomiska problem i Sverige. Och jag gör gällande att en väsentlig anledning till det är de skyhöga skatterna, som gör att det behövs sådana enorma brandkärsutryckningar i form av statsutgifter för att försöka garantera sysselsättning och slå vakt om den sociala tryggheten.

Slutsatsen av detta, herr talman, är att det är ett hot mot svensk ekonomi, mot välfärden för de många människorna och sysselsättningsmöjligheterna för de många företagen, att belastningen är så oerhörd i form av skyhöga pålagor. Det är därför som jag vill höra om inte budgetministern möjligen kan instämma i att de skyhöga skattesatserna har blivit ett hot mot svensk välståndsutveckling och att högskattepolitiken – alldeles särskilt om den skulle innebära ytterligare skattesatshöjningar – innebär att ta ett steg i asocial riktning genom att ytterligare underminera de välståndsbildande krafterna och möjligheterna att klara av alla de olika utfästelser och åtaganden som vi gärna vill göra.

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag lyssnar gärna på olika förslag från de politiska partierna. Jag har också lyssnat på de förslag som Kjell-Olof Feldt har fört fram. Somliga har varit ointressanta, har jag tyckt. Somliga har varit olämpliga, och dem har vi inte följt. Somliga har varit tänkvärda, och några av dem har ju också följts.

Den svenska politiken är faktiskt inte så originell att våra politiska partier är alldeles ensamma om alla tankar. Rätt många av de förslag som har berörts i den politiska debatten har diskuterats i alla eller nästan alla politiska partier. Några av de förslag som Kjell-Olof Feldt kallar socialdemokratiska och säger

att vi nu är beredda att följa kommer från statliga utredningar, och vi tycker att det är en rimlig praxis att ett utredningsförslag skall remissbehandlas och att vi skall lyssna på vad myndigheter och organisationer tycker om olika förslag innan vi tar slutgiltig ställning till dem. Nu har några av de förslagen just varit ute på remissbehandling, och de kommer också i propositioner som framläggs för riksdagen i mars månad.

Det finns en del skatter som har olämpliga effekter. Annons- och reklamskatten är ett exempel på en sådan skatt. Därför vore det bra om vi kunde utmönstra den ur vårt skattesystem.

Jag vill däremot inte så generellt kritisera våra skatter som Staffan Burenstam Linder gjorde och säga att de är ett hot mot vår välfärdsutveckling. Jag är starkt kritisk mot vårt inkomstskattesystem och mot de höga marginaleffekter som finns i det systemet, och därför anser jag att det är en av vårriksdagens mest angelägna uppgifter att kunna besluta om en fortsatt sänkning av våra marginalskatter för att därmed något minska de problem som de skatterna skapar för vår ekonomi. Men eljest är det nog så att om vi vill ha en hög ambition för välfärd, social trygghet och sysselsättning måste vi ha rätt betydande skatter i detta land, och det är vi beredda att betala. Vi kommer att arbeta intensivt för att få en så bra utformning som möjligt av våra skatter. Men vi är beredda att ta på oss betydande skatter också för framtiden för att kunna fortsätta, fullfölja och vidareutveckla ett ambitiöst socialt reformarbete.

Jag vill inte flytta över ett ansvar på riksdagen. Vi har tillsammans ett ansvar för den svenska samhällsekonomin. Vi har lagt fram ett budgetförslag präglad av det ansvaret, och självfallet måste alla regeringar vara beredda på att riksdagen kan ändra ett budgetförslag. Det har hänt under 1950-, 1960- och 1970-talen då vi har haft olika typer av regeringar – under någon kortare tid majoritetsregering och i allmänhet minoritetsregeringar, men med väsentligt större underlag i riksdagen än vad denna har. Men ändringar kan riksdagen på en eller annan punkt finna motiverade. Vad jag med skärpa betonar är detta, att skall riksdagspartier få tilltro till talet om betydelsen av restriktivitet och om ansvar för statsfinanserna, så är det nödvändigt att i det praktiska riksdagsarbetet leva upp till de uttalandena och inte väsentligt höja nivån på det budgetunderskott som vi har att arbeta med. Därför har jag känt en oro för de rapporter som har kommit under den senaste tiden om att det i en rad olika riksdagsutskott finns en viss aptit på att öka budgetunderskottet. Det finner jag väldigt svårt att förena med det tal som ibland förs från denna talarstol om oron för ett budgetunderskott.

Till sist arbetsmarknadspolitiken. Jag berörde faktiskt i mitt inlägg vid ett par tillfällen arbetsmarknadsläget, arbetsmarknadspolitiken och näringspolitiken. Jag uttryckte en oro för situationen på vår arbetsmarknad och nämnde att en av anledningarna till att vi arbetar med så betydande budgetunderskott är den satsning som sker på arbetsmarknads- och näringspolitikens områden. Vi ser förvisso med allvar på arbetsmarknadsläget, och vi har nu liksom tidigare en hög beredskap för att möta eventuella tendenser till försämring i arbetsmarknadsläget. Men då vi talar om problemen och om svårigheterna,

låt oss också ha med i bilden att sysselsättningen faktiskt har ökat under de gångna åren. Under perioden från början av 1977 till början av 1979 har antalet sysselsatta ökat med drygt 60 000 personer, och det har skett under en av de besvärligaste omställningsperioderna i den svenska ekonomin under hela efterkrigstiden. Låt oss också ha den bilden med i minnet, och låt oss vara överens om att vi skall satsa vad vi kan för att klara sysselsättningen, som ju är en av de mest väsentliga framtidsuppgifterna. I vart fall kommer vi från regeringens sida att intensivt arbeta för att klara sysselsättningen under åren framöver.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mundebo säger att om vi vill ha en hög ambition, då måste vi ha betydande skatter. Det låter bra, och det är helt riktigt. Men uttalandet innebär inte alls någon bedömning av det som frågan faktiskt just nu gäller, nämligen att skattetrycket har blivit så hårt att det försvårar våra möjligheter att ha de höga ambitioner som både budget- och ekonomiministern och jag vill ha. Det är ju detta som mycket av diskussionen i dag har gällt, eller i varje fall borde gälla. Det borde den gälla även om moderaterna är ensamma här i huset om att framföra dessa uppfattningar – att så är fallet är alldeles uppenbart – för vi är alls inte ensamma om att göra dessa bedömningar ute i landet. Det framgår ju bl. a. av att det läggs fram den ena rapporten efter den andra där sådana uppfattningar framförs.

Herr Mundebos svar på min fråga – om vi vill ha hög ambition, så måste vi ha betydande skatter – är därför inget svar, herr talman. Det är i stället ett tecken på att budget- och ekonomiministern icke riktigt har gjort klart för sig hur man egentligen skall ställa frågorna här i landet för att få fram rätt svar. Det riktiga svaret är, att nu har skattesatserna blivit så höga att de är ett hot mot våra möjligheter att fullfölja de stora åtaganden som vi har gjort. Det är också därför som regeringens aviserade skatteförslag icke tillfredsställer de krav som man måste ställa. De innehåller visserligen förslag till marginalskattesänkningar, och det är i och för sig bra, men det är små sänkningar, och de ingår inte som ett led i en plan att verkligen sänka marginalskatterna så att det lönar sig att arbeta, att satsa på framtiden, att utbilda sig, att starta företag osv. Dessutom föreslår regeringen skattesatshöjningar på andra områden i samband med att man talar om en totalfinansiering, medan det i själva verket är så att möjligheterna att över huvud taget klara de framtida åtagandena i Sverige hänger på att vi mera bygger upp de välståndsbildande krafterna genom att sänka skattesatserna. Det är så man faktiskt måste se skatteproblematiken f. n., herr budget- och ekonomiminister.

KJELL-OLOF FELDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad innebar budgetministerns svepande utmönstring av de socialdemokratiska budgetalternativen, när dessa nu ställdes emot hans egen politik? Jo, helt enkelt att de förslag som 1978 skulle ha störtat landet i olycka nu är helt acceptabla och användbara. Och det kan inte bero på remissbehandlingens av dessa förslag, herr Mundebo.

Låt mig sedan säga i anslutning till herr Mundebos försök att försvara den borgerliga regeringens fördelningspolitik att när budgetministern säger att subventioner och stöd till företagen inte behöver gynna någon viss grupp, så kan det vara riktigt. Men det beror på hur dessa stöd utformas. Låt mig ta två exempel!

För det första: När man sänkte arbetsgivaravgifterna för bankerna med 40 miljoner, vem gynnade det? Gynnade det sysselsättningen eller landet? Nej, det gynnade affärsbankernas vinstutveckling. Det är lätt att avläsa detta.

För det andra, vem gynnade det när den borgerliga regeringen avskaffade företagarnas avgifter för samhällets kostnader för barnomsorgen? Varför vill herr Mundebo införa avgiften på nytt, om det var bra för produktion och sysselsättning? Naturligtvis är svaret att man trots allt upptäckte att det inte kunde försvaras fördelningspolitiskt, eftersom löntagarna måste betala avgiften. Slutligen ytterligare en sak på den här punkten. Har herr Mundebo någonsin funderat över vilken förmögenhetsomfördelning som skapas när staten varje år lånar upp 45 miljarder kronor?

Jag ställde tidigare ett par frågor om budgetunderskottet 1979/80. Nu säger herr Mundebo att han inte vet hur stort underskottet blir och hänvisar till den ekonomiska utvecklingen. Det är naturligtvis ett ganska självklart konstaterande. Men jag vill på ett par punkter få veta herr Mundebos egen bedömning. Är det realistiskt att nu räkna ned kostnaderna för arbetsmarknads- och näringspolitiken med 8,5 miljarder kronor och på det viset presentera ett bättre budgetsaldo? Är det realistiskt att anta att myndigheterna nästa år förbrukar bara 1 miljard av totalt 17 miljarder, som de faktiskt förfogar över? Det är den typen av bedömningar som det åligger en budgetminister att göra.

Till slut: Herr Mundebo uttrycker ju sin stora oro för situationen på arbetsmarknaden, men vad är det han säger? Jo, han säger att regeringen har en hög beredskap för att möta tendenser till försämring av arbetsmarknadsläget. Jag vill, herr talman, påstå att arbetsmarknadsläget redan nu är så alarmerande att herr Mundebo och hans regering inte borde ha en lugn stund, utan verkligen försöka göra någonting åt den situation som redan är ett faktum.

NILS ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Med ett Mundeboskt understatement svarar budget- och ekonomiministern på min fråga om annonsskatten. Herr Mundebo sade att annonsskatten har olämpliga effekter. Ja, jag kan hålla med om att det inte är någon idealisk skatteform. Även om herr innovatören själv, Gunnar Sträng, sitter i kammaren, måste jag faktiskt kosta på mig det omdömet. Men vi har infört annonsskatten, och det finns politisk enighet om den. Tar man bort annonsskatten skapas det ju ett ganska betydande hål i budgeten, vilket måste medföra behov av andra inkomstförstärkningar eller ett accepterande av en ökning av underbalanseringen. När statsministern gick ut med sitt besked undergrävde det självfallet, om jag så får säga, moralen i riksdagens utskott. Jag tog detta som exempel på att regeringen med sina intentioner, sitt

sätt att föra debatten och sitt sätt att sköta frågornas vidare öden fram till riksdagens bord ju egentligen avgör hur pass stark känslan för ansvaret skall vara i riksdagens utskott.

Jag vet inte hur jag nu skall fatta svaret. I själva verket var kanske statsministerns löfte något förhastat. Meningen var kanske att annonsskatten visserligen har olämpliga effekter men att man ännu inte är beredd att ta bort den. Det hade varit bra med ett klarläggande från budget- och ekonomiministern. Inte heller fick jag något svar på min fråga, om Ingemar Mundebo har några kommentarer beträffande den fortsatta finansieringen av den skatte-reform som regeringen vill genomföra.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mundebo försökte prata bort det dåliga sysselsättningsläget med att hänvisa till att sysselsättningen trots allt har ökat. Men även om 26 000 fler var sysselsatta i januari i år än i januari förra året är det ett faktum att mer än hela denna ökning ligger på de deltidssysselsatta. De har under samma tid ökat med 35 000, dvs. folk har övergått från heltidssysselsättning till deltid, och många av dem har antagligen tvingats till det. Det kan man inte se som något särskilt stort framsteg.

Ett faktum som herr Mundebo aldrig kan komma förbi är att antalet öppet arbetslösa var väsentligt större i slutet av 1978 än i slutet av 1976. Räknar man in alla dem som är på beredskapsarbete och i arbetsmarknadsutbildning finner man att vi har en utomordentligt kraftig ökning av den stora grupp människor som har ställts utanför den ordinarie produktionen. Detta har skett under de borgerliga regeringarna. Därför tycker jag att det helt avgörande, som jag har framhållit i tidigare anföranden, är just kampen mot arbetslösheten och för en annan sysselsättningspolitik.

Jag vill fortsätta diskussionen om ansvar litet grand. Härordagen offentliggjordes en oerhört skrämmande uppgift, som visade att antalet långtidssjukskrivna hade ökat mycket starkt i det svenska samhället. Det gällde inte gamla människor utan gruppen mellan 16 och 39 år. Där hade vi 38 000 långtidssjukskrivna år 1970. År 1977 hade vi 65 000 människor i denna åldersgrupp som tvingats bli långtidssjukskrivna. Det är, som sysselsättningsutredningen framhåller, början till en definitiv utslagning ur arbetslivet.

Detta reser en rad problem. Det reser frågan om en förkortning av arbetstiden, som vårt parti tycker är utomordentligt angelägen. Vi menar att man i första hand omedelbart måste få ett beslut om en sänkning av arbetstiden till 7 timmar. Senast 1985 vill vi ha en sänkning av arbetstiden till 6 timmar. Det kan också vara ett bidrag i kampen mot den höga arbetslösheten, men framför allt är det motiverat av omsorgen om människornas hälsa. Det är mot de arbetslösa, de utslagna, de sjukskrivna, de lågavlönade, barnfamiljerna och pensionärerna som vi måste känna ansvar. Folkpartiregeringen känner ansvar inför företagen och de stora kapitalägarna. Det tyder dess politik på.

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Nej, det är ansvaret för alla människorna i det här landet, ansvaret för den sociala tryggheten och för sysselsättningen som ligger bakom hela politiken och bakom budgetförslaget. Det är det ansvaret som har gjort att vi har varit beredda att ta på oss ett betydande budgetunderskott – för att därigenom få mer resurser till en aktiv sysselsättningspolitik. Vi har varit beredda att betala det priset. Jag tror att kammarens ledamöter – om de funderar över hur många beslut just om arbetsmarknadspolitiska insatser som har fattats under de gångna åren och också under den här våren – är medvetna om att arbetsmarknadspolitiken har betydande resurser, har en hög beredskap, kommer att ha det också framöver.

Några kommentarer. Jag tror inte att alla förslagen från Kjell-Olof Feldt och hans kolleger skulle störta landet i någon olycka. Somliga förslag skulle medföra betydande problem för landet, och det är därför vi har avvisat dem. Framför allt är det kanske mängden och storleken av skattechöjningsförslagen som utgör en svårighet, vid en tidpunkt då den svenska ekonomins huvudproblem är att våra kostnader är så höga, att vi inte kunnat sälja våra varor ute på världsmarknaden. Kjell-Olof Feldt har i denna situation varit beredd att ytterligare höja kostnadsläget genom en rad skattesänksåtgärder.

Jag brukar inte använda så starka ord, och jag skall därför inte säga att ett genomförande av dessa förslag skulle störta landet i olycka. Låt mig med mitt eget ordval säga, att det skulle ha medfört väsentligt större problem för vårt land än vad vi har fått arbeta med under de gångna åren och att det skulle ha betytt att väsentligt flera människor skulle ha varit utan jobb.

Nu påverkar väl inte remissutfallet tidpunkten för genomförandet av nya skatter. Däremot vill man ha en hygglig teknisk konstruktion av de föreslagna skatterna, och därför gör man klokt i att lyssna på vad remissinstanserna säger. Därtill kommer att man bör ta hänsyn till det aktuella konjunkturläget. Vissa skattenivåer och skattetyper kan passa i en viss konjunktursituation men inte i en annan.

Låt mig härutöver bara nämna en detalj, nämligen att vi aldrig avskaffat avgiften för barnomsorgen. Det var i stället så att vi inte införde den. Vi är däremot nu beredda att göra det.

Jag sade beträffande annonsskatten i mitt förra inlägg att den är en olämplig skatteform, som bör avskaffas. Det är inte bara statsministerns utan hela regeringens och folkpartiets syn på den skatten. Det är en skatt som har skadeverkningar på dagspressen. Den medför betydande administrativa problem. De miljoner – och de är inte så många – som den skatten inbringar kunde statsverket enligt min uppfattning mycket väl avstå från.

Det är väl vidare så att generella skatteregler har betydande fördelar i olika sammanhang. Man kan inte ha en skattesats för en viss näringsgren, en annan för en annan näringsgren, en tredje för en tredje näringsgren osv. – exempelvis sådana speciella regler för banker som Kjell-Olof Feldt antydde. Därtill kommer det faktum att solida banker är till nytta för näringslivet och därmed för den svenska ekonomin.

Såvitt vi nu kan bedöma är prognoserna i statsbudget och finansplan

hållbara, men än en gång vill jag säga, att den internationella utvecklingen och utvecklingen i vårt land nästa budgetår är svåra att förutse fyra månader innan detta budgetår ens börjat. Det är därför som jag gång på gång har betonat att vi har en hög beredskap för nya och/eller förändrade insatser från samhället.

Jag vill vidare inte formulera mig så att skatterna skulle vara ett hot för samhällsekonomin och för samhällsutvecklingen. Jag betraktar inkomstskatterna – både den starkt progressiva statliga inkomstskatten och de höga kommunalskatterna – som ett problem för stabiliteten i samhällsekonomin, för lönerörelserna osv.

Det är därför som jag så starkt vill satsa på att både begränsa de kommunala skattenivåerna och minska de statliga marginalskatterna. Jag tror det skulle vara till stor fördel för hela vår samhällsekonomi och för alla människor om vi kunde uppnå det.

Däremot ställer jag inte upp på allmänna omdömen att alla våra skatter och våra totala skattenivåer skulle vara ett hot mot samhällsekonomi och samhällsstabilitet. Jag skulle ha större respekt för ett inlägg av det slaget, om det kombinerades med ett klargörande av vilka delar av samhällets insatser som man är beredd att ta bort eller avsevärt reducera, om man vill väsentligt sänka våra skattenivåer.

Självfallet kan jag, och jag tror många andra, instämma i att vi måste begränsa de samlade skatterna och att det på många sätt är bra för både samhällsekonomin i dess helhet och för människorna i ett samhälle, om man kan bevara måttfulla skattenivåer. Men om vi vill ha en hög ambition när det gäller samhällets insatser på det sociala området, på utbildning, på kommunikationer, på försvar osv., är det hederligt om vi säger till människorna: Det här kostar pengar och de pengarna måste ni betala om ni ställer så höga krav på samhället. Vad vi som politiker måste göra är att ständigt tala om för människorna: Alla de reformer som ni vill ha kostar mycket pengar, och ni kan inte få alla era önskemål tillgodosedda på en gång. Därför måste vi stundom säga nej till en del saker – den och den reformen måste vänta ytterligare ett tag.

Vill vi ha ett samhälle på en hög nivå, kostar det pengar, och därför skall vi inte generellt säga att alla skatter skapar problem, för det gör de faktiskt inte. Inkomstskatten gör det i hög grad. Jag ställer upp på alla varningar om fortsatta och för snabba skattehöjningar, men jag ställer inte upp på alltför generella omdömen om skattesystemets fördärvlighet.

Nils G. Åsling frågade om finansieringen av fortsatta skattereformer. Vi har i korthet nämnt om detta i en information för några dagar sedan. Den mera utförliga redovisningen kommer om ett tiotal dagar till riksdagen i form av några propositioner.

De skatteomläggningar som vi föreslår kommer i allt väsentligt att finansieras. Det är innebörden i de förslag som kommer till riksdagen.

Förste vice talmannen anmälde att Staffan Burenstam Linder anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

ERIK WÄRNBERG (s):

Nr 91

Onsdagen den
28 februari 1979

Finansdebatt

Herr talman! Jag skall i mitt anförande försöka begränsa mig till de rena skattefrågorna, som behandlas i skatteutskottets betänkande 1978/79:29, även om det vore nog så frestande att också lägga sig i den övriga debatten, som nu i slutet kommit att handla om skatter. Något kan jag inte heller låta bli att bemöta. Jag kan inte underlåta att bemöta ett par påståenden som Staffan Burenstam Linder gjorde i sitt tidigare anförande.

Det första gäller när Staffan Burenstam Linder finner det fastslaget – i något slag av OECD-rapport – att arbetsgivaravgifterna vältras över på priserna, så att det är prisen som får ta hela den stöten. Jag vill då bara omtala för herr Burenstam Linder att experter som företagsskatteberedningen anlätade – experter som är allmänt erkända såväl av Industriförbundet som av andra – fann det mycket troligt att arbetsgivaravgifterna i stället på mycket kort tid, i varje fall inom en mycket nära framtid, vältrades över helt och hållet på lönerna. Det var alltså presumtiva löneförhöjningar som arbetsgivarna tog ut. Det var vad företagsskatteberedningen med sina experter kom fram till.

Staffan Burenstam Linder envisas fortfarande med att påstå att det går att sänka skatterna. Han gör ett stort utfall mot skattesystemet i dess helhet och mot skatter i allmänhet. Han menar att det fortfarande går att sänka skatterna, bara viljan finns. Han framhärdar i sitt gamla trolleritrick, att om man sänker skatterna, så ökar det allmännas inkomster på kuppen. Men han glömmer fortfarande bort att det parti han tillhör under två år har varit med i en regering och haft ekonomiministerposten i den regeringen. Då hade man verkligen haft chansen att utföra det här trolleritricket, ifall viljan hade funnits. Jag vet inte om viljan har funnits eller inte, men man kan ju konstatera att vi under de två år då vi hade en moderat ekonomiminister fick det högsta totala skattetrycket i landet som vi någonsin haft i förhållande till bruttonationalprodukten. Det går inte att – som herr Burenstam Linder här gör – bara försöka krypa bakom ryggen på kommunerna och säga att det är deras fel. Faktum är att när man hade möjligheten att göra någonting åt det här och att genomföra sina teorier, då lyckades man inte genomföra dem. – Och tur var väl det, för all del, men då tycker jag det är nästan oförsäkämt att så omedelbart efter det att man lämnat regeringen sätta i gång med samma gamla visa igen.

Dessutom skall man ha klart för sig att under den tiden ökade också statsskulden på ett sätt som den aldrig hade gjort tidigare. Det betyder alltså att man inte hade lyckats dra in på utgifterna utan man fortsatte med dem i vanlig fart, men man lånade pengar till dem.

Herr talman! Nu skall jag gå över till produktionsfaktorsskatten. Den behandlas i motionen 1629 till årets riksmöte. Det torde f. ö. ha framgått av den förda debatten att så är fallet. I den motionen yrkas att regeringen skall få i uppdrag att utarbeta ett förslag till produktionsfaktorsskatt vilken skall börja tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1980.

Den borgerliga utskottsmajoriteten vill inte vara med om en sådan framställning till regeringen utan avstyrker förslaget kort och kärnfullt. Man går inte in på några sakfrågor alls, utan säger bara att någon riksdagens åtgärd

inte är påkallad, eftersom man från budgetdepartementet har inhämtat att regeringen har för avsikt att inom kort tillsätta en utredning med uppgift att förutsättningslöst pröva frågan om en produktionsfaktorsbeskattning.

Vi reservanter är inte nöjda med ett sådant till intet förpliktande förslag, utan vi tycker att utskottet borde ha kunnat prestera något slag av viljeyttring. Nog kan man frukta att också detta förslag till en mycket blygsam förnyelse av vårt skattesystem – för det är det som det är frågan om – kommer att hamna i en stor utredningskvarn och att åratals kommer att förflyta innan ärendet blir föremål för riksdagens prövning. Det är därför som reservanterna nu vill att riksdagen skall göra en beställning hos regeringen, en beställning som innebär att man snarast skall framlägga lagförslag till en produktionsfaktorsbeskattning. Vi reservanter är medvetna om att tekniska besvärligheter kan föreligga på enskilda punkter, och det är detta som gjort att vi inte har låtit vår reservation åtföljas av någon lagtext. Kanslihusets resurser är dock så stora att vi har anledning tro att det inte skall bli några större besvärligheter att åstadkomma den produkt som vi begärt.

I motionen 1629 har vi i grova drag skisserat hur en produktionsfaktors-skatt skall se ut och vilka komponenter av produktionsapparaten som bör utgöra basen för skatteuttaget. Det som uppräknats eller inte uppräknats är inga heliga ting. Förslaget från oss är mera en principlösning än ett detaljförslag. Dock är det så utförligt att det inte bör vara några som helst svårigheter för budgetdepartementets experter att utforma ett lagförslag som regeringen kan underställa riksdagen.

Ett starkt skäl för kravet att redan till hösten ha ett förslag om produktionsfaktorsbeskattning är att riksdagen vid den tidpunkten kommer att ställas inför en situation som innebär att behov föreligger av stora inkomstförstärkningar. Vi har fått besked om att regeringen inom kort kommer att lägga fram förslag till skattesänkningar utöver indexsystemet men att de inkomstförstärkningar som behövs för att kompensera bortfallet inte kommer att presenteras fullständigt förrän till hösten. Jag har fått en något annan uppfattning sedan budgetministern här har sagt att han kanske kommer att finansiera större delen av sänkningen. Det är säkert inte bara lösa antaganden att det blir konsumtionsbeskattningar av olika slag som kommer att användas för att betala de skattesänkningar man tänkt genomföra. Jag tror att det är bra för riksdagen att ha ett alternativ som kan vägas mot momsens eller annan konsumtionsbeskattning, vilket hittills varit de borgerliga regeringarnas käraste inkomstkälla om man bortser från lånefinansieringarna.

I och för sig är beskattningar av olika komponenter i produktionen ingenting nytt. Vi har således haft arbetsgivaravgifter sedan länge. Även socialförsäkringsavgiften ligger ju på produktionen. Produktionsfaktorn energi är som alla känner till också belastad med en skatt, och även andra områden kan anges.

Vad som är nytt i det förslag som återfinns i motionen 1629, till vars förmån socialdemokraterna har reserverat sig, är att man vill ha en enhetlig skatt på det produktionsvärde som avkastas av faktorerna arbete och kapital.

Vi har uppfattat det så att det som mest kritiserades i det gamla systemet med arbetsgivaravgifterna var att det skedde en ensidig beskattning av lönerna och att skatten därför var orättvis mot de företag som hade många anställda till skillnad mot dem som i stället var starkt kapitalintensiva. Den kritiken sköt givetvis en del över målet om det var fråga om skatteomläggningar som skedde i samband med avtalsuppgörelser på arbetsmarknaden, där en omväxling ägde rum mellan sänkta statliga skatter och avgifter som i stället påfördes arbetsgivarna. De sänkta skatterna var då ett skäl för återhållsamhet med lönekraven och i stället ökade företagarnas belastning med social- eller arbetsgivaravgifter.

Även om man alltså kan göra gällande att det för arbetsgivaren är likgiltigt om ersättningen för arbetskraften betalas ut i löner eller arbetsgivaravgifter så kom de ökade kostnaderna ändå att bli ett skäl för att försöka ersätta den mänskliga insatsen i produktionen med insatser av maskiner – alltså en kapitalinsats. Möjligheterna härvidlag är givetvis olika för olika företag.

Sker en ökning av arbetsgivaravgifterna utan en avlösning med någon skattesänkning föreligger givetvis större skäl att förmäna att en viss snedvridning sker av konkurrensen mellan företag som bedriver produktion mest med maskiner och de företag som mest har människors arbetskraft som förnämsta produktionsmedel.

Det är mot denna bakgrund som vi nu föreslår att basen för en produktionsfaktorsskatt skall utökas från en renodlad arbetsgivaravgift, baserad på lönen, till en skatt på produktionsfaktorerna arbete och kapital. Det är inte kapitalet som sådant som skall beskattas utan kapitalets produktionsresultat. Detta kan ske på sådant sätt att företagets bruttovinst är beskattningsunderlag, men att den teoretiska eller praktiska förslitningen av kapitaltillgångarna undantas genom att avskrivningar som är tillåtna inom inkomstbeskattningens ram får dras från bruttovinsten innan produktionsfaktorsskattens underlag är fastställt. Normalt tillåts ju inom inkomstbeskattningens ram större avskrivningar än den fysiska förslitningen, men den avvikelser är inte större än att man kan bortse från den för att få enkelhet i systemet.

Självfallet måste också bruttovinsten minskas med erlagda skatter, och i den mån socialförsäkringsavgifterna inte redan minskat bruttovinsten måste också hänsyn tas till dessa, innan underlaget för produktionsfaktorsskatten är klart.

Sammanfattningsvis föreslår vi alltså att en produktionsfaktorsskatt skall baseras på alla erlagda löner på samma sätt som den tidigare arbetsgivaravgiften samt därutöver på den bruttovinst, minskad med avskrivningar, skatter och sociala avgifter, som uppstår hos aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och enskilda företag. Vi ifrågasätter också om inte den del av utgifterna som nedsatt bruttovinsten och som består av representationsavdrag också borde ingå i skatteunderlaget. Skälet härtill skulle vara att i detta avdrag ingår en stor del av privat konsumtion, som rent principiellt borde vara skattebelagd med inkomstskatt men som alltför godkänns som en omkostnad i rörelsen. Samma sak gäller olika former av

löneförmåner, som drar ned bruttovinsten men som inte är underlag för löneavgiften f. n.

Vad är då skälet till att socialdemokraterna nu anser att tiden är mogen för en omläggning till en utökad produktionsfaktorsskatt? Rent principiellt kan sägas att vilket skattesystem som än används är det vår mer eller mindre nyttiga produktion som till sist betalar kostnaderna. Landets och medborgarnas välfärd är således beroende av de nyttigheter medborgarna lyckas prestera. Skatten är ett medel som används att avdela viss del av produktionsresultatet till gemensamma ändamål. Detta är givetvis en mycket stor förenkling av det skattesystem som i dag används. Jag tror ändå att det på ett mycket bra sätt kan förklara varför vi anser att produktionsfaktorsskatt är en god skatteform i dagens läge.

Kritik riktas nu mot inkomstskatten för att den genom sin starkt progressiva form och kommunalskatternas starka stegring därtill inte längre är den idealiska avvägaren av produktionens resurser och dess användning. Inkomstskatten kan vara produktionshämmande.

Kritik har riktats mot den direkta konsumtionsbeskattningen, som ju vänder sin tunga ände nedåt mot dem som till livets nödtorft måste använda nästan hela sin inkomst. Vi har ju konstaterat att mervärdeskatten knappast kan fungera utan ett stort, utbrett bidrags- och subventionssystem. I ett sådant läge anser vi att det vore bättre att flytta över en del av det proportionella skattesystemet närmare källan. Meningen med en produktionsfaktorsskatt är alltså att avdela en del av produktionsresultatet till allmänna ändamål, innan det fördelas till löner och kapitalavkastning. Hur det som sedan blir kvar skall fördelas är en fråga som avgörs på vanligt sätt mellan arbetsmarknadens parter.

Varför anser vi då att en produktionsfaktorsskatt är överlägsen en allmän konsumtionsskatt? Jo, därför att konsumtionsskatten kommer i sista ledet av en varas vandring och fördyrar varan, och därför att prishöjningarna föder kompensationskrav. Därtill skall också läggas vad jag förut sagt om konsumtionsskatternas tyngd för små inkomstagare.

Inkomstskatternas omflyttning från direkt skatt till någon annan skatt skulle innebära att beskattningsledet flyttas ytterligare ett steg bort från produktionen, om den delen av skatten läggs på moms. Det betyder att skattebördan också flyttas från exportindustrin och över på andra.

Därmed är jag inne på den del av kritiken mot produktionsfaktorsskatten som menar att denna nya skatteform skulle snedvrida konkurrensen mellan importen och hemmaproduktionen samt att exporten skulle försvåras och fördyras.

Denna tolkning av produktionsfaktorsskatten är i grunden felaktig. Produktionsfaktorsskatten är ingen konsumtionsbeskattning som fördyrar varan och som måste lyftas av, innan en vara exporteras. Denna nya skatt tas från produktionen direkt, och det är möjligt att den minskar utrymmet för kapitalökningar och löneökningar, men det gör ju f. ö. också andra kostnader, exempelvis höjda oljepriser, energiskatt osv.

Om vi kan minska den statliga och den kommunala skatten, så innebär det

också minskade lönkrav och minskade krav på kapitalavkastning. Att betala dessa skattelättnader med höjningar av momsen skulle betyda att exportindustrins folk inte skulle vara med och betala de offentliga utgifterna, som vi i stort varit överens om.

Samma argument kan användas om landet behöver öka den totala skattebördan. Enligt vår uppfattning måste alla vara med och betala en sådan ökning. Det är den totala samlade produktionen som skall betala, och vad finns det då för anledning att först fördela produktionsresultatet för att därefter med mycket ojämnt resultat ta av medborgarna det som behövs? Det är bättre att fördela det direkt i produktionen.

Att vi vill ha en övergång från den direkta inkomstskatten till en produktionsskatt innebär inte att vi vill avskaffa den progressiva beskattningen i dess helhet. Enligt vår uppfattning måste en progressiv inkomstskatt finnas kvar så länge vi har en så ojämn inkomstfördelning som vi har. Skattesystemet kommer troligen för all framtid att behöva ha ett progressivt inslag för att nå den utjämning som de flesta eftersträvar.

En angelägen uppgift på skatteområdet just nu är att minska bördorna av de tunga kommunalskatterna. Socialdemokraterna hade i fjol ett förslag om hur detta skulle gå till, och längre fram kommer vi att upprepa det förslaget. Men för att finansiera skattebortfallet måste en inkomstkälla anvisas. Momsen är i dag 20 %. Övriga indirekta skatteällor ger inte mycket. Nu får vi inte vara rädda att titta på andra skatteällor som betyder något och som inte orsakar skador i samhället.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen i skatteutskottets betänkande.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Det behövs pengar för vård, försvar och utbildning. Därför behövs det skatter. – Det är fullständigt riktigt. Därför har vi från moderat sida inte kritiserat alla skatter. Däremot kritiserar vi vad man f. n. synes vara på väg att göra, nämligen att höja skattetrycket så kraftigt att det blir mindre pengar till angelägna ändamål.

Det blir mindre pengar till angelägna ändamål om man inför ett skattetryck som är sådant att det skadar de välståndsbildande krafterna i landet. Vi ser klara tecken på det. Vi har i Sverige haft en långsammare ekonomisk tillväxt än i andra jämförbara länder. Dessa skattehöjningar leder dessutom till att företagen inte klarar att hålla tillräckligt hög sysselsättning, utan det behövs en massa statsutgifter för att täcka de luckorna, och hushållen klarar efter att ha betalat höga skatter inte sin ekonomi utan behöver ytterligare stöd. Jag kan inte se annat än att detta är en skattepolitik som är skadlig. Det blir mindre pengar till de angelägna ändamålen om man fortsätter på det viset.

Därför, herr Wärnberg, sänkte trepartiregeringen – alltså den regering där det var moderater med – de skatter man hade inflytande över, nämligen det totala statliga skattetrycket. Det är beklagligt att kommunerna fortsatt att höja sina skatter. Att vi avvecklade löneskatten innebar dock förbättrade ekonomiska förhållanden för kommunerna, så att kommunalskatten i den

senaste omgången kunde stiga mycket litet.

Om herr Wärnberg får igenom alla de skyhöga skatteökningar som socialdemokraterna vill ha kommer naturligtvis kommunernas finanser att bli ytterligare försämrade. De tvingas då till förnyade kommunala skattehöjningar.

Det är nu inte bara inkomstskatten som har dåliga verkningar. Det har även höjningar av exempelvis momsens eller löneskatten. Det var intressant att herr Wärnberg mot slutet av sitt anförande konstaterade att man då man jagade nya skattekällor inte kunde höja momsens, för den var redan så hög. Det gällde att hitta någon annan skattekälla, som inte hade skadliga verkningar, sade Erik Wärnberg. Det är tydligt att det i bakhuvudet även på socialdemokrater finns en känsla av att höjningar av olika skatteskalor kan ha negativa verkningar. Det vore bra om den insikten också kom att avspeglats i den praktiska politiken. Jag tror nämligen att även den här promsen har dåliga verkningar. Den innebär, Erik Wärnberg, att en vanlig heltidsarbetande industriarbetare i nästa förhandlingsomgång, som ni menar, skall avstå från en löneökning på 2 500 kr. Jag tvivlar på att det kommer att gå alldeles gnisselfritt.

ERIK WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill göra herr Burenstam Linder uppmärksam på att de största skattehöjningarna under den tid vi hade en socialdemokratisk regering också låg på det kommunala planet. Herr Burenstam Linder krävde på den tiden att regeringen skulle utöva sin makt på kommunerna och hålla det kommunala skattetrycket nere. Men vad jag mest vill kritisera herr Burenstam Linder för är att han för en dubbelbottnad politik. Han talar hela tiden om det skyhöga skattetrycket. När moderaterna innehade ekonomiministerposten talade man måhända om att sänka skatterna, men vad som skedde var att de fortsatte att stiga till en nivå på vilken de aldrig hade befunnit sig tidigare.

Det här är en dubbelmoral, som jag tycker att man inte längre bör hålla sig till. Säg i stället att vi vill få ned skattetrycket men att det inte går därför att vi inte kan hitta något område på vilket skatten kan sänkas. Det är i det läget man befinner sig. Ni har hittills löst problemet så att ni har gått ut till den övriga världen och lånat pengar. Men så kan ni inte hålla på hur länge som helst. Ni har talat om att sänka skatterna, men det har ni inte lyckats med.

Självklart kan skatter ha negativa verkningar och t. o. m. vara produktionshämmande. Om man inte vill skära ned på samhällets utgifter har man, som budget- och ekonomiministern också sade, ingen annan möjlighet än att också skaffa inkomster till dem. Låna kan man inte göra i evinnerlig tid. Förr eller senare måste man betala tillbaka. De räntor som vi får betala på de lån som tagits upp av den borgerliga regeringen är så stora att bara de är värda en särskild visa.

Staffan Burenstam Linder säger att vi skall sänka kommunalskatterna. Men han talar inte om hur det skall gå till utan talar mot skattesystemet som

den värste poujadist och kommer inte med några förslag. Det är vad jag vänder mig mest mot.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är faktiskt så att de statliga skatterna sänktes under en moderat ekonomiminister. Det är mycket enkelt att kontrollera i statistiken. Det är också mycket enkelt att konstatera att det tar tid innan en regering kan påverka kommunernas uppträdande. Man kan, som trepartiregeringen gjorde, sänka en del arbetsgivaravgifter, vilket gör det billigare för kommunerna. Så var också fallet förra hösten, och därför blev de kommunala skattehöjningarna blygsamma.

Det är klart att det kommer att svänga på nytt om herr Wårnberg får råda. Då kommer både kommuner, folk och företag att belastas med en mängd nya skatter. Det medför i sin tur mycket oroande kommunala skattehöjningar.

Om man inte vill minska samhällets utgifter, då måste man ta ut skatter för att täcka dem, säger herr Wårnberg.

Om man i Sverige inte i tid inser att skattetrycket håller på att bli så högt att det skadar den ekonomiska tillväxten, kommer man så småningom i vårt land att behöva ägna sig åt en i stor utsträckning framtvingad sparsamhet. För till sist är det så att vad vi kan kosta på oss bestäms av den ekonomiska tillväxten, av skatteunderlaget. Det är inte skatteskalornas höjd som avgör vad vi kan kosta på oss utan hur mycket pengar vi faktiskt får in, och det avgörs av skatteunderlaget och tillväxten. Dår för är socialdemokraternas skattepolitik så oroande, och därför tvekar jag inte att kalla den asocial. Den är ett hot mot den fortsatta välståndsutvecklingen i landet.

Herr Wårnberg sade tidigare att moderaterna sjunger samma gamla visa. Ja, socialdemokraterna sjunger i alla fall högskattesamhällets visa. Det har ni gjort länge, och det fortsätter ni med. Om ni får tillfälle att styra här i Sverige igen, undrar jag vart det egentligen skulle ta vägen. Vi moderater är inte ensamma. Det är en förlöpfung att kalla det budskap som vi försöker framföra på skattesidan för en form av Glistrup eller någonting annat. Då får herr Wårnberg plocka med i den anklagelsen en lång rad människor, även en fackföreningsekonom såsom herr Edin och Bjurelrapportens författare. Tiden tillåter inte att jag på nytt läser upp för herr Wårnberg allt vad Bjurelrapporten säger. Men där står:

”Det finns överhängande risk för att det mångåriga arbetet för ett utvecklat välfårdsamhälle går till spillo genom att välfårdsystemens finansiering” – dvs. skatterna – ”fräter ner incitamenten till arbete, kapitalbildning och risktagande.”

Detta måste man inse i tid, herr Wårnberg.

ERIK WÅRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! I många år talade framför allt moderaterna om att vi måste ha ett nytt skattesystem – till varje pris. 1972 års skatteutredning arbetade på ett nytt skattesystem, men vad har det blivit av det nya skattesystem som

utredningens majoritet föreslog? Jo, det har blivit platt intet. De stora orden mynnade ut i ingenting alls.

När socialdemokraterna nu ändå försöker göra en viss förnyelse av skattesystemet, som kanske inte behöver användas till någonting annat än en omläggning, rycker Staffan Burenstam Linder på axlarna och säger att det är ingenting att bry sig om, eftersom socialdemokraterna är högskattesamhällets anhängare och sjunger dess höga visa hela tiden.

Jag skulle vilja påstå att moderaterna sjunger den visan att ingenting behöver göras mer än att man skall sänka skatterna tills man står vid konkursens brant, då man inte ens kan betala sina räntor. Man kan inte låna pengar till dagens konsumtion, men det är vad man håller på med. Man skall alltså inte betala dagens konsumtion, utan man skall låta nästa generation betala den. Det tycker jag är den mest osunda ekonomiska politik som över huvud taget går att föra.

Jag tycker att ni ändå skall försöka granska ett förslag till förnyelse av skattesystemet, som inte behöver betyda någon ökning av skattebördan utan kanske bara innebär en omläggning. Om den förnyelsen betyder någon ökning av skattebördan, är något som framtidens riksdag får besluta. Vad vi har begärt är ett tekniskt förslag. Om det skall vara 1 %, 2 %, en omläggning eller en kraftig förstärkning är vad kommande riksdagar får besluta.

Förste vice talmannen anmälde att Staffan Burenstam Linder anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Härefter tillkännagav förste vice talmannen att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 29 behandlas tre motioner, som alla berör införandet av en produktionsfaktorsbeskattning. Trots att frågan om företagsbeskattningen har varit föremål för omfattande utredning och remissbehandlades förra året, begär nu socialdemokraterna att just frågan om en produktionsfaktorsbeskattning skall bli föremål för en snabbutredning. Ja, man är så bunden av sin tanke att man begär att förslag skall framläggas till riksdagen i så god tid att bestämmelserna kan träda i kraft den 1 januari 1980.

Produktionsfaktorsskatten skall tas ut av företagen, och det ger en antydning om att det är företagaren som skall betala kostnaderna. Jag undrar emellertid om svenska folket längre tror på att man genom att ändra reglerna för skatteuttagen kan åstadkomma några stora underverk. Även i vårt komplicerade samhälle måste det allmännas kostnader betalas av oss alla, antingen genom skatter och avgifter eller genom högre priser på de varor vi köper. Utrymmet för ökat uttag från företagarnas vinster är minimalt. Företagens ekonomiska situation har ju tydligt belysts under de senaste åren, och talet om att här finna en ny skatteinkomstkälla blir en bumerang.

Vilka konsekvenser skulle då en produktionsfaktorsskatt innebära? I den

föreslagna konstruktionen skulle skatten tas ut på företagens utbetalade lönesummor samt på bruttovinsten efter avdrag för avskrivningar, socialavgifter och skatt.

Totalt sett torde minst tre fjärdedelar av skatteunderlaget utgöras av lönekostnader. Vissa beräkningar tyder på ännu mer, och jag tror inte att jag gör mig skyldig till någon överdrift om jag utgår från tre fjärdedelar. För kommuner och landsting skulle avgiften få samma verkan som en ren arbetsgivaravgift. Även för företagen skulle resultatet bli påfallande likt en arbetsgivaravgift, för egenföretagare exakt likt.

Kommuner och landsting mister därjämte ett betydande skatteunderlag, då avgiftsuttaget sker före beskattningen. Ett uttag på 5 % medför ett minskat skatteunderlag för kommuner och landsting på närmare 10 miljarder eller 2,5 å 3 miljarder mindre i skatteintäkter. Konsekvenserna av detta är inte belysta i motionerna.

För det svenska näringslivets konkurrensförmåga, både på hemmamarknad och vid export, innebär arbetsgivaravgifterna en hård belastning. Enligt nu gällande internationella bestämmelser går det inte – som man gör med momsens – att lyfta av arbetsgivaravgiften vid exporten och inte heller att lägga på avgiften på importerad vara. Detta innebär en ytterst besvärlig snedvridning av konkurrensförhållandena till nackdel för svenskproducerade varor, och jag är förvånad när jag hör Erik Wärnberg säga att alla måste vara med och betala, också exportindustrin. En förutsättning för att alla skall vara med och betala är att vi kan sälja våra varor i konkurrens på utlandsmarknaden men också att vi kan klara konkurrensen med importen på den svenska hemmamarknaden. Mervärdeskatten har i det hänseendet en helt annan utformning än vad en löneskatt har. Produktionsfaktorsskatten är i mångt och mycket en arbetsgivaravgift, visserligen i något ny skepnad men ändå med bibehållande av många av de nackdelar som så tydligt påvisats.

På ett sätt kan förslaget om produktionsfaktorsskatt vara intressant, nämligen om man vill diskutera ett annat sätt för att ta ut de nuvarande arbetsgivaravgifterna. F. n. tas det ut avgift till ATP med 11,75 % och till sjukförsäkringen med 10,6 %, sammanlagt 22–23 %. Därutöver tas det ut ytterligare socialförsäkringsavgifter på ca 12 %, vilka inte på samma sätt som avgifterna för sjukförsäkring och ATP är knutna direkt till förmåner som utgår. Egentligen har dessa mera karaktär av ren arbetsgivaravgift.

Från centerns sida har ofta betonats att arbetsgivaravgiften borde tas ut på ett bredare underlag än enbart lönebeloppet. Här anges en möjlighet att uppnå denna förändring utan att man därför ökar det totala uttaget av arbetsgivaravgift. Men vi kan inte acceptera några nya arbetsgivaravgifter med hänsyn till de många negativa faktorer detta skulle innebära i form av försämrade konkurrenskraft både vid export och på hemmamarknaden.

Skatteutskottet har hänvisat till ett uttalande av regeringen som innebär att regeringen har för avsikt att förutsättningslöst utreda frågan, och det har vi ingenting emot. När Erik Wärnberg här kritiserar skatteutskottet för att vi inte har velat begära mer än vad utskottet har begärt, vill jag säga att vi har ansett att när det så klart har uttalats att en utredning kommer till stånd, då

räcker det med detta. Att göra en beställning har vi ansett oss vara främmande för, när vi inte har fått konsekvenserna av förslagen bättre belysta.

En sak som jag har lärt mig, inte minst av Erik Wärnberg, är faktiskt att skall man ha möjlighet att få igenom ett förslag så skall det vara mycket väl utrett. I annat fall möter man här i vår riksdag kravet att innan man tar definitiv ställning skall man ha klart för sig vad konsekvenserna kommer att bli. Därför är vi förvånade över att den socialdemokratiska reservationen kräver att förslag skall framläggas så att det kan träda i kraft redan den 1 januari. Detta kräver man innan man vet hur man skall klara de problem som inte ännu är belysta.

Erik Wärnberg sade också i sitt anförande något om den ensidiga beskattningen av arbetsinsatsen. Jag har redan berört detta. Om man håller sig till en förändring av de nuvarande socialförsäkringsavgifterna, kan det vara intressant att se vilken lösning man här kan komma fram till. Men vad man egentligen har som grund i det socialdemokratiska förslaget är en överflyttning från den direkta skatten till en produktionsfaktorsbeskattning. Då skall vi veta att denna – i den utformning som den här har – i mycket stor utsträckning är en löneskatt.

Sedan säger Erik Wärnberg att det är givet att en sådan skatt kan komma att minska utrymmet för kapitalökningar i företagen och för löneökningar. Man kan väl inte annat än känna en viss oro – liksom Gunnar Nilsson har gjort – när det gäller hur man skall klara denna sak och samtidigt ha kvar friheten på arbetsmarknaden.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

ERIK WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill inte bestrida vad herr Josefson säger – att det finns en viss likhet mellan arbetsgivaravgiften, som den har varit, och den produktionsfaktorsskatt som här föreslås. Det är den gamla arbetsgivaravgiften som har utökats så att man tar ut skatt också på den del som kapitalet avkastar. Det är alltså bara det att produktionsfaktorsskatten inte ensidigt är inriktad på lönesumman utan att den också är inriktad på kapitalavkastningen.

Däremot anser jag att herr Josefson har fattat fel om han tror att detta kommer att innebära ökade belastningar på företagen därför att en viss avgift kommer att tas ut. Vi har hela tiden sagt att detta är en kostnad i rörelsen som vilken annan kostnad som helst. Den måste vila på rörelsen, och den skall beaktas när man gör upp löneavtal och andra kalkyler över hur företaget skall gå ihop. Det är alltså en kostnad vilken som helst, och den skall inte komma att innebära någon ökning av de kostnader som företaget annars skulle ha i form av arbetslöner eller i form av kapitalavkastning på något sätt.

Att i ett sådant läge undanta det allmänna, alltså kommuner och landsting, från avgifter skulle vara omöjligt, för det skulle ge dem ett mycket bättre läge i konkurrensen om arbetskraften än vad andra skulle ha. Därför är det ganska naturligt att om man har en avgift som är en produktionsfaktor, så måste den också ligga på det allmänna.

Sedan tror jag inte att vi kommer att ge oss in på socialförsäkringsavgifterna, som i dag är baserade på de sociala omkostnader som företagen har för de anställda och som oftast också är lönerelaterade, och flytta över dem till produktionsfaktorsskatten. Vi har ännu inte tagit ställning till hur vi skall göra med dem. Här gäller det alltså en överflyttning av den direkta skatten till en produktionsfaktorsskatt i stället.

STIG JOSEFSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Erik Wärnberg nämnde ingenting om situationen för kommuner och landsting, som ändå är en brännande fråga i detta sammanhang. Det står ingenting i motionen om detta, och det skulle vara ganska intressant att få veta hur man skall klara upp situationen för denna grupp.

Att jag nämnde socialförsäkringsavgifterna berodde på att det finns vissa delar av dessa avgifter som inte är direkt knutna till någon förmån för den enskilde. När det gäller avgifterna till ATP och sjukförsäkringen är det självklart att det rör sig om avgifter som täcker förmåner. Men vi har den andra gruppen som ändå inte är så liten. I fråga om denna sade jag att man där skulle kunna tänka sig att bredda avgiftsunderlaget.

När det sedan gäller exporten är jag väldigt förvånad över Erik Wärnbergs uttalande. Han säger att det skulle vara en förmån för exportindustrin, som skulle få möjlighet att betala högre löner och bättre kunna konkurrera om arbetskraften, om den inte blev belagd med samma avgift. Men, Erik Wärnberg, vi har haft väl erfarenhet av denna situation under de senaste åren, då vår industri kämpat så intensivt och hårt för att över huvud taget kunna nå ut på exportmarknaden och där kunna hålla kvar något av utrymmet. Då är det väl felaktigt att tala om övervinster och extra höga vinster för den delen av vårt näringsliv.

ERIK WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Om det nu är så att produktionsfaktorsskatten skall vara en avlösning av direkt skatt, så måste det betyda att även de företag som arbetar inom exportindustrin kommer att få den avlösningen. Då är det väl rimligt att också dessa får vara med och betala vad avlösningen kostar. Annars kommer exportindustrin att få subventioner. Och det är väl inte det herr Josefson är ute efter, att vi skall ge vissa grupper i samhället subventioner?

När det gäller kommuner och landsting, så kommer alltså dessa att få samma utgifter som om vi inte skulle ha gjort någon avlösning. Det betyder bara att kommuner och landsting får betala en något högre lönesumma i stället för att lägga det på en arbetsgivaravgift.

STIG JOSEFSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Erik Wärnberg säger att det är rimligt att också de som är sysselsatta i exportindustrin och företagen där får vara med och betala. Men det är väl realistiskt att se om vi kan klara oss på exportmarknaden. Kan vi inte klara konkurrensen, skall man väl vara mån om att inte lägga ökade

utgifter på exporten och därmed försämma konkurrenskraften ytterligare. Det gäller i så fall att finna en annan form för beskattningen, där vi inte skapar problem som kan komma att ställa landet i en ytterst besvärlig ekonomisk situation.

Nu gäller det inte bara vad som säljs på export utan också konkurrensförhållandena på hemmamarknaden. Vi släpper ju importen fri på ett mycket förmånligare sätt. Därtill vill jag säga att det är ytterst svårt för vårt land att inte bryta mot regler som man tillämpar i andra länder.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag skall liksom Stig Josefson koncentrera mig på den del som gäller produktionsfaktorsskatten, "promsen". Också vi moderater menar att det är utmärkt att frågan om en produktionsfaktorsskatt prövas förutsättningslöst. Det är alltid bra att känna till de fulla konsekvenserna av de olika skatteförslag som singlar omkring i debatten. Kanske hade vi t. o. m. sluppit en rad av de allvarliga problem som svensk ekonomi drabbats av, om man hade följt den gyllene regeln att först beakta konsekvenserna av de nya pålagorna innan man hade gått till beslut.

Att vi ställer oss positiva till att promsen utreds innebär inte att vi ställer oss bakom tanken på att införa en sådan skatt. Funnes det en möjlighet att på en och samma gång både förse staten med stora nya inkomster och samtidigt få arbetsvänligare skatter utan att höja priserna, utan att åstadkomma någon negativ effekt på exporten, utan att underlätta importen på hemmamarknadens bekostnad, utan några negativa effekter på investeringarna, ja, då skulle vi för länge sedan ha tagit emot förslaget med vidöppna armar, vem som än hade värpt det här guldägget.

Men det är nog dess värre så att underverkens tid är förbi. Det finns inte några hittills oupptäckta kassavalv bakom anställda och maskiner i företagen med vilkas hjälp skatten på produktionsfaktorer skulle betalas. Det är nog som en värderad kollega i skatteutskottet försynt sade, att vår Herre skapade himmel och jord ur intet, men sedan dess har ingen lyckats göra om det konststycket. Hur man än utformar skatter och avgifter, är det alltid till syvende og sidst den enskilda människan som får betala.

Vad är då produktionsfaktorsskatt? Jo, det är en skatt på de inkomster som skapas i produktionen, och den skall tas ut innan inkomsterna delas ut till hushållen. Promsen skall utgå med viss procent på utbetalda löner och därutöver på bruttovinst minskad med avskrivningar, sociala avgifter och skatt samt – efter vad jag förstår – efter det att räntor på lånat kapital räknats ifrån. Proms skulle således bli detsamma som en ny löneskatt. Det erkänner också Erik Wärnberg. Därutöver skulle den bli ett slags förhöjd bolagsskatt, som skulle drabba inte bara självfinansiering och utdelning utan också konsolideringar av olika slag, avsättningar till reserver för konjunkturutjämning osv. Att tro att detta inte skulle påverka investeringsviljan i negativ riktning, är nog alltför ljusrött optimistiskt.

Jag har också mycket svårt att inse att det är fråga om någon ökad neutralitet mellan beskattningen av arbete och beskattningen av kapital.

Arbetet, utbetalda löner, skulle beskattas oavsett om det gav vinst eller inte. Kapitalet skulle däremot beskattas endast om det gav vinst. Avkastningen på lånat kapital – utbetalda räntor – skulle inte produktionsfaktorsbeskattas, men avkastningen på självfinansierade investeringar skulle beskattas. Det är väl ganska klart att detta ytterligare skulle motverka konsolideringar inom företagen och öka deras sårbarhet under svåra tider. Det skulle också öka företagets beroende av statliga selektiva insatser på investeringssidan. Det kanske också är avsikten.

Den helt övervägande delen av promsen skulle komma från de anställdas löner. En proms på 3 %, som har diskuterats, skulle brutto ge 7–7,5 miljarder kronor, varav 6,6 miljarder skulle härröra från lönesidan. Inkomsten från vinstsidan – från kapitalet – skulle dessutom motverkas av att vi samtidigt skulle få en betydligt lägre bolagsskatt och lägre beskattning på utdelningar.

Förslaget i den socialdemokratiska partimotionen från januari om att en proms skulle införas i januari nästa år förefaller nu något nerotonat, i varje fall om man läser vad socialdemokraterna har skrivit i reservationen I vid finansutskottets betänkande. Där skrivs: "Om den nu förutsedda konjunktur- och likviditetsuppgången kommer till stånd, bör en mer allmän finansiell åtstramning åstadkommas under 1980 genom att man då inför den föreslagna produktionsfaktorskatten." Erik Wårnberg däremot sade i sitt anförande att socialdemokraterna önskar ett förslag som *skall* träda i kraft den 1 januari nästa år. Herrarna i finansutskottet och skatteutskottet får väl göra upp den saken sinsemellan, men nog vore det välbetänkt om man uttalade sig litet mindre kategoriskt.

Låt oss ändå titta litet mer på den proms på 3 % som har nämnts i debatten och som skulle ge ca 7 miljarder kronor. Socialdemokraterna skriver i sin reservation vid skatteutskottets betänkande att "en allmän utgångspunkt för den nya skatten måste vara att den inte övervältras på priserna". Det innebär att de anställda, aktieägarna och andra måste avstå från 3 % i annars möjlig inkomst. Det skulle i sin tur minska skatteunderlaget i motsvarande mån. Kommuner och landsting skulle få se sina inkomster minskade med ungefär 2,1 miljarder mot vad som skulle ha blivit fallet utan proms.

Effekterna på kommunernas ekonomi av den nya avgiften bör beaktas, menar socialdemokraterna i finansutskottet. Det betyder att av den här inkomsten på 7 miljarder skulle 2,1 miljarder behöva gå till kommuner och landsting bara för att de inte skulle komma i en sämre situation genom promsen. Men sedan skulle staten gå miste om inkomstskatt på ungefär lika mycket. Vad har vi kvar då? Jo, ungefär 2,8 miljarder, och det motsvarar naturligtvis – med undantag för skatten på investeringar och konsolideringar – ganska exakt vad inkomsttagarna går miste om i nettoinkomst om promsen införs och skall beaktas vid löneförhandlingarna. Hela det belopp som återstår måste då användas till skattelättnader för att inte löntagarna skall få det sämre genom promsen. Här uppstår verkligen en lång rad frågor. Vad blir kvar i minskat budgetunderskott, som det var så viktigt att promsen skulle bidra till? Jo, endast det som skulle tas ut i skatt på företagets konsolideringar och

investeringar, och det skulle tydligen kompenseras genom ökade statliga insatser – hur nu det skulle gå till. Kvar i inkomstförstärkning för statsverket skulle bli noll och intet sedan inkomsttagarna kompensrats.

Vad blir då fördelarna och nackdelarna för den enskilde löntagaren? Ja, det beror naturligtvis på svaret på nästa fråga, och den är: Hur skall den skattelättnad utformas som skall kompensera löntagarna för promsen?

Nu förväntar jag mig inte något färdigt svar på detta under den här debatten. Därför tänker jag faktiskt ägna en stund åt att beröra den frågan. Anledningen är att socialdemokraterna i sin reservation, liksom Erik Wärnberg i sitt inlägg, vänt sig mot tanken på en höjning av momsen – den skulle inte bara verka inflationsdrivande utan också drabba "särskilt hårt barnfamiljer och låginkomsttagare", som det står i reservationen.

Momsen vänder den tunga ändan nedåt, sade Erik Wärnberg. Underförstått: Socialdemokraterna väljer promsen, bl. a. därför att den inte skulle ha några motsvarande fördelningspolitiska nackdelar.

Hur är det då med den saken? Först och främst: En proms på 3 à 4 % som avräknas vid löneförhandlingarna innebär naturligtvis att utrymmet för kontanta löneökningar blir utomordentligt litet och kanske t. o. m. negativt. Om man sätter sig ned vid ett så helt avdukat förhandlingsbord att ingenting finns att fördela – kanske t. o. m. tvärtom – blir stämningen nog inte precis den allra bästa. Och det finns väl ändå en påtaglig risk för att generositeten mot grupper som är lågavlönade eller felavlönade i förhållande till de krav som ställs på dem blir mer eller mindre obefintlig.

Vidare och inte minst viktigt: Hur skulle en genom promsen utebliven annars möjlig löneökning på säg 3 % slå på låginkomsttagare och höginkomsttagare? Jag tänkte visa detta i en tablå på kammarens TV-skärm.

Inkomst	Utebliven lönehöjning vid 3 procent proms	Utebliven nettoinkomst	Standardavstående
30 000 kr.	900 kr.	603 kr.	2,7 %
65 000 kr.	1 950 kr.	741 kr.	1,8 %
100 000 kr.	3 000 kr.	660 kr.	1,3 %

Tablån visar att promsen i kronor räknat skulle slå nära nog lika hårt på 30 000-kronorsinkomsttagaren som på 100 000-kronorsinkomsttagaren. Den förre skulle gå miste om 603 kr. i nettolön som han hade kunnat få om inte promsen införts. Den senare skulle gå miste om 660 kr. Den vanliga inkomsttagaren, som har ungefär 65 000 kr. i inkomst, skulle drabbas något hårdare – av en realinkomstminskning på 741 kr. Och tittar man på detta i förhållande till den standard som de här olika löntagarna har skulle låginkomsttagaren drabbas dubbelt så hårt som höginkomsttagaren. Han skulle gå miste om en annars möjlig standardökning på 2,7 % mot 1,3 % för höginkomsttagaren.

Momsen drabbar någorlunda proportionellt, bortsett från eventuellt sparande, och den skulle inte på långa vägar få en lika regressiv effekt som en proms enligt socialdemokraternas alldeles egna och klart uttalade förslag

skulle få. Menar man att momsens vänder den tunga änden nedåt? Ja, då vet jag inte hur man skulle rubricera promsen. Den skulle slå ofantligt mycket hårdare mot låginkomsttagarna i varje fall, och det tror jag det kan vara värt att lägga på minnet.

Hur skulle skattelättnaderna utformas för att kompensera dessa inkomsttagare med låga och vanliga eller kanske högre inkomster? Ja, det blir verkligen ingen lätt sak. Hur skall man anpassa skatteskalen så att den kompenserar inkomsttagaren med 30 000 kr. i detta fall med drygt 600 kr., medelinkomsttagaren med ca 740 kr. och höginkomsttagaren med kanske 600 kr. utan att det leder till en starkt ökad progressivitet i beskattningen? Det enklaste sättet att komma till rätta med detta är naturligtvis att man använder pengarna till ett extra avdrag på slutskatten. Inför man ett sådant och säger att det skall vara 650 kr. skulle det naturligtvis kompensera flertalet av dem med låga inkomster, men det skulle kosta 3,5 miljarder kronor, och det skulle inte nettot av promsen räcka till för. Någon dämpning av progressiviteten, några mer arbetsvänliga skatter, som såvitt jag vet socialdemokraterna numera ställer upp för – och det är glädjande – skulle vi definitivt inte kunna få genom en proms som utformas enligt socialdemokratisk modell. Sammanfattningsvis tror jag det skulle vara ganska så bra för den allmänna debatten om den arbetsgrupp som skall se över promsen också tog sig en titt på fördelningskonsekvenserna, för de är, som jag hoppas framgår av tablån, inte så enkla.

Socialdemokraterna säger vidare i sin reservation att genom en proms "kan man också förenkla skattesystemet och göra skatteuppbörden effektivare och mer rättvis". Det är naturligtvis någonting som vi också med öppna armar skulle ta emot. Men jag kan inte fatta vad det är i detta system som skulle innebära en förenkling i skattesystemet. Vi skulle uppenbarligen ha kvar momsens i sin gamla skepnad med dess beräkningsgrunder. Vi skulle ha kvar deklareringsförfarandet och vanlig inkomstskatt för enskilda och företag som förut. Vi skulle ha kvar bolagsbeskattningen. Vi skulle, enligt vad Erik Wärnberg säger, i varje fall t. v. ha kvar socialförsäkringsavgifterna med deras beräkningsunderlag. Till det skall då promsen komma med ett helt annorlunda skatteunderlag, för de enskilda att deklarerat, för taxeringsmyndigheter att kontrollera och för skattemyndigheter att beräkna. Om avsikten är att öka behovet av tjänstemän fyller promsen kanske ett syfte. Men avsikten var ju inte att öka statsutgifterna utan tvärtom att minska budgetunderskottet.

Till sist, herr talman! Jag har hittills enbart diskuterat promsen i den utformning och med de effekter som socialdemokraterna skisserat. Men är det verkligen – handen på hjärtat – någon som innerst inne tror att en proms på 3 å 4 % verkligen skulle avräknas vid avtalsförhandlingarna och inte till någon del övervältras på priserna?

Staffan Burenstam Linder pekade tidigare på den OECD-rapport från i somras som visade att det i Sverige inte förekommit någon nämnvärd avräkning av arbetsgivaravgifterna på lönerna. När vi i Sverige fick den snabbaste ökningen av arbetsgivaravgifterna så steg på samma gång inte bara lönekostnaderna utan också lönerna som allra snabbast, samtidigt som de

anställda fick en mycket liten behållning av detta. När vi förra året tog bort löneskatten, när vi införde indexreglering av skatteskalorna, då fick vi på samma gång utomordentligt små löncökningar, samtidigt som de anställda fick en verklig realinkomstförbättring.

Alltnog. Om det nu blir så som de allra flesta ändå tror, nämligen att promsen inte kommer att avräknas vid avtalsförhandlingarna utan att den i varje fall delvis kommer att övervältras på priserna, då är vi tillbaka i samma gamla cirkus som vi haft så jobbigt att ta oss ur. Vi skulle få en ny avgift som höjer produktionskostnaderna och som enligt internationella konventioner inte skulle få lyftas av exporten eller läggas på importen vid våra gränser. Den nya avgiften skulle ensidigt drabba svenska företag, svenska varor och svenska tjänster, medan importen helt skulle slippa undan. Vi skulle drabbas av en överhängande risk för försämring av bytesbalansen, för mindre efterfrågan på svenska varor, här hemma och på utlandsmarknaden, och därmed för större arbetslöshet.

En produktionsfaktorsskatt vore kanske något att fundera på i länder som har ett stort exportöverskott, länder som kanske känner ett behov av att på ett diskret sätt minska exporten och öka importen, trots de konsekvenser detta skulle få på sysselsättningen. Men, herr talman, i Sverige befinner vi oss faktiskt inte riktigt i den situationen. Promsen skulle dessutom, som jag sade tidigare, tas ut oavsett om företaget går med förlust eller inte.

I en situation med skriande brist på arbetskraft, där man snabbt vill slå ut företag som går dåligt och föra över de anställda till företag med bättre lönsamhet, kunde man kanske använda promsen. Men inte heller i en sådan situation befinner vi oss.

Nej, herr talman, det värsta som kunde hända vårt näringsliv, våra skattebetalare, våra arbetslösa, det vore nog att vi lugnt slog oss ner och bara avvaktade den utredning om promsen som nu skall tillsättas, i tron att denna löser alla problem. Vi behöver inte nya, förlamande eller omdöpta skatter, utan vi behöver en skattepolitik där man faktiskt följer upp 1972 års skatteutrednings förslag. Vi behöver en skattepolitik som motverkar skattefusk, som stimulerar arbetsglädje, internationell konkurrensförmåga och framtidstro och som den vägen skapar nya resurser såväl för den enskilde som för samhället.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 29.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ERIK WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! På en enda punkt skall jag hålla med fru Troedsson. Resten av vad hon sade var så gott som helt felaktigt, helt omöjligt att kontrollera och byggt på antaganden om förhållanden som fru Troedsson inte själv visste någonting om.

Jag har inga möjligheter att på den korta tid som nu står till buds bemöta

enskilda siffror i fru Troedssons redovisning, men när jag säger att det mesta var felaktigt, så kan jag som bevis anföra att fru Troedsson säger att en proms på 3–4 % skulle ge 7 à 8 miljarder. Men dessa 7–8 miljarder skulle plötsligt vara borta. Någon hade betalat ut dem, men ingen hade fått dem. Detta går inte ihop, det är en omöjlighet. Ungefär så gick det till i alla de räkneexempel som fru Troedsson tog upp.

Jag skall emellertid hålla med henne på en enda punkt, nämligen att underverkens tid är förbi. Det går inte att hitta den fina cigarr som borgerligheten i årtal talat om, nämligen ett nytt skattesystem. Det går inte att hitta ett skattesystem om vilket man kan säga att man inte belastar människorna samtidigt som det ger samhället en massa pengar. Vad vi är ute efter är ett skattesystem som gör att vi kan få bort besvärligheter och problem och gör det möjligt att ta ut samma skattebelopp utan att det orsakar några skador på något ställe. Det är alltså det som vi skall leta efter. Vi har försökt med en mindre nyansering av den gamla arbetsgivaravgiften och med en utökning med några andra ting som finns på kapitalsidan. För vår del tycker vi kanske att konsolideringsgraden är så pass stor att det inte gör någonting, om även den får ligga till grund för en liten avgift.

Däremot har fru Troedsson helt fel när hon säger att vi tar ut en sådan avgift när det gäller förlustföretag. Ja, det kommer att tas ut arbetsgivaravgift på lönesumman, men har företaget förlust kan det inte ha någon vinst, och därför kan man inte ta ut någon avgift av det slaget. Man tar alltså bara ut en arbetsgivaravgift på lönesumman, precis som när det gäller alla andra företag som har att betala arbetsgivaravgift. Jag är övertygad om att förlustföretag i dag tvingas att betala energi, olja och nya lönesatser. Det går inte att skydda dem, utan de är i precis samma läge som alla andra företag. Jag kunde tala länge om det alternativ som fru Troedsson har att visa upp? Dessa alternativ skulle också kosta pengar som måste tas någonstans, och det skulle bli ännu sämre för människorna.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår att chocken var svår för socialdemokraterna. Uppenbarligen har man trots att det finns möjligheter att införa en ny skatt som skulle vara till fördel för staten och ge nya stora skatteinkomster på 7–10 miljarder, som socialdemokraterna själva säger, och samtidigt leda till arbetsvänligare skatter och en förbättring för de anställda. Jag vågade litet försiktigt tala om att den möjligheten inte finns. Hade den funnits skulle vi med glädje ha accepterat den.

Det mesta var fel, sade herr Wärnberg. Om det mesta var fel i mitt anförande, måste det helt enkelt bero på ett fel i socialdemokraternas motion och i deras reservationer. Jag har nämligen punkt efter punkt följt den beskrivning som socialdemokraterna har gett om hur promsen skulle utformas och om de verkningar den skulle ha – att den skulle avräknas vid löneförhandlingar, osv.

Promsen skulle ge 7–10 miljarder kronor brutto, det erkänner jag. Men samtidigt betyder det att de anställda går miste om inkomster på nära nog lika

mycket. Det betyder att skatteunderlaget på grund av detta och på grund av en minskning av bolagsskatterna försämras i motsvarande mån. Eftersom den genomsnittliga marginalskatten ligger över 60 %, skulle över 60 % av det här falla bort i skatt, som i annat fall stat, landsting och kommuner skulle ha fått. Visst blir det någon behållning för staten, men bara under förutsättning att man inte kompenserar kommuner och landsting och under förutsättning att man inte kompenserar alla de löntagare som går miste om dessa 3–4 % i annars möjlig löneökning. Då, men endast då, stämmer ekvationen. Men så har jag aldrig hört förslaget presenteras från socialdemokratiskt håll.

Sedan var det förlustföretagen. Om ett företag går med förlust och man lägger på en ny skatt på 3 à 4 % av de anställdas löner – och om det är omöjligt att få denna avräknad i löneförhandlingar – är det väl ganska självklart att detta leder till att företaget snabbare än annars måste lämna in.

Det är utmärkt att socialdemokraterna har gjort ett försök att hitta ett nytt skattesystem. Erik Wärnberg har haft alla chanser att fullfölja detta försök, eftersom han satt som ordförande sex av de sju år då företagsskatteberedningen höll på med de här sakerna. Trots detta fick vi inget fullständigt förslag. Trots detta uttalar ni er fortfarande i allmänna ordalag om hur systemet skall utformas och om dess konsekvenser.

Det är nya realistiska skattetag vi måste ta – vi kan inte hålla på och lägga ned en massa energi på idéer som tyvärr är dödfödda.

ERIK WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Troedsson gör åter ett fruktlöst försök att låta 7 à 8 miljarder gå upp i rök. Hon räknar i felaktiga storheter. I det ena fallet förlorar parterna samma belopp en gång extra – och pengarna bara försvinner. Det är det som är felaktigt. Man kan inte låta 7 à 8 miljarder gå upp i rök. Antingen får samhället, löntagarna eller någon annan pengarna. Någon får dem! De försvinner inte bara, och administrationskostnaderna kan man inte gärna skylla på i det här fallet.

Om företaget får 3–4 % högre avgifter går företaget omkull eller det går i motsvarande grad sämre. Det håller jag med om. Men får företaget betala ut 3–4 % högre löner blir effekten precis densamma – och fru Troedsson förutsatte i sina räkneexempel att det skulle få 3–4 % högre lönekostnader. Det är fullständigt likgiltigt om företagen betalar ut beloppen i form av löner eller i form av produktionsfaktorsskatt. Det går inte att räkna på detta sätt – dvs. att räkna in en sak två gånger i ett sammanhang och räkna bort den två gånger i ett annat sammanhang.

Jag var som sagt ordförande i företagsskatteberedningen under många år, fram till regimskiftet. Och om regimskiftet inte hade kommit kanske förslaget hade kunnat bli mer noggrant utformat än det blev. Det redovisades nu bara i reservationens form. Jag är dock inte säker på hur förslaget hade utformats under andra förhållanden.

Det förslag som föreligger i dag är inte riktigt detsamma som det som fanns i reservationen till företagsskatteberedningens betänkande. Det är ett förslag som vi ber att regeringen skall utforma lagtext till, och vi vill att det skall

prövas om det kan genomföras den 1 januari nästa år. Det är alltså ett försök att ta bort någonting av det skattesystem som vi har i dag och som alla tycker är tokigt och ersätta det med något nytt. Fru Troedsson anstränger sig för att argumentera mot det förslaget. Detta är nonsens, säger fru Troedsson: Man plockar bort 7–8 miljarder kronor som över huvud taget inte längre skall finnas.

En liten sak till, som jag kanske skall rätta till, fru Troedsson. Det är inte bara aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar som det här gäller. Det är även enskilda företag.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller enskilda företag och egenföretagare får den föreslagna skatten, som Stig Josefson sade, samma effekt som en ny löneskatt. Det vidimerade också Erik Wärnberg. När det sedan gäller dessa 7–8 miljarder som försvinner är väl mitt resonemang ganska klart. Det är självfallet att pengarna måste tas någonstans ifrån.

Var finns de här stora och hittills oupptäckta tillgångarna som bara ligger och väntar på att utnyttjas? Löntagarna skulle avstå från 3 å 4 %. Det står fullständigt klart. Det skall ske, säger man. Då betyder det naturligtvis att skatteunderlaget för kommuner, landsting och stat minskas med de inkomst-avståenden som löntagarna gör. Det innebär att skatten i kommuner, landsting och stat blir motsvarande mindre. Med det höga skattetryck vi har nu försvinner alltså 30 % i form av minskad landstings- och kommunalskatt och ungefär 30 % i form av minskad statsskatt. Återstoden skulle användas för att kompensera löntagarna – eller har jag alldeles missuppfattat det? I så fall tycker jag att socialdemokraterna skall klart säga ut: Vi skall införa en skattelättnad, men den skall betalas genom att alla löntagare och egenföretagare runt om i Sverige skall avstå från 3 å 4 % av annars möjliga löneökningar. Då går det ihop. Men då kommer vi ändå till den fråga jag ställde: Hur skall vi utforma skatteförslaget så att det får en profil som tyder på socialt ansvar och så att det samtidigt leder till arbetsvänliga skatter?

Det har vi inte fått se något prov på.

Den tabell som jag visade på bildskärmen var beräknad helt på grundval av socialdemokraternas eget förslag, dvs. med en proms på 3 % – jag kunde naturligtvis också ha räknat med en proms på 4 % – och med nuvarande marginalskatt. Det var en mycket enkel uppställning, och jag tror inte att det erbjuder Erik Wärnberg någon som helst svårighet att kontrollera dess riktighet.

Problemet är att vi så länge har accepterat socialdemokraternas påstående att en moms slår hårdast mot de små inkomstagarna medan arbetsgivaravgifter skulle ha en rättvisare fördelningspolitisk effekt. Så är det dess värre inte. Vore det så, kunde man kanske på allvar diskutera sådana skatter, i synnerhet om de dessutom skulle visa sig ha en arbetsvänligare effekt.

Andre vice talmannen anmälde att Erik Wärnberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

HOLGER BERGQVIST (fp):

Herr talman! De tre senaste talarna har varit helt koncentrerade till den väckta frågan om en produktionsfaktorsskatt. Vi kan räkna med att regeringen i morgon tillsätter den aviserade utredningen om produktionsfaktorsbeskattning. Jag tror därför att man i de senaste inläggen har varit litet väl tidigt ute i detta avseende.

Jag kommer att ta mig friheten att något vidga den skattepolitiska delen av finansdebatten. Jag har anledning att förmoda att denna debatts skattepolitiska del även fortsättningsvis kommer att få en sådan bredare inriktning, eftersom Gunnar Sträng strax skall tala och jag förutsätter att också han kommer att utförligt beröra dessa frågor.

I vårt samhälle finns det något som länge gjort mig särskilt bekymrad. Det är att så många politiker så länge visat sig oförmögna att vara tillräckligt oroliga för konsekvenserna av att vårt skattesystem har kapsejsat – det har det nämligen gjort.

Under senare tid har mina bekymmer över denna bristande oro något minskat. Fler och fler i denna församling har börjat förstå lägets allvar. Man har tvingats bevittna skadorna av den oundvikliga kollisionen mellan den progressiva skatteskalen och inflationen. Skadorna för både samhälle och enskilda har blivit förödande.

Både skatteskalen och inflationen har påverkats i negativ riktning av den kollisionen. Inflationen föll i galopp efter kollisionen med skatteskalen, som i sin tur började irra omkring utan att kunna ta vara på sig själv.

Herr talman! Sådana upplevelser brukar leda till panikartade åtgärder. Så måste man också förklara en del skattepolitiska händelser under senare tid. Jag tänker närmast på det sätt som socialdemokraterna presenterat produktionsfaktorsskatten på under senare tid. Presentationen har mycket av panikens oförsiktighet över sig.

Det enda vi egentligen vet om produktionsfaktorsbeskattningen är att vi egentligen inte vet något särskilt om den. Jag tror dock att det finns en och annan pärla att fiska upp i det grumliga vatten där idén om en produktionsfaktorsskatt har kommit till. Låt oss ta reda på hur det verkligen förhåller sig, så kan vi kanske gemensamt fånga upp pärlorna i det här alternativet! Låt oss alltså avvakta den utredning som Ingemar Mundebo såvitt jag förstår i morgon kommer att tillsätta!

Socialdemokraterna borde vara tillräckligt erfarna – jag trodde att Gunnar Sträng fortfarande var en garanti för det – för att inte lockas till trollkonster av det slag som vi under senare tid fått bevittna. Hur skulle det vara möjligt att från nästa årsskifte praktisera ett skattesystem, som varken vi i vårt land eller någon annan vet någonting säkert om? Sådana illusionsnummer hör inte hemma i en ansvarsmedveten församling som denna.

Som jag nyss sade är jag angelägen om att stryka under att det här måhända finns en hel del att ta vara på. Till den saken får vi återkomma då vi utrett frågan och säkrare vet vad vi talar om.

Det är bra att även socialdemokraterna har börjat förstå det allvarliga läge som de själva har försatt vårt land i när det gäller skattesystemet. Min oro

minskar i takt med att socialdemokraterna får ökad sjukdomsinsikt. Det är bra. Men det är inte bra att de lockas till illusionsnummer av ett ansvarslöst slag, som vi trodde hör hemma på ett helt annat ställe i den politiska geografin.

Det tog lång tid att förstöra det svenska skattesystemet. Men det gick till slut. Det kommer att ta ännu längre tid, mycket längre tid, att reparera det, om det över huvud taget går inom ramen för den ordning på vilken vi byggt upp vårt skattesystem. Reparationsarbetet har dock börjat, det vill jag ha sagt. Jag menar att vi kan tacka det fattade beslutet om inflationsskyddet av skatteskalen för detta. Det är bara det att detta skydd borde ha kommit långt tidigare.

En progressiv skatteskala och inflation går inte ihop. Det är en självklarhet men den måste ändå förklaras. Inflationen rubbar varje år den ursprungligen avsedda verkliga innebörden av en i riksdagen beslutad skatteskala. Varje inkomsttagare skjutsas av inflationen upp till en högre skatteprocent än vad riksdagen har menat. Inflationen skapar en skattehöjningsautomatik. Därmed rubbas också den samhällsekonomiska grundvalen. Löntagarna vet inte var de skattemässigt sett står inför kommande år. Avtalsrörelsen får inte den fasta grund som det samhällsekonomiska ansvaret kräver.

Skattehöjningsautomatiken blir naturligtvis också "gefundenes Fressen" för en finansminister som inte gillar att motivera sitt ökande behov av pengar. Sådana finansministrar är inte bra, om man vill ha god hushållning med skattebetalarnas pengar. Och det vill man. Åtminstone vi.

Men nu är det alltså annorlunda. Skatteskalen skyddas mot inflationens skadeverkningar. De inflationsautomatiska skattehöjningarna uteblir.

Någon skattesänkning är det ju inte fråga om. Det får man ofta höra i sådana här debatter, men det är inte sant. Det är ju fråga om en utebliven skattehöjning. Samtidigt säger man att den skattesänkning som inte är en skattesänkning utan en utebliven skattehöjning är orättvis, därför att den påstås gynna högre inkomsttagare och missgynna lägre inkomsttagare. Det påståendet blir ännu mera osant, eftersom det utgår från en osanning som förvärras.

En utebliven skattehöjning kan rimligen inte bli en orättvis skattesänkning. Det är för det politiska arbetets anseende beklagligt när debatten urartar på det sättet. Detta, herr talman, med den inflationsskyddade skatteskalen är en, menar jag, för den framtida samhällsökonomin avgörande skattepolitisk händelse. Den inflationsskyddade skatteskalen är dock bara början på arbetet att reparera det förstörda skattesystemet. Nästa steg blir att komma till rätta med marginalskatteproblemet. Om detta skulle jag, herr talman, vilja säga: Som vi nu har det med marginalskatten kan vi naturligtvis inte ha det i fortsättningen. Skatteprocenten i vanliga inkomslägen har blivit orimligt hög.

Arbetsmotivationen minskar. Det kostar inte så mycket att arbeta deltid i stället för heltid. Det lönar sig inte tillräckligt att flytta till ett mer välbetalt jobb på annat håll. Det jobb som erbjuds efter vidareutbildning ger inte mycket mer i plånboken.

Ja, det finns flera exempel på marginalskattens skadeverkningar. Vi har fått en skattetrötthet som skapat en arbetströtthet, som i sin tur i det långa loppet naturligtvis ger oss problem med produktiviteten. Marginalskatten har utvecklats till en välståndsrisk.

Målsättningen bör vara att marginalskattesatsen i de vanliga inkomstlägena är 50 %. För sin ökade eller förbättrade arbetsinsats skulle man alltså få behålla hälften. Då skulle många av de nu resignerade börja tycka att det återigen skulle löna sig att arbeta. Men hur skall vi kunna uppnå det målet?

Det stora problemet sägs vara att en rejül marginalskattesänkning kostar så mycket pengar. På kort sikt är det naturligtvis riktigt att en sänkning av marginalskatten kostar pengar genom det statliga inkomstbortfallet. Men gäller det också på lång sikt? Det är inte alldeles säkert. Mycket talar för att det kan vara tvärtom. Meningen med marginalskattesänkningen på sikt är ju att locka fram en större och bättre arbetsinsats. Det ger en större lönesumma att beskatta. Då kan en lägre skattesats ge större statliga inkomster än en högre skattesats på en mindre summa.

Med det här har jag, herr talman, bara velat antyda något om marginalskatteproblemen och vad som bör beaktas då vi snart går att ta itu med detta för samhällsekonomin ytterst allvarliga problem.

Jag har nu, herr talman, berört dels inflationsskyddet av skatteskalen, dels marginalskattefrågan. Jag skall när jag nu tar upp den tredje punkten i arbetet med att reparera det svenska skattesystemet närma mig ett mycket allvarligt problem, nämligen frågan om kommunalskatten. Det problemet håller på att växa.

Reparationsarbetet på kommunalskatten kan och måste angripas från flera håll. Låt mig börja med förhållandet mellan marginalskatten och kommunalskattehöjningarna. Det är först under senare år som detta förhållande börjat uppmärksammas på allvar i den allmänna debatten. Vi kan illustrera detta med kommunalskattesatsen det första och det sista året av det snart tilländalupna 1970-talet.

År 1970 var den genomsnittliga kommunala skattesatsen 21 %. År 1979 – i år – är skattesatsen genomsnittligt 29 %. Det betyder också att marginalskatten under 1970-talet har stigit med åtta procentenheter i *alla* inkomstskikt. I genomsnittskommunen är alltså marginalskattesatsen 58 % plus dessa 29 %, alltså 87 %. Utan kommunalskattehöjningar under 1970-talet – observera att den stora kommunala skatteexplosionen kom tidigare! – hade marginalskatten som högst varit 79 %. Detta vill jag säga som bakgrund till de av regeringen aviserade marginalskattetakerna på 80 resp. 85 %. Det kan också sägas mot bakgrunden av att de 29 procenten förväntas, enligt många beräkningar, öka till 35 % bara om några få år, om ingen ändring sker, med en motsvarande höjning av marginalskatten.

Men en ändring måste till, och det mycket snart. Det måste nu, herr talman, vara sista gången som en regering gör ett försök att komma till rätta med den kommunala utgiftsexpansionen genom frivilliga överenskommelser med kommunerna. Erfarenheterna visar klart att sådana överenskommelser

bara illustrerar sagan om den naiva oskuldens seger över den ekonomiska verkligheten. Det är min lika personliga som välgrundade övertygelse.

Därför menar jag att någon form av samordning av den statliga och den kommunala beskattningen blir nödvändig. Ett sätt att förstå detta är att studera siffror som vi känner väl till men som vi behöver bli påmind om, nämligen de statliga och kommunala skatternas och avgifternas andel av bruttonationalprodukten, som ju dramatiskt har ökat sedan mitten av 1960-talet. Får jag påminna om några siffror, som har nämnts här tidigare från denna talarstol, bl. a. av Ingemar Mundebo.

År 1965 gick 36 % av bruttonationalprodukten till statliga och kommunala skatter och avgifter. Fem år senare – 1970 – var siffran fem procentenheter högre, nämligen 41 %, och ytterligare fem år senare – 1975 – var den ytterligare fem procentenheter högre, nämligen 46 %. Ett år därefter – 1976 – hade siffran stigit med fem procentenheter till 51 % och år 1977 var siffran omkring 53 %.

Denna utveckling kan förklaras främst av den kommunala utgiftsexpansionen. Av den offentliga sektorns utgifter används i dag två tredjedelar för kommunala angelägenheter.

För denna verksamhet har kommunerna en i princip fri beskattningsrätt. Detta förhållande kan knappast få fortsätta. Samhällsarbetet måste utgå från en totalsyn på statens, landstingens och kommunernas ekonomi och skatter. Skatterna spelar en stor roll i konjunktur- och stabiliseringspolitiken. Inkomstfördelningen mellan olika grupper i samhället sker med hjälp av skatterna. Skattepolitiken är avgörande för fördelningen av samhällets resurser på längre sikt mellan privat och offentlig sektor. Olika nivåer på kommunalskatterna ger olika marginaleffekter på den totala inkomstskatten. På alla dessa områden påverkas utvecklingen av kommunalskatten. Det visar att riksdag och regering för att kunna besluta i viktiga samhällsekonomiska frågor också måste ha den kommunala beskattningen under kontroll.

Då inställer sig frågan om värdet av en helhetssyn på statens och kommunernas ekonomi och skatter jämfört med beskattningsrättens värde för den kommunala självstyrelsen. Avgörande för denna fråga är om fördelningen av enhetsskatten till landsting och kommuner utformas som en total ram för samtliga kommunala aktiviteter eller om fördelningen också skall innefatta styrning mellan olika kommunala ändamål.

Jag menar att för den kommunala självstyrelsens skull är det i ett sådant system nödvändigt att fördelningen av skattemedlen sker i form av en totalram. Det skulle i så fall betyda att den statliga styrningen för olika kommunala ändamål skulle komma att väsentligt minska i förhållande till vad som gäller i dag. Enligt vissa undersökningar är nämligen den kommunala verksamheten i dag till hela två tredjedelar i större eller mindre utsträckning styrd av staten. Detta är en ytterst allvarlig begränsning av den kommunala självstyrelsen. Frågan är om inte dessa tvångsförhållanden för kommunerna är mer besvärande för den kommunala självstyrelsen än borttagandet av beskattningsrätten skulle vara.

Men innan dessa personliga synpunkter förankrats i den politiska verklig-

heten måste vi dock när det gäller kommunalskatten – på samma sätt som regeringen i sin aviserade skatteproposition – ta oss an ett alldeles särskilt kommunalt skatteproblem. Det handlar om den kommunala skatteutjämningen, eller vad jag skulle vilja kalla något av den glömda solidariteten i vårt land.

Ibland verkar det på mig som om det problemet inte är tillräckligt uppmärksammat. Får jag ge en liten illustration som kanske kan hjälpa till att öka uppmärksamheten.

Vi kan tänka oss två inkomsttagare som vardera skattar för 70 000 kr. De bor på var sin sida om en kommungräns. Skillnaden i kommunal utdebitering säger vi är 2 kr. per skattekrona. Det är inte särskilt uppseendeväckande, snarare tvärtom. Det är ganska vanligt.

Låt oss anta att han som bor i kommunen med den större kommunalskatten säger sig vilja ha lika mycket i plånboken som han i kommunen med två kronor lägre kommunalskatt. Vad måste han då göra?

Två kronor eller, rättare sagt, 2 % på 70 000 kr. är 1 400 kr. Det är nettoskillnaden mellan de två. Hur mycket måste man tjäna för att få ihop 1 400 kr. i det inkomstläget? Med den marginalsatt vi nu har måste den här inkomsttagaren tjäna ihop 4 200 kr. brutto för att få behålla de 1 400 kronorna. För att få ihop en lön på 4 200 kr. måste den som bor i kommunen med den 2 kr. högre kommunalskatten jobba 3 veckor av semestern.

Jag frågar: Är det ett rättvist skattesystem när två jämställda inkomsttagare på var sin sida om en kommungräns måste prestera så skilda arbetsinsatser för att bli jämställda i plånboken? Naturligtvis inte. Det här måste rättas till. Det arbetet börjar nu med regeringens skatteproposition.

Herr talman! Med det här inlägget har jag velat särskilt peka på de allvarliga skadorna av kollisionen mellan inflationen och den progressiva skatteskalan, den ökade medvetenheten om detta och som följd därav risken för panikartade åtgärder. Men jag har också velat peka på möjligheten att reparera med inflationsskyddade och marginalsänkta skatteskalor och en i flera avseenden balanserad kommunalskatteutveckling.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i skatteutskottets betänkande.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Skatterna kan användas för en omfördelning mellan olika grupper i samhället. Mönstret för skattepolitiken under en rad år har dock varit ökade skattebördor för de minst bärkraftiga och lättnader för grupper med större bärkraft. Denna tendens har förstärkts under borgerliga partiernas regeringsinnehav. Folkpartiregeringen går vidare på samma väg. Statsskattesänkningar och indexreglerade skatteskalor utformas så, att de ger mest till höginkomsttagare och minst eller inget till låginkomsttagare. Skatteomläggningar finansieras genom nya bördor på de minst bärkraftiga.

Staten tar in ungefär lika mycket på indirekta skatter som på beskattning av inkomst, förmögenhet och rörelse. Enbart mervärdesskatten svarar för mer än en fjärdedel av statens inkomster. Statens inkomster från juridiska personer,

dvs. huvudsakligen aktiebolag, har minskat i betydelse. Mot nära 14 % 1950 utgör de i dag mindre än 3 %. Samtliga kapitalskatters andel har under samma tid minskat från 2,7 till 0,6 %.

Jämsides med en för den arbetande befolkningen negativ utveckling av de statliga skatterna har kommunalskatterna stigit kraftigt. En fördubbling sedan 1960 och en tredubbling sedan 1950 illustrerar utvecklingen på detta område.

Såväl indirekta skatter som kommunalskatter drabbar låg- och medelinkomsttagarna hårdast. De indirekta skatterna fördyrar den livsnödvändiga konsumtionen: maten beskattas, och även prisstegringarna är skatteobjekt. Detta drabbar särskilt hårt alla dem som måste använda hela eller större delen av inkomsten till det nödvändigaste för dagen. Det drabbar pensionärerna, barnfamiljerna och låginkomsttagarna.

Kommunalskatten, som tar lika mycket av varje intjänad hundralapp oavsett den totala inkomsten, känns tyngre för låginkomsttagare. Om kapitalisten och hans arbetare bor i samma kommun betalar de lika mycket per hundralapp i kommunalskatt, även om kapitalistens totala inkomster är tio eller tjugo gånger större än arbetarens. Sannolikt bor kapitalisten i en kommun med låg skatt och arbetaren i en med hög skatt – det brukar vara så – och då blir skatteorättvisan ännu mer uppenbar. Det kan skilja 5–6 kr. mellan olika kommuner.

På område efter område framträder orättvisorna i skattesystemet. Vissa grupper kan genom avdragssystemets konstruktion sänka sin skatt och minska progressiviteten i skattesystemet. De vanliga löntagarna måste dock motivera varje avdrag, t. o. m. resorna till och från arbetet. Pensionärer med små sidoinkomster får ofta kännbar beskattning. Detta har svenska folket kunna konstatera, när självdeklarationerna nyligen upprättats.

Skatteflykt och skattefusk undandrar samhället skatteinkomster i mångmiljardbelopp. Även här är det de bärkraftiga som vältrar över bördor på de minst bärkraftiga. Kryphålen finns inte för vanliga löntagare utan för spekulanter av skilda slag.

Jag har velat erinra om dessa drag i skattepolitiken som bakgrund till en diskussion om nödvändiga skattepolitiska åtgärder för att skapa ett rättvisare skattesystem. Det finns en benägenhet hos regeringar och finansministrar av olika kulörer att förtiga dessa ting och att söka leda in missnöjet med skattepolitiken i banor som passar dem själva. Man söker lappa över de mest synliga skavankerna i skattesystemet men avstår från att angripa orättvisorna. Ingemar Mundebo kryper under Gunnar Strängs gamla lapptäcke, och de lappar han själv sytt dit är inte snyggare än företrädarens. Tvärtom!

”Fortsatt reformering av skattesystemet” var rubriken på ett pressmeddelande från budgetdepartementet för någon vecka sedan. Men av allt att döma blir det ganska magert med reformer som gynnar de stora löntagargrupperna. Man fortsätter som hittills. Den skatteprofil folkpartiregeringens förslag har framgå av regeringens egen tabell, som visar att de aktuella förslagen missgynnar stora inkomstgrupper. Medan inkomsttagare med 55 000 i årsinkomst endast får 312 kr. i skattelättnad blir det 1 837 kr. för den som har

110 000 kr., alltså sex gånger mer. Till detta kommer de ogynnsamma effekterna av indexregleringen av skatteskalorna.

Kommunalskatterna har nu stigit till 29 kr. och kommer om inga åtgärder vidtas snart att ta en tredjedel av varje intjänad hundralapp. Hur vill då regeringen angripa det problemet? De satsningar på skatteutjämnings-systemet som aviseras är otillräckliga för att motivera uppfattningen att en sänkning av kommunalskatten är möjlig. Därför hotar också regeringen med skattetak, men det ger inte kommuner och landsting några pengar att klara av barnomsorg, sjukvård, äldreomsorg eller andra eftersatta områden.

Är regeringen omedveten om det hårda trycket på kommuner och landsting på en rad angelägna områden? Känner man inte till köerna till daghemmen? Känner man inte till att personalsituationen inom sjukvård och åldringsvård är katastrofal på de flesta håll? Känner man inte till de långa väntetiderna för sjukvård och tandvård?

Inte ens det aviserade statsbidraget för kommunala bostadstillägg till pensionärerna ger kommunerna något egentligt tillskott, eftersom bidragsprocenten för de statskommunala bostadstilläggen kommer att sänkas. Budgetministern ger med den ena handen och tar tillbaka med den andra.

I stället för att angripa orsakerna till de stigande kommunalskatterna och möjliggöra en nödvändig utbyggnad av den kommunala servicen vill folkpartiregeringen strama åt på denna sektor. Man bör hålla i minnet att såväl stigande kommunalskatter som dålig kommunal service framför allt drabbar låginkomsttagarna.

Det är kommunalskatten som är den tyngsta av de direkta skatterna. Det har de flesta inkomsttagare kunnat konstatera i deklarationstider. I årets budgetproposition redovisar regeringen siffror som visar att för en inkomsttagare med 60 000 kr. i årsinkomst är kommunalskatten tre gånger så stor som statsskatten. Först vid 126 000 kr. i inkomst blir den statliga inkomstskatten större än den kommunala. Detta visar att det krävs åtgärder mot stigande kommunalskatter. Endast genom ökade statliga insatser kan detta bli möjligt.

Jag skall på kammarens bildskärm visa en bild som illustrerar hur kommunalskatternas utveckling inverkat på olika inkomstgrupper. På en genomsnittlig industriarbetarlön 1965 utgjorde kommunalskatten 45 % av den totala inkomstskatten, dvs. mindre än statsskatten. I dag däremot utgör kommunalskatten 74 % av den totala inkomstskatten, dvs. avsevärt mer än statsskatten.

Om man som höginkomsttagare räknar den som vid de båda tillfällena hade tre gånger så hög inkomst får man följande jämförelsesiffror. För höginkomsttagaren utgjorde 1965 kommunalskatten 36 % av den totala inkomstskatten. I dag utgör den 44 %. I båda fallen alltså mindre än statsskatten.

Detta visar enligt min mening vem som drabbas hårdast av kommunalskattehöjningarna och vem som har intresse av åtgärder som möjliggör sänkta kommunalskatter. Det är de vanliga löntagarna och låginkomsttagarna.

Budgetministern eller någon annan som känner sig ansvarig för folkparti-regeringens politik bör besvara frågan: Är det inte angeläget att ge kommunerna resurser så att de kan fullgöra sina uppgifter utan kraftiga skattehöjningar? På sikt blir det f. ö. nödvändigt att genomföra vpk:s krav på en enhetlig progressiv skatt till stat och kommun.

Herr talman! Det ter sig något märkligt att det i denna ekonomiska debatt bara är en frågeställning beträffande skatterna som tas upp till avgörande. Men skattepolitiken är en viktig del av den ekonomiska politiken. Den handlar om vilka grupper i samhället som skall svara för inkomsterna till stat och kommun. Den handlar om hur bördorna skall fördelas.

Vänsterpartiet kommunisterna har väckt en rad motioner om skattepolitiken, som inte kommer till avgörande i detta sammanhang. Jag vill dock kort erinra om våra krav:

Slopad matmoms; skärpt kapitalbeskattning; förändring i avdragssystemet; åtgärder mot skatteflykt och skattefusk; slopande av indexregleringen av skatteskalorna; höjd bolagsbeskattning; återinförande av allmän arbetsgivaravgift, med undantag för kommuner och landsting; ökade statsbidrag till kommuner och landsting och övergång till en progressiv statskommunal enhetsskatt; en genomgripande skattereform och övergång till produktionsbeskattning.

Av allt detta finns endast frågan om övergång till produktionsbeskattning med i dagens ärende i form av att skatteutskottets majoritet yrkar avslag på motionsförslaget.

Från vpk menar vi att det är nödvändigt med en genomgripande skattereform. Redan i det skatteprogram vi presenterade före 1976 års val pekade vi på att en ökande andel av nödvändiga statsinkomster bör uttas direkt ur produktionen. Vi skrev bl. a.:

”Vpk kräver ett system av produktionskatter, beräknade i förhållande till företagets omsättning, råvaru- och energiförbrukning och inte som nu enbart i förhållande till löneutgifterna. Ett sådant skattesystem bör användas också för miljöpolitiska och allmänt näringspolitiska syften. Beskattningen bör differentieras med hänsyn till produktionens nytta.”

Debatten har kommit att kretsa kring det socialdemokratiska förslaget om produktionsfaktorsbeskattning, som tidvis presenterats som produktions-skatt och som en nyhet utan att vara någondera.

Vi är på flera punkter kritiska till det socialdemokratiska förslaget, som inte alls svarar mot tanken på en beskattning av produktionen. I socialdemokraternas motion sägs bl. a. att skattebasen bör utgöras av lönekostnader samt bruttovinsten efter avskrivningar, socialavgifter och skatt. Detta är en stympling av tanken på produktionsbeskattning. I motionen förutsättes också att kommuner och landsting skall betala samma kostnader för sin anställda arbetskraft som blir fallet inom den egentliga produktionen. Detta avviker från tanken på en beskattning av produktionen och lägger kostnader på kommuner och landsting, som ytterligare förvärrar den ekonomiska situationen.

Som i så många sammanhang förutsätter man att löntagarna skall betala

omläggningen genom uteblivna lönehöjningar. "Hur mycket som därefter återstår att förhandla om i avtalsrörelserna och hur detta skall fördelas på löner resp. kapitalinkomster får avgöras mot bakgrund av konjunkturförhållanden och vinstsituation", heter det i motionen.

Egentligen gör sig skatteutskottet skyldigt till en sammanblandning när man klumpar ihop kraven på övergång till produktionsbeskattning och den s. k. produktionsfaktorsskatten. Detta gäller både utskottsmajoriteten och reservanterna.

Det är också betecknande att såväl den borgerliga utskottsmajoriteten som de socialdemokratiska reservanterna mindre ägnar sig åt att diskutera möjligheterna att finna ett rättvisare skattesystem och mer åt hur företagen skall kunna hålla sig skadeslösa. I reservationen beskrivs detta på följande sätt:

"De generösa regler i fråga om avskrivning och konsolidering som gäller för beräkning av företagens nettovinster kommer även i fortsättningen att utöva en stimulans effekt på investeringsbenägenheten." Vi kan inte godta det resonemang som förs i reservationen.

Jag yrkar bifall till motion 310. Om detta yrkande faller kommer vi emellertid att stödja reservationen, eftersom dess yrkande omfattar även vår motion. Denna röstning utgör enbart ett stöd för den linje som uttrycks i motion 310 om övergång till produktionsbeskattning.

Målsättningen för skattepolitiken måste enligt vänsterpartiet kommunisternas mening vara minskade skattebördor på lönearbetarna, barnfamiljerna, pensionärerna – ökade skatter för stora förmögenheter, bolagsvinster, spekulationsvinster. Utifrån detta synsätt har vi ställt olika krav, och vi kräver även en genomgripande skattereform med övergång till produktionsbeskattning. Den nuvarande övervältringen av skattebördorna på de mindre bärkraftiga grupperna i samhället måste brytas.

GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! I denna debatt, som nu varat i 6,5 timmar, har naturligtvis det mesta sagts. Dessutom är ju frågeställningarna inte så särdeles nya. Med jämna mellanrum har vi en debatt om den allmänna ekonomiska politiken och skattepolitiken här i kammaren. Jag vill emellertid kommentera båda dessa betänkanden, närmast därför att de spänner över områden som jag har varit och naturligtvis fortfarande är speciellt intresserad av.

När jag har lyssnat på dagens debatt har jag kunnat göra den iakttagelsen att de borgerliga talarna har avhållit sig från den löftespolitik som präglade alla inlägg på den tid då de borgerliga var i opposition. Det var ju en löftespolitik utan gränser. Vi har under 1977 och 1978 emellertid upplevt den löftespolitikens definitiva sammanbrott. Borgerligheten gick till val med långtgående utfästelser, som alla är kända av denna församling. Jag behöver knappast upprepa dem. Men det var de generella skattesänkningarna, överflödet på arbeten, en expansion inom det svenska näringslivet och allt det goda som därtill hör.

Vid detta laget torde även de mest hängivna borgerliga propagandisterna ha

lärt om och – föreställer jag mig – i en känsla av ruelse och ånger betrakta alla de storslagna och konsekvent brutna vallöftena. Det kanske värdefullaste med den borgerliga regeringsperioden är att den halvpart av Sveriges väljare som stöder de borgerliga partierna nu av sina egna har blivit undervisade om tillvarons realiteter, sådana som man inte viftar undan genom att ställa ut mer eller mindre långtgående löften. Utan att längre åberopa detta har jag emellertid inledningsvis velat påminna om det.

Enligt den gamla satsen att det blir glädje i himmelen när en syndare sig omvänder och förbättrar skall väl jag vara den förste som uttalar tillfredsställelse över det tillfrisknande som jag tycker mig kunna avläsa i fråga om löften för framtiden och den praktiska politiken. Jag räknar det såsom en förståndsmässig framgång, när centerpartiet från ståndpunkten att alla kärnkraftsanläggningar skall jämnas med marken nu har kommit fram till att vi behöver tio aggregat. Jag räknar det såsom ett tillfrisknande, när herrar Ullsten och Mundebo konstaterar att ytterligare skattesänkningar som dränerar statskassan på pengar måste kompenseras med motsvarande kassaförstärkningar. Med det enorma underskott och den skuldsättning som vi nu arbetar med vore en annan ståndpunkt rätt uppseendeväckande.

Undantaget utgör emellertid moderata samlingspartiet, där Gösta Bohman och hans talesman i riksdagen i dag, Staffan Burenstam Linder, har fört en debatt när det gäller skattepolitiken som är, som jag ser det, ganska uppseendeväckande. Det är med valrörelsen i näsborrarna och tydligen i sann Glistrupsanda som moderata samlingspartiet kommer att gå ut och försöka inbilla svenska folket att har man bara, som det heter, kuraget att sänka skatterna, så kommer ett oanat välstånd över nationen. Det uppstår arbetslust och företagarganda, och det kommer att finnas pengar för att realisera egna önskemål, samtidigt som välfärdssamhällets trygghet och det moderna samhällets service gentemot medborgarna obeskuret fortgår.

Den mystiska kraft som skall göra dessa oförenliga ståndpunkter till en harmonisk helhet har ännu ingen nation upptäckt, och Gösta Bohman och hans partivänner upptäckte den inte heller, som det har sagts tidigare i dag, under de två åren som de hade möjlighet att hantera Sveriges ekonomi.

När herr Bohman tillsammans med sina partivänner nu inte längre behöver hantera politiken under ansvar, återfaller han i den gamla argumenteringen, och det beklagar jag. Detta utslag av valtaktisk opportunistik går för långt.

Vi tar i dag ut – och det har nog sagts tidigare – 53 % av bruttonationalprodukten i skatter, mot ca 50 % år 1976. Herr Bohman brukar försvara det med att han själv är oskyldig och att kommunerna är syndabocken. Den upptäckten har han gjort nu. Den var för honom helt främmande när jag svarade för ekonomin och finanserna, trots att den problemställning han berör var mycket mer markerad då än vad den är nu.

Att folkpartiregeringen nu tillämpar priskontroll som ett nödvändigt element i stabiliseringspolitiken och att man lärt sig att sysselsättningspolitiken kräver direkta samhällsinslag i den heliga privata företagsamheten är jag beredd att ge herr Mundebo och hans kolleger ett erkännande för. På åtskilliga områden gör ni vad ni kan för att leva upp till socialdemokratin

synsätt på regeringens förpliktelser. Att ni sedan sköter politiken sämre än socialdemokratin har sin enkla förklaring i de borgerliga partiernas ärftliga belastning, innebärande att samhällets ingripande möjligen motiveras vid vissa tillfällen, men då kommer det tveksamt och gärna i efterhand. Optimist som jag är håller jag inte för otroligt att borgerligheten även på den punkten måhända kan vara framme vid en omställning i tänkandet.

En blick på framtiden för det svenska näringslivet, placerat i den fria marknadshushållningen och med påtagliga förändringar i produktionsförutsättningarna när vi skall saluföra våra varor, ställer tvivelsutan kravet på oss att planera. Vi kommer att ställas inför uppgiften att utforma produktionsinriktningen och näringslivets utbyggnad. Kapitalförsörjningen, som här anmäler sig som den avgörande frågan, kan endast åstadkommas i samverkan mellan företag, anställda och samhälle. Det har hänt så mycket under de senaste åren att var och en som ser vad som är på gång måste bryta med de gamla invanda föreställningarna och söka sig fram på nya vägar.

Det är naturligtvis, herr talman, ett dystert bokslut som redovisas efter två år av borgerligt styre, och de förhoppningar som knyts till 1979 är väl än så länge i allt väsentligt förhoppningar. Ganska ensamma i den industrialiserade världen har vi gått kräftgång under de båda åren. Vi har, för att tala modernt bokföringsspråk, tvingats redovisa röda siffror på alla viktiga avsnitt. De svenska löntagarna, dvs. nationens konsumenter, tappade 3 % av sin köpkraft på grund av den genom skattehöjningar och dubbla devalveringar så kraftiga inflation som vi upplevde 1977, en inflation som gav oss den genanta ställningen att ligga i toppen på inflationslistan för de industrialiserade nationerna.

Detta har bestritts av herr Åsling här i dag. Jag har tagit del av det officiella tryck som föreligger och skall mycket snabbt korrigera herr Åsling. Han gjorde gällande att under den sista tiden då socialdemokratin hade regeringsmakten hade vi den verkligt stora inflationen, och den har numera tonats ned. Jag utgår ifrån att herr Åsling talar omedvetet om hur det hela hänger ihop, för i annat fall talar han mot bättre vetande.

Går man tillbaka till 1973, 1974, 1975 och 1976 och gör en internationell jämförelse i fråga om inflationsutvecklingen, så finner man att Sverige alla de åren har legat lägre än vad OECD-siffrorna för Europa innebär. Sverige har legat lägre i inflationsutvecklingen under tre av dessa år men något högre under 1976, om jag gör jämförelsen med OECD totalt – och det är speciellt utvecklingen i Amerika som ger det utslaget. Efter regeringsskiftet, när vi fick en borgerlig regering, var inflationsgraden i den svenska ekonomin 13 % – och några tiondelar därutöver. Under 1977 låg den mellan 8 och 9 % i OECD-länderna. Inflationen ligger, skulle jag tro, för 1978 på 7,5 % i Sverige. I OECD-redovisningen anges en 7-procentig inflation i övriga länder.

Jag har, herr talman, velat för ordningens skull och för riksdagens protokoll korrigera herr Åsling på den här punkten, när han nu var så slarvig med sitt inlägg.

Nedpressningen av konsumenternas standard på 3 % under 1977 – en nedpressning som var en följd av lönerna kontra inflationsutvecklingen –

fortsatte ytterligare under 1978 med ett par procent. Jag tror det var herr Hermansson som också anförde motsvarande siffror. Man kan uttrycka det mycket enkelt genom att säga att mellan 3 000 och 4 000 kr. i sänkt köpkraft för en medelinkomsttagare är resultatet när vi nu avläser facit av en tvåårig borgerlig regeringspolitik.

Parallellt härmed avläser vi en arbetslöshet som i öppna arbetslöshetstal plus insatserna via AMS på olika avsnitt är högre än någon gång tidigare under hela efterkrigstiden. Det är naturligtvis bra att regeringen genom en energisk arbetsmarknadspolitik försöker avvärja arbetslöshetens elände och dess negativa verkningar för land och folk, framför allt de negativa verkningarna för det uppväxande släktet. Men det hade tvivelsutan varit bättre med en ekonomisk politik som bevarat människornas reguljära sysselsättningar. Vi har haft en enorm ökning av deltidsarbetet. Även härvidlag hade herr Hermansson ett par intressanta uppgifter att lämna kammaren. Den undanflykten att man har lika många och kanske fler människor officiellt redovisade som arbetande än tidigare håller ju inte, när man vet att en miljon människor, fjärdedelen av alla sysselsatta, f. n. arbetar på deltid, och att deltidssysselsättningen ökar i så oroväckande grad.

Här skulle man kunna ställa en fråga till herr budget- och ekonomiministern, som har haft vänligheten att komma in i kammaren under mitt inlägg: Varför ges inget svar om hur regeringen tänker angripa problemet? Är inte sysselsättningen längre ett allvarligt problem? Det måste den ju ändå vara, även för herr Mundebo och för regeringen. Då räcker det inte med den blygsamma målsättningen att man i fortsättningen bevakar utvecklingen och är inställd på att ingripa om arbetslösheten ökar ytterligare. Det för dagen primära och ofrånkomliga kravet är ju att vi minskar en arbetslöshet som är alldeles för stor. En politik som så kraftigt har minskat köpkraften i det svenska folkhushållet leder ovedersägligen till en oacceptabel arbetslöshet; vi bevittnar det nu. En ekonomisk politik som efter en mycket måttlig lönerörelse släppt loss en inflation på 20 % på två år får dessa verkningar.

Läget har också lett till en resignation och en hopplöshet inom svensk industri och svenskt näringsliv som tar sig uttryck i en 30-procentig investeringsnedgång på två år. En tredjedel av företagens investeringsaktivitet har försvunnit. Jag ser det som den mest oroande faktorn i den borgerliga regeringens alla misslyckanden. Det är onekligen på det sättet att genom utbyggda industriella anläggningar, genom nyanskaffning av maskiner och genom bättre produktionsredskap skall vi grundlägga möjligheten att reda upp våra problem och gå vidare för framtiden, och det är den förutsättningen som vi i dag efterlyser, som vi i dag saknar.

Jag har visserligen lagt märke till att folkpartiregeringen i sin finansplan för 1979 talar om en investeringsökning på 3 % för svensk industri. Den brutala verkligheten är således den att vi under 1979 skulle ligga 27 % lägre i det produktiva livets investeringsvolym än vi gjorde 1976 vid regeringsskiftet. Slår det in så är den uppgången knappast värd att notera.

Den omständigheten att vi i handeln med omvärlden nu är i en hygglig balans har inte sin förklaring i några exceptionella framgångar på export-

marknaden. Jag kan nämna ett undantag, och det blir för skogsindustrins förädlade produkter, där efter ett bottenläge i fråga om lagertillgångarna bland våra kunder i Europa dessa nu är i färd med att på sedvanligt sätt bygga upp sina lager igen. Följaktligen framstår exportsiffrorna från vår skogsindustri som goda, men här har vi de ständigt återkommande reguljära svängningarna i efterfrågan och i avsättning. När efterfrågan stiger höjer man priserna bland de svenska exportörerna. Från ett bottenläge på 310 dollar per ton massa – jag erkänner att det var lågt – har man i tre fyra olika repriser nu kommit upp till 410 dollar per ton blekt massa. Man är tillbaka där man var under det exklusiva högkonjunkturåret 1974 när det gäller den här specifika varan. Och man talar nu om att inom några månader fortsätta ytterligare med en prishöjning uppåt.

En slik hantering av prisbildningen för med sig det naturliga resultatet att köparländerna snabbt bygger upp sin lagerhållning innan priserna stiger ännu mera, och när man har nått sitt maximum har vi på nytt den baksida och den stagnation som periodvis slår hårt och med besvärande verkningar.

Att vi dessutom just nu kan avsätta vår massa och vårt papper på den europeiska marknaden har sin förklaring i att den amerikanska högkonjunkturen har tagit hand om vad både USA:s och Canadas produktionsresurser på området tillåter. Vi vågar emellertid inte satsa på att konjunkturen i Amerika håller så särdeles länge till. Med den inflation däröver i tvåsiffriga tal och ett enormt underskott i utrikeshandeln som den stora nationen håller sig med, så behöver man inte vara en olycksbarn om man spår att administrationen kommer att tvingas att ta till ganska radikala åtgärder för att åstadkomma dämpning av både konjunktur och efterfrågan.

Förklaringen till att vi för vår del redovisar en förbättrad situation i utrikeshandeln har hittills varit den hårt nedpressade importen – en naturlig följd av vad man brukar kalla svängsremspolitiken, och det finns skäl att kalla den för det. Men om den politiken leder till den största arbetslösheten, ett bottenläge för industrins investeringar och en allmän tillbakagång, då är priset för högt. Kan vi utnyttja vår egen produktionskapacitet, kan vi återställa tron på framtiden inom det svenska näringslivet och kan vi skapa avsättning och efterfrågan genom att bl. a. återställa svenska folkets köpkraft så har vi större möjligheter att komma till rätta med balansproblemet också kontra omvärlden.

1978 låg, så långt vi statistiskt kan redovisa läget, industriproduktionen i landet 1,5 % lägre än 1977, även om vi hade en uppgång i slutet av året. 1977 låg industriproduktionen 3 % lägre än 1976. Omsättningen i detaljhandeln låg under fjolåret 1,5 % lägre än 1977, då det i sin tur redovisades siffror som låg lägre än 1976.

Den förda politiken har således präglats av den stora arbetslösheten, av krampaktiga försök att rädda situationen med pengar till arbetsmarknadsverket – f. n. lär ju detta kosta 1 miljard i månaden. Man har prövat skattesänkningar och återbäring av 8 miljarder till företagsamheten – det sista är så mycket mer anmärkningsvärt som dessa pengar i grunden är de löneanställdas pengar genom att den tidigare arbetsgivaravgiften på 4 % på

samma sätt som ATP-avgifter och socialavgifter har gått i avräkning på det förhandlingsutrymme varur arbetarparten skulle ta sina lönehöjningar. Man har gjort allt detta i förhoppningen och med den officiella motiveringen att få fart på industrins produktion, att få fart på industrins investeringar. Svaret har hitintills varit nej.

Under den ekonomiska debatten den 15 december i fjol påtalade jag att företagsamheten i dag inte saknar pengar för erforderlig investeringsaktivitet. I den socialdemokratiska reservationen till utskottets betänkande redovisas att näringslivets finansiella sparande förbättrats med nära 30 miljarder mellan åren 1977 och 1979 och att det nu ligger på en högre nivå än vad som är fallet i en rad andra industriländer.

Industriföretag med mer än 200 anställda redovisar i den officiella statistiken en finansiell likviditet på 19,5 miljarder. Summan är från slutet av 1978. 8 av dessa 19,5 miljarder har man fått från regeringen. Även om utgångsläget 1977 i fråga om industrins likviditet var lågt, är man nu väl uppe i den likviditet man hade under de mycket tillfredsställande åren 1974 och 1975. Det var de år när svensk industri präglades av en stark investeringsaktivitet, det var under den socialdemokratiska regeringens tid. Det synes som om företagen då hade en tro på framtiden, en tro som de tydligen i stor utsträckning har tappat i dag.

Finansiellt föreligger således inget hinder för att industrin på nytt skall investera. En årskvot av industriell investeringsaktivitet presenteras i försörjningsbalansen för 1977 som en summa på mellan 14 och 15 miljarder. Sedan dess har den kvoten reducerats, men eftersom industrins likviditet i slutet av 1978 redovisas till närmare 20 miljarder, är det ju inte pengar som fattas för en utökad industriell investeringsaktivitet. Det är fortfarande den erforderliga efterfrågan och köpkraften hos folket som saknas. Vi märker detta i nedgången i försäljningen av kapitalvaror, och vi märker det framför allt i den ytterst otillfredsställande aktiviteten inom den svenska bostadsproduktionen.

Restriktionen i avseende på bostadsbyggandets omfattning ligger i att människor med dagens köpkraft inte orkar med att betala hyrorna i den nuvarande bostadsproduktionen. Vi löser inte det problemet med saneringslån till de förvaltande företagen. Det som förhoppningsvis kan sätta fart på denna viktiga nyckelindustri är en repetition av vad vi prövade 1950, dvs. ett tioårigt ränte- och amorteringsfritt lån som klipper av toppkostnaden i bostadsproduktionen och vars återbetalning får omprövas längre fram i tiden, då vi förhoppningsvis kan återställa det svenska folkets köpkraft till erforderlig nivå. Man kan genom en sådan åtgärd få korrespondens mellan köpkraft och hyresläge och därmed få i gång den bostadsproduktion som den sittande regeringen försöker få i gång men inte lyckas med.

Vi behöver en av staten ledd investeringsexpansion med den stimulans som erfordras både i fråga om bostadsproduktion och i fråga om industriproduktion. Den förda ekonomiska politiken, som inte givit önskvärt resultat utan snarare demonstrerat misslyckanden när det gäller att få fart på investeringarna och få folk i regelrätt arbete, har som en extra belastning fört

---

Finansdebatt

med sig en tidigare otänkbar snabb ökning av statsskulden med betungande räntekostnader för framtiden och ett budgetunderskott som – det erkänner jag – en gammal finansminister inte trodde vara möjligt för en regering som anser sig ha ansvar för nationens ekonomi inte bara för dagen utan även för framtiden. Jag har lagt märke till att man söker en argumentsmässig tillflyktsort genom att tala om att den offentliga konsoliderade sektorn skulle rädda det hela. Man för, enligt min mening, ett till ytterlighet teoretiskt och sofistikerat resonemang av ungefär följande innehåll.

Man säger att vi ju har ett sparande via AP-fonderna på ca 15 miljarder. Detta bör ju enligt författarna gå i avräkning på budgetens underskott. I själva verket kan budgetunderskottet, säger finansutskottets borgerliga majoritet med vissa krumbukter, stanna vid 25 miljarder i stället för som angivits 45 miljarder. Jag betraktar detta resonemang som en exercis utan verklighetsunderlag. AP-fondernas 15 miljarder använder vi för att finansiera bostadsbyggandets in-teckningslån, för en långsiktig reversutlåning till kommunerna och för köp av industrins obligationer. Det är aktiviteter som vi självfallet inte kan sluta med. Vi måste ju fortsätta med detta, t. o. m. i ökad omfattning. Det kommande bostadsbyggandet måste finansieras. Någon måste köpa industrins obligationer, någon måste låna kommunerna pengar långsiktigt. Även om kommunerna f. n. kan säga att de som kollektiv redovisar ett överskott, är det åtskilliga kommuner som behöver låna pengar långsiktigt.

Roar man sig med att teoretiskt reducera budgetunderskottet med AP-fondernas 15 miljarder men inte anser sig kunna sluta med den verksamhet som AP-fonderna finansierar, är man ju tillbaka i utgångsläget. Underskottet i budgeten är i realiteten lika uppseendeväckande som innan man förde in AP-fonderna i debatten och förvirrade begreppen. Budgetunderskottet är och förblir 45 miljarder, och dessa pengar skall skaffas fram. Att ett budgetunderskott på 45 miljarder inte kan klaras på svensk kapitalmarknad är också ett ovedersägligt faktum. Vårt hushållssparande, vårt institutionella sparande och vårt skattesparande räcker inte till för detta. Då leder en slik budgetpolitik till att vi får anlita andra nationers sparande via utlandsupplåning eller klara oss genom sedelpressarna i Tumba med vad detta innebär i fråga om riskabel inflationsfinansiering.

Den ofrånkomliga slutsatsen, om man skall se på politiken med ansvar för framtiden, är följaktligen att vi snabbt och successivt måste bringa ned det väldiga statliga underskottet. Allt teoretiserande om att det är likgiltigt att se på budgetens balans och att det avgörande är den samhällsekonomiska balansen är att slå blå dunster i ögonen på både sig själv och omgivningen. Man kan kosta på sig slikt tal, om man sitter i den avskilda värld – jag vill inte gärna placera Ingemar Mundebo där, men det finns andra som sitter där – i vilken dessa förespråkare i regel hör hemma. För oss som skall hantera politiken i praktiken är det visserligen lätt att släppa fram väldiga budgetunderskott med åberopande av att samhällsekonomin kräver det. men alla är medvetna om vilka enorma svårigheter det möter, då man i en av för stor likviditet inflationshotad ekonomi på nytt skall återställa ordningen. Detta kan endast ske, för att tala klarspråk, genom brutala och hårda indragningar i

form av skattehöjningar, dyrare pengar och räntestegringar. Det är här man möter de praktiska svårigheterna, som politikerna ställs inför men som de här teoretiska rådgivarna är befriade ifrån. Budgetunderskottet, med den omfattning det nu har och den väldiga likvidiseringen av bankerna som en följd av detta budgetunderskott, är en fara för framtiden. Regeringens krafter borde inriktas på att snarast möjligt ta ned det. Det kan bli en lång och besvärlig process, men det är nödvändigt att påbörja den om inte konsekvenserna skall bli omöjliga. Det är nödvändigt, framför allt om regeringens konjunkturprognos slår in.

Nu skall också, enligt regeringen, läget bli bättre, konjunkturerna gå upp, tillväxten i vår ekonomi bli hög – högre än någonsin tidigare under efterkrigstiden – och inflationen låg. Industriinvesteringarna skall som sagt gå upp, även om prognosen därvidlag är mycket blygsam; de skall bara ligga 27 % lägre än de gjorde före det borgerliga regeringsinträdet i kanslihuset. Vår export skall vidare öka snabbare än världshandeln.

Men jag tror att det är klokt om man i fortsättningen sätter vissa frågetecken vid alla optimistiska prognoser. Det är klokt att vara rätt tveksam. En viss uppgång bör vi kunna räkna med, men överdriv den inte. En varning är här befogad.

Dagligen avläser vi krisfenomen i tidigare framgångsrika branscher. TV- och radiobranschens expansion har tydligen haft sin bästa tid. En nedpressad köpkraft, som inte ger bostadsproduktionen den rätta farten, är fortfarande en realitet. Malmen, stålet, stora delar av verkstadsindustrin, tekoindustrin och varven är fortsättningsvis områden där försiktigheten bjuder oss att stämma ner de optimistiska tongångarna. Vi får betrakta de glada trumpetstötarna för 1979 mer som avpassade till den valrörelse vi går till mötes än som ett uttryck för en bedömning av hur framtiden egentligen ter sig. Logiken bjuder att man – om regeringen skulle få rätt – tämligen omgående presenterar de åstrammingsåtgärder som en sådan utveckling kräver.

Vi har under de senaste veckorna mottagit budgetminister Mundebos pressmeddelande om hur han tänkt sig att den kommande skattereformen skall se ut. I den mån den representerar ett steg mot kommunal skatteutjämning har han goda utsikter att få accept från mitt parti på sitt förslag. Men vi skall komma ihåg att hans förslag inte innebär någon som helst garanti för sänkt kommunalskatt för medborgarna. Då de fattigaste kommunerna i allmänhet har den sämsta kommunala servicen till sina medborgare tror jag att det är klokt att räkna med att en förbättrad kommunal skatteutjämning i första hand tar sig uttryck i en strävan att åstadkomma en bättre kommunal service – och i bästa fall får den verkan att kommunala skattehöjningar i framtiden i viss mån kan undvikas. Vill man sänka kommunalskatten för medborgarna, vilket ur alla synpunkter är den viktigaste skattesänkningen, får man tillgripa andra vägar än budgetministern hade tänkt sig. Vi socialdemokrater har anvisat dessa andra vägar och kommer att vidhålla dem när vi kommer fram till den diskussion om skatteskalorna för 1980 som väntar om någon månad.

Vad jag nu säger, herr talman, kan uppfattas som en enkel skattepedagogik

– kanske i enklaste laget. Men jag tar ändå kammarens tid i anspråk för att säga det, eftersom man aldrig kan vara tillräcklig utförlig ens i enkla ting.

De 2 750 miljoner som regeringen vill satsa på marginalsattesänkningar betyder att marginalsattesänkningen betraktas som det viktigaste ingreppet på skattepolitikens område. Det går före en sänkning av kommunalskatten – den kommunala skatt medborgarna betalar. Jag har många gånger understrukit att det viktigaste för den enskilde medborgaren naturligtvis är vad han betalar i skatt på sin årsinkomst. Om jag läser innantill i skatteutskottets betänkande av den 7 december 1978 finner jag att en skattebetalare med en årsinkomst på 60 000 under 1979 – innevarande år – har en total skatt på 21 154 kr. vid en kommunal utdebitering av 29 kr. 90 % av nationens skattebetalare deklarerar inkomster på maximalt 60 000 kr.

I detta inkomstläge betalar man således en tredjedel eller ca 35 % av årsinkomsten i skatt till stat och kommun. Den omständigheten att skatten på den sista tusenlappen i det här inkomstläget beskattas till 60 % får ju inte förändra den avgörande slutsatsen att skatten i detta skikt håller sig på ungefär en tredjedel av inkomsten.

När jag säger att 90 % av våra skattebetalare har maximalt 60 000 kr. om året i inkomst betyder det, att stor delar av dem har en mindre årsinkomst. Det är många som har 50 000, 45 000 eller 40 000 i årsinkomst. Rader av ATP-pensionärer och folkpensionärer ligger ännu lägre – även ATP-pensionärerna betalar ju skatt. I dessa lägen är skatten inte en tredjedel utan kan utgöra en fjärdedel eller en femtedel av årsinkomsten.

Så ser det alltså i själva verket ut. De kvarvarande, för vilka marginalskatten är det verkliga problemet, är alltså 10 % av skattebetalarna i Sverige.

Mot bakgrund av denna enkla redovisning menar jag, att det är ganska orimligt att, som herr Burenstam Linder gör, börja resonera om det asociala skattetryck som vi har och om de skyhöga skatter som vi har i dag. Genom en intensiv propaganda om marginals kattens tyngd har skatten på den sista tusenlappen nu blivit viktigare än skatten på den totala årsinkomsten, i varje fall i den offentliga debatten. Det kan delvis förklaras av att de 10 % som förtjänar mer än 60 000 kr. om året och de som förträder deras uppfattning är mera energiska, talföra och skrivkunniga än vad gäller de 90 % som tjänar mindre än 60 000 kr. per år. Följaktligen har de förra också på ett ganska oproportionerligt sätt fått sina uppfattningar att prägla hela skattedebatten.

Att regeringen känner starkast för de 10 % av befolkningen som har höga inkomster redovisas i det Mundeboska pressmeddelandet. Jag är kanske inte så överraskad över det. I ett visst avseende vill jag dock anmäla en liten överraskning – jag trodde att man i folkpartiet kände litet mera för de stora befolkningsgrupper som har låga löner men är pressade av skatterna.

Jag har med det anförda inte sagt, att marginals kattuettaget skall nonchaleras eller att det inte behöver justeras. Det har jag och mitt parti också konstaterat. Men jag kan inte se att ett skatteförslag som är så konstruerat att den som tjänar 100 000 kr. skall ha åtta gånger större sattesänkning än den

som tjänar 50 000 kr. representerar en skattesänkning som präglas av social rättvisa.

Samma orimliga verkningar får man när man indexreglerar statsskatten och låter konsumentprisindex utveckling vara avgörande för skattesänkningens omfattning. Detta är att se helt bort från hur vederbörande medborgare har möjlighet att bära prisstegringarna. Det finns en annan väg att gå fram, och det skulle ha hedrat folkpartiregeringen, om den hade beträtt den. Om man hade använt de 3 miljarder per helt år som automatiskt flyter ut ur statskassan på grund av indexeringens inverkan, tillsammans med det belopp på 2,5–2,8 miljarder som man nu vill disponera för marginalsattesänkning, till en rättvis skattereform, hade man haft mellan 5 och 6 miljarder att röra sig med för att fritt sätta in i form av en skattesänkning för år 1980, där skattesänkningen bäst behövs.

Jag har tidigare redovisat var svenska folket hör hemma inkomstmässigt. Också folkpensionärer och ATP-pensionärer börjar konfronteras med skatteproblemen, våra arbetare i låglöneyrkena likaså. En skattereform, som inte garanterar dessa kategorier en erforderlig lättnad, är enligt min mening en ofullständig och orättvis skattereform. Den marginalskattejustering som kan motiveras skall anpassas med hänsyn till det primära kravet att skattelättnaden skall sättas in där den bäst behövs.

Jag föreställer mig att denna riksdag på ett ganska avgörande sätt kommer att göra om folkpartiregeringens skatteförslag, om det nu kommer att se ut som det har annonserats i det pressmeddelande som har avlämnats. Jag är också livligt övertygad om att folkpartiregeringen kommer att ta riksdagens underkännande av dess skattepolitik med samma stillsamma underkastelse som vi har bevittnat vid andra förslag från regeringens sida som riksdagen ogenerat har gjort om. Som expedit av riksdagens beslut vill jag inte klaga på regeringen Ullsten, men det är litet ovanligt att ett politiskt parti etablerar sig som expeditationsregering. Att vi har fått denna första statsmaktens underordnade funktion i vårt parlamentariska liv har två förklaringsgrunder. Dels står det bakom det lilla partiet en dominant dagspress, som finner expeditationsfunktionen i den sittande regeringen acceptabel. Dels är det folkpartiregeringens egen bestämda avsikt att till varje pris hålla sig kvar och hålla god min, trots de näsknäppar och örfilar som riksdagen delar ut. I det senare avseendet förtjänar både statsministern och budgetministern ett erkännande för stor stryktålighet – de bär bakläxorna som om de tillhörde ämbetets vardag.

Jag vill, herr talman, sluta med både förhoppningen och förvissningen om att regeringens skatteförslag, innan det har passerat detta hus, har gjorts om i en mera socialt rättvisande riktning. Jag vill vidare som en personlig uppfattning uttala att det vore önskvärt att få närmare besked om hur inkomstminskningen skall täckas, eftersom den sittande regeringen inte har haft nog kurage att tala om hur den skall täcka halva inkomstminskningen för statskassan med anledning av reformen, utan bara har avgivit några till intet förpliktande anvisningar. En kommande regerings första och mest påfrestande uppgift blir att ta itu med saneringen av de under den borgerliga

regeringsperioden nedkörda och förstörda statsfinanserna. Det behövs då någonting utöver en knapp täckning av skattereformens kostnader. Vägen över en beskattning av produktionen, som i dag har diskuterats mycket utförligt, torde i praktiken vara den enda möjliga för detta. Därtill behövs inga årslånga utredningar utan närmast ett politiskt beslutskurage. För en gångs skull kan jag vara ense med Nils Åsling. Hur skall det felande beloppet uttagas, frågade herr Åsling. Något tänkande därom måste rimligtvis pågå i kanslihuset, och det vore önskvärt att få höra herr budget- och ekonomimini-
nisterns intentioner på den punkten.

Jag vill, herr talman, ytterligare göra några korta kommentarer med anledning av en del av dagens inlägg.

Vi har upplevt hur Gunnar Nilsson har fått fungera som något slags borgerlig frälsarkrans när man har vänt sig mot produktionsfaktorsskatten. Jag måste förstöra den borgerliga glädjen på denna punkt. Att ta ut skatten över produktionen är från början en idé som har vuxit fram inom Landsorganisationen. Den har diskuterats i flera år, och så småningom har partiet och LO blivit ense om detta.

Gunnar Nilsson står följaktligen bakom principen och grundtanken. Han gör det dessutom i sin egenskap av ledamot av partiets verkställande utskott och partistyrelsen. Han har sagt att han tycker att man inte är riktigt färdig med tekniken och att man bör fundera över den. Det är också vad som sägs i den socialdemokratiska skattemotionen. Det är alldeles orimligt att ta fram Gunnar Nilsson och försöka slå socialdemokratien i huvudet med honom och säga att han inte gillar produktionsfaktorsbeskattningen. Motsatsen är det riktiga.

På samma sätt tar Staffan Burenstam Linder på nytt fram Gunnar Myrdal som något slags lärofader på de skattepolitiska funderingarnas område. Det är lika malplacerat när herr Burenstam Linder som argument använder Gunnar Myrdal som när andra använder Gunnar Nilsson. Om man ser efter vad Gunnar Myrdal har sagt i den mycket intressanta artikeln – som ledde till debatten mellan honom och mig – som han producerade i "Ekonomisk debatt", finner man att han där säger: Jag är på det klara med att vi behöver höja skatteuttaget i det här landet. I dag tar vi ut ungefär 50 % av bruttonationalprodukten i skatt. Men enligt Gunnar Myrdals mening är det ofrånkomligen på det sättet att man bör gå upp till ett skatteuttag av 60 % om man skall föra en solidarisk skattepolitik och utföra de uppgifter som ligger på samhället. Man skall läsa Gunnar Myrdal fastligt illa, om man som herr Burenstam Linder skall kunna använda *honom* såsom ett motiv för sina egna uppfattningar, som ju – med all den akkuratess som herr Burenstam Linder kan lägga i dagen – har framförts här i dag, och som innebär att vi redan nu har ett totalt skatteuttag som är för högt med hänsyn till vad medborgarna behöver disponera för privata ändamål. Skulle inte herr Burenstam Linder först läsa Gunnar Myrdal, innan han åberopar honom? Den där slarvigheten i herr Burenstam Linders argumentering har jag alltid haft väldigt svårt att ha fördragsamhet med, och jag har det fortfarande.

Jag vill i det här sammanhanget, när jag kritiserar herr Burenstam Linder,

gärna ge Ingemar Mundebo ett erkännande för ett klart avståndstagande från herr Burenstam Linders poujadistiska skattefilosofi. Jag tycker det var renhårigt av herr Mundebo att han rev i mot herr Burenstam Linder och sade att det inte är med verkligheten överensstämmande om man inbillar sig att man skall kunna klara fram välfärdssamhället utan att se till att samhället får de skatteinkomster som vi i dag tar in och kommer att behöva framöver.

Detta visar ju att moderata samlingspartiet är isolerat i sitt skattepolitiska tänkande. Jag har inte hört att någon centerpartist har ställt upp bakom den filosofin, att vi i dag skulle kunna ta ner skatteuttaget – allt man talar om där är ju *omläggningar* av det, men inte att man skall minska det – så som framtiden ter sig.

Det skall bli intressant att se om herr Burenstam Linder fortsätter att sprida sin skattepolitiska filosofi i den kommande valrörelsen sommaren och hösten framöver. Jag är rätt övertygad om att han kommer att göra det och att han i samma andedrag kommer att tala om för sina åhörare att därest höstens val skapar möjlighet för en borgerlig majoritet, skall det också bli en borgerlig regering, där han räknar med att han och hans partivänner skall delta. Men hur skall de kunna göra det, när de i denna väsentliga fråga om skattepolitiken deklarerar så klart skiljaktiga uppfattningar? Antingen får herr Burenstam Linder sluta upp med sin, som jag sade, poujadistiska eller glistrupianska skatteargumentering, eller också får han sluta upp med att försöka inbilla allmänheten att han och hans parti skulle vara regeringsfäähiga för den händelse det skulle bli på det sättet att man skulle få en borgerlig majoritet vid det kommande valet. Argumenteringen går helt enkelt inte ihop.

Allra sist vill jag säga några få ord till herr Holger Bergqvist. Han frågade om det är möjligt att starta med en produktionsfaktorsbeskattning redan den 1 januari 1980. Jag menar att det skall vara möjligt. Den här arbetsgivaravgiften, som vi arbetade med under åtskilliga år, var inte förmål för vare sig några tekniska utredningar eller något remissförfarande, utan den togs utan vidare genom ett beslut i den svenska riksdagen, sedan riksdagen hade avvisat ett förslag från mig om en viss justering av momsens. Sedan byggdes den på i samverkan, första året mellan herr Mundebo och hans partivänner samt vårt parti och andra året mellan folkpartiet, centern och det socialdemokratiska regeringspartiet. Vi gjorde inte först några tekniska undersökningar och utredningar. Om jag talar om för herr Bergqvist att 80 % av den kommande produktionsfaktorsbeskattningen är den gamla arbetsgivaravgiften, tycker jag inte att man behöver gå och vara så bekymrad över att man på grund av tekniska svårigheter inte skulle kunna fram till den 1 januari 1980 var färdig med ett förslag om på ett anständigt sätt täcker in de kvarvarande 20 procenten.

Med detta hoppas jag, herr talman – men jag är inte övertygad om det – ha lugnat herr Bergqvist. Det är således mer ett de obotfärdigas förhinder om man säger att vi *icke* skulle ha tekniska möjligheter att klara det, eftersom tekniken inte är så sväröverskådlig som herr Bergqvist vill göra gällande.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Gunnar Sträng är väldigt fast i föreställningen att allt blir bättre bara man höjer skattesatsen mer och mer. Men jag tror att Gunnar Sträng kommer att upptäcka – om han inte redan gjort det – att det finns allvarliga risker med denna metod. Risken är helt enkelt den – vilket jag försökt säga bra många gånger, bl. a. genom att citera både siffror och uttalanden från andra personer – att man förstör de välståndsbildande krafterna i landet. Till sist är det icke på det viset att de skatteinkomster staten får in beror på hur höga skatteskalor vi sätter upp. Till sist beror det på vad det finns för skatteunderlag, vilken ekonomisk tillväxt och utveckling vi har i landet. Det är det som avgör vad vi får för möjligheter att fullfölja de olika åtaganden vi bundit oss för. Det är illa om man icke inser detta. Människorna utanför detta hus börjar i ökad grad inse det. Det finns folk även inom fackföreningsrörelsen som talar om risken för skatte kollaps. Och det finns även ett antal ekonomer som insett dessa sammanhang. Här i riksdagen förefaller det tyvärr som om man blir sist att upptäcka de allvarliga risker, det hot mot hela välfärdssamhället som det skyhöga skattetrycket kommit att bli.

Dessutom har skattesatserna blivit så höga, folk har blivit avpressade så stora delar av sina inkomster att de har svårt att klara sig själva och fordrar mer och mer stöd av samhället. Herr Sträng sade själv i sitt anförande att folk inte längre har råd att betala hyran. Herr Sträng kunde ha gjort det lilla tillägget: efter att ha betalat den stora skatten har de inte råd att betala hyran. Därför fordras det, enligt herr Sträng, olika nya statssubventioner. Det är precis vad jag talat om. Det höga skattetrycket urholkar hushållens ekonomi så att familjerna blir alltmer beroende av nya stora statsutgifter. Även företagens ekonomi är så urholkad att de blir beroende av mer och mer statliga utgifter. Fortsätter man på det viset kommer det att gå mycket illa här i landet.

När moderaterna satt i regeringsställning sänktes den andel av de samlade inkomsterna i landet som tas ut via olika statliga skatter från 28 % till 25 %. Det är bra att få slå fast det ytterligare en gång i dag. Däremot höjdes kommunernas skatter. Kommunerna har inte en regering befälsrätt över. Vi sänkte dock den allmänna arbetsgivaravgiften, så att kommunerna nu haft möjlighet att ta ut betydligt lägre kommunalskattehöjningar i senaste omgången. Herr Sträng kan kalla detta för poujadism och jämföra med Glistrup och allt möjligt, men glöm då för all del inte att det i så fall är ett stort antal människor av ganska kunnigt slag utanför riksdagen som herr Sträng får börja klistra de här etiketterna på.

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Gunnar Sträng är en mera måttfull, jag skulle nästan vilja säga moderat – om det ordet förstås rätt – debattör än lärjungen Kjell-Olof Feldt var tidigare i dag. I långa stycken av en del avsnitt var han dock bra nära Kjell-Olof Feldts nivå.

Gunnar Sträng ställde frågan: Varför gör man ingenting för att klara

sysselsättningen? Det är just där vi har satsat så många miljarder och så mycket av våra resurser under de gångna åren.

Vi har ju en hög sysselsättning i detta land. Låt oss inte glömma detta faktum. Vi har många människor med heltidsjobb. Vi har också många med deltidsjobb. Somliga av dem vill arbeta på heltid, och det är beklagligt att de inte kan få göra det. Men, Gunnar Sträng, somliga vill ha deltid, och det är bra att de har chansen att få det. Somliga kanske t. o. m. vill arbeta deltid, därför att vi ännu inte har hunnit att rätta till det marginalsattesystem som Gunnar Sträng under många, många år har varit med om att bygga upp.

Det är rätt att vi trots de omfattande satsningarna har en alltför hög arbetslöshet. Men vid en internationell jämförelse ligger den svenska arbetslösheten på en låg nivå. I hela Västeuropa, i OECD-området, är det bara Norge som har kunnat redovisa lägre siffror. Låt oss icke heller glömma detta faktum. Vi har satsat och satsar nu mer än någonsin på sysselsättningen. Vi gjorde det 1977/78. Vi gör det nu. Vi kommer också att ha en hög beredskap för framtiden. Grunden för detta är den allmänna ekonomiska politiken, dvs. arbetet på att stärka industrins konkurrenskraft, att återvinna marknadsandelar och att återställa framtidstron. De omfattande arbetsmarknads- och näringspolitiska insatserna är påbyggnaden.

I slutet av 1978 hade vi 170 000 människor i arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbete, skyddat arbete osv. Vi satsade på utbildning, sysselsättningsstöd, tidigareläggning av statliga och kommunala beställningar, frisläpande av investeringsfonder m. m., och vi gjorde många särskilda insatser på ungdomsområdet: utbildning, praktik, beredskapsarbete osv. Arbetsförmedlingarna fick stegvis starkt ökade resurser.

Men det tar tid att nå resultat. Först måste vi rätta till kostnadsläget. Gunnar Sträng kanske kan erinra sig att vi 1975/76 hade kostnadsökningar på i runt tal 40 %, medan produktionen och produktiviteten ökade mycket obetydligt. Först måste vi, som sagt, rätta till kostnadsläget. Sedan måste vi sälja ut överlagren. Nedgången i BNP under de två gångna åren motsvarar just dessa överlager. När vi hade sålt ut överlagren kunde produktionen börja öka. Och det var vad den började göra sommaren 1978 och har fortsatt att göra sedan dess. Sedan kan företagen börja anställa nytt folk, och det är vad som sker. Antalet lediga platser börjar nu att öka. Sist kommer så investeringarna. De börjar nu också så sakteliga att öka.

Det är rätt märkligt att socialdemokraterna inte erkänner det samband som finns mellan kapacitetsutnyttjande i näringslivet, vinster och investeringar. När vi läser reservationerna till finansutskottets betänkande kan vi notera att socialdemokraterna erkänner det sambandet i det internationella avsnittet. När man ser på vad som händer i omvärlden erkänner man att det finns ett sådant samband, men i Sverige tycks det inte finnas något sådant samband i socialdemokratins värld.

Nu arbetar vi på att få balans och fullt kapacitetsutnyttjande i ekonomin, och vi är på väg att få det. En granskning av budgetpropositionen visar den mängd förslag som finns för att nå det målet.

Ett par saker om skatterna och "promsen" också.

Gunnar Sträng var inte särskilt orolig för att en ny produktionsfaktorsbeskattning inte skulle kunna börja fungera redan den 1 januari 1980. Vi tillsätter i dagarna en utredning med uppgift att arbeta snabbt för att undersöka om det är lämpligt och möjligt att lägga om beskattningen på det sättet. Jag tror att om Gunnar Sträng fortfarande vore finansminister skulle han faktiskt vara rätt orolig för att det inte skulle vara möjligt att få ett sådant nytt system att fungera den 1 januari 1980, alltså redan om tio månader. Då borde han känna en betydande oro inför svårigheterna att introducera ett sådant nytt system och inför ovissheten av effekterna på företagen, kommunerna och hushållen. Men det är möjligt att det går.

Men det mest oroande ligger inte på det administrativa och tekniska planet, utan det oroande är att Gunnar Sträng och socialdemokraterna redan 1980 vill lägga en sådan ny skatt av omfattningen 3–4 % på alla de redan befintliga. Ovanpå alla de redan befintliga skatterna skulle man alltså om tio månader lägga en ny skatt på 3–4 %. Det skulle ta i anspråk huvuddelen av det löneförhandlingsutrymme som finns. Och det skulle jag känna rätt stor oro för.

Det är en sak att resonera om den tekniska utformningen av en sådan här annorlunda skattebas – det är en annan sak att resonera om en omfattning av en sådan här skatt på 3–4 % i ett startskede om tio månader.

Till sist till marginalskattdebatten. Marginalskatten är ett problem för den sista tusenlappen, säger Gunnar Sträng. Nej, så enkelt är det inte. För människor med lägre inkomster – om det nu är av förvärvsarbete eller en pensionsinkomst – är det kommunalskatten som är den helt avgörande. Där spelar statsskatten knappast någon roll. Vid inkomster på 25 000–30 000 betalar man nästan enbart kommunalskatt – man betalar knappast någon statsskatt. Där spelar marginalskatten ingen roll, där finns ingen marginalskatt.

För människor med ett heltidsarbete – de som har en lägre inkomst, en medelstor inkomst eller en hög inkomst – är det kombinationen av kommunalskatt och statsskatt som är det avgörande. Då är marginalskatten betydelsefull för oss alla. All ekonomisk teori, all erfarenhet och allt sunt förnuft säger att det är skatten på marginalen som har betydelse för människornas handlande. Kanske överväger man inte direkt om man skall sluta arbeta eller sluta spara, men man väger behållningen av en extra insats mot vad man kan få behålla efter skatten. Man överväger sin sparandesituation.

Herr Sträng borde veta hur en skatteskala ser ut. Den är uppbyggd av olika skattesatser i olika inkomstskikt, skikt efter skikt. Då är det betydelsefullt för alla inkomsttagare – för Gunnar Sträng och för mig, för dem som tjänar mera och för dem som tjänar mindre än vad vi gör – vad de får betala i skatt för alla sina tusenlappar, de första och de sista. Gunnar Sträng visar stort intresse för hur t. ex. Ola Ullsten och jag skulle reagera om riksdagen väsentligt ändrade vårt förslag. Vi tackar för det intresset, men väsentligare är hur de många människorna reagerar om man genom beslut här i kammaren än en gång låter inflationen höja skatten. Hur reagerar människorna om marginalskatterna

inte sänks i den omfattning som vi föreslår? Det är en betydelsefullare fråga.

HOLGER BERGQVIST (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag blev kritiserad av Gunnar Sträng därför att jag antydde det oförsiktiga i att genomföra en ny skatteteknik så snart som vid nästa årsskifte. I mitt anförande uttryckte jag t. o. m. den förhoppningen att Gunnar Sträng skulle vara en garanti för att det socialdemokratiska partiet inte ägnade sig åt att förhastat genomföra åtgärder som inte varit föremål för närmare utredning. Jag håller med Gunnar Sträng om att hans kritik mot några som åberopat Gunnar Nilsson kan vara riktig. Gunnar Nilsson har naturligtvis i princip ingenting emot produktionsfaktorsbeskattningen. Däremot har han uttalat viss tveksamhet när det gäller praktiska åtgärder för att genomföra den.

Jag vill uttrycka min stora förvåning över att Gunnar Sträng nu kritiserar dem som kritiserat det oförsiktiga i detta agerande. I övrigt har budget- och ekonomiministern redan förekommit mig.

GUNNAR STRÄNG (s) kort genmäle:

Herr talman! Staffan Burenstam Linder talar om de välståndsbildande krafterna i nationen. Det kunde vara intressant att få reda på vilka han menar. Utesluter han de 90 % av arbetstagarna vilkas årsinkomster ligger under 60 000 kr.? Inskränker han sig alltså enbart till dem vilkas årsinkomster ligger ovanför det beloppet? I klarhetens intresse bör han säga något om det.

Herr talman! Menar Staffan Burenstam Linder företagen när han talar om de välståndsbildande krafterna? Då kan man säga: All right, företagen skall bära denna produktionsfaktorsskatt. Den kommer på samma sätt som en arbetsgivaravgift in som ett förhandlingsmoment i diskussionerna mellan parterna. Det var, säger vidare Staffan Burenstam Linder, kommunerna som höjde skatten, medan moderaterna så länge de satt i regeringen ändå sänkte statsskatten.

I mitt första inlägg sade jag att det där var något som ni i den motsatta situationen aldrig tänkte på. Under hela 1970-talet och ända sedan mitten av 1960-talet genomfördes ställiga skattesänkningar, medan det var en stadig pågående höjning av kommunalskatterna. Slutresultatet blev därför en högre totalskatt. Jag hörde vid den tiden aldrig Staffan Burenstam Linder lägga in samma objektiva konstaterande som nu. När Sträng stod i statsrådsbänken, då var allt hans fel. Det är möjligt att den här lärdomen kan innebära att Staffan Burenstam Linder är försiktigare när socialdemokratin förhoppningsvis kommer i regeringsställning någon gång fram på höstkanten.

Herr Mundebo säger att han självfallet inte är ovetande om sysselsättningens vikt och nödvändighet. Men det har vid flera tillfällen i dag sagts från denna talarstol att vi har ungefär 300 000 människor vid sidan av reguljärt arbete på den normala marknaden. Det enda herr Mundebo har sagt hittills i dag är att han vill inrikta sig på att förhindra en ökning av det antalet. Det är alldeles för blygsamt. Med den enorma arbetslöshet vi har, högre än tidigare,

måste vi få till stånd en reduktion av den. Jag och andra har frågat vad herr Mundebo tänker göra för att verkligen uppnå det resultatet.

1975 och 1976, sade herr Mundebo, hade vi en kostnadsökning på 40 %. Det bör nog i sanningens intresse också konstateras att kostnadsstegringen rent avtalsmässigt under dessa båda år var ungefär 18 %. Sedan lades det till 22 % genom frivilliga överenskommelser, genom löneglidning och på annat sätt, därför att företagarna ansåg att de hade råd därmed. Det är detta påslag på lönerna som ni sedan så flitigt använder i er argumentation och beskyller den socialdemokratiska regeringen för samt tar såsom ett bevis på en dålig hantering av ekonomin under dessa båda år.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Med de välståndsbildande krafterna menar jag lusten att arbeta, att spara, att starta och driva företag, att utbilda sig och att ta risker. Detta tillsammans är vad som skapar landets ekonomiska utveckling. Därvid räknar jag självfallet in alla i Sverige som arbetar, de som har lägre inkomst lika väl som de som har högre inkomst.

En del av dem som har under 60 000 kr. i årsinkomst arbetar antagligen deltid, Gunnar Sträng. Jag vågar påstå att en väsentlig anledning till att man arbetar deltid är att skattesatserna är så höga att det inte lönar sig att arbeta full tid, åtminstone inte i den utsträckning som många skulle vilja göra.

Jag gör också gällande att övertiden har minskat av samma anledning. Det finns en lång rad sådana verkningar av det skyhöga skattetrycket som gör att vi har fått en sämre ekonomisk utveckling i landet än vi annars skulle ha fått, ett sämre skatteunderlag, mindre inkomster att användas av det offentliga för olika angelägna önskemål. På detta sätt har det skyhöga skattetrycket kommit att få asociala verkningar.

Gunnar Sträng påpekade att det behövs mer investeringar i landet, och det är riktigt. Men en väsentlig anledning till att det görs mindre investeringar än som vore önskvärt är de ökade risker som har förts in genom löntagarfondshotet. Det är konstigt att socialdemokraterna inte har förstått detta. Jag nämnde det några gånger för Kjell-Olof Feldt i morse, men jag fick aldrig något svar av honom. Jag hör ständigt att man inte är lika lockad av att försöka utveckla ett företag, för går det bra blir man kanske av med det. Det är denna ökade risk som håller tillbaka utvecklingen.

På samma sätt hålls utvecklingen i landet tillbaka av hotet om skattchöjningar av den typ som Gunnar Sträng talade om. Skulle man genomföra löntagarfonder så som socialdemokraterna vill, skulle en industriarbetare behöva avstå från en löneökning på 2 000 kr. om året. Skulle man sedan genomföra promsen, skulle han få avstå ytterligare 2 500 kr. om året i löneökning. Nu tror antagligen företagarna att det inte är så enkelt att klara löneförhandlingarna, utan det blir i stället en stor omgång med kostnadsstegring, inflation och svårigheter i näringslivet. Inför sådana perspektiv håller man tillbaka.

Gunnar Sträng trodde att man skulle kunna införa promsen bums. Den behöver knappt utredas. Kan Gunna! Sträng då förklara varför företagskatt-

teberedningen under socialdemokratisk ledning arbetade i sju år utan att socialdemokraterna kunde komma på hur systemet skulle se ut?

Nr 91

Onsdagen den
28 februari 1979

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Gunnar Sträng påstod att det enda jag hade sagt om arbetsmarknad och sysselsättning i dag var att vi skulle inrikta oss på att motverka en ökning av arbetslösheten. Det är helt fel. Antingen har Gunnar Sträng inte lyssnat eller också har han lyssnat ofullständigt. Jag nämnde i en mening att om situationen blir allvarigare måste man självfallet satsa mer av resurser. Men jag har också sagt ett tiotal gånger att en av huvudlinjerna i budgetförslaget är kampen mot arbetslösheten, arbetet för att förbättra sysselsättningen, och att satsningarna på det området är en av anledningarna till att vi nu har ett betydande budgetunderskott.

Vi är självfallet inte nöjda med läget på arbetsmarknaden i dag. Vi tycker dock att man kan kosta på sig att erinra om några fakta om sysselsättnings-situationen och om jämförelser mellan vårt land och andra länder. Dessa fakta kan vi gott erinra oss utan att därför vara nöjda.

En ambitiös politik på sysselsättningens område måste självfallet sikta mot en arbetsmarknad som kan ge människor som vill ha jobb tillfälle att få ett jobb. Det är bakgrunden till både den allmänna ekonomiska politiken, med dess inriktning på att förbättra konkurrenskraften och därmed ge flera människor jobb, och den betydande satsningen på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jag skall inte nämna dem än en gång – jag har gjort det några gånger, senast i min förra replik. De framgår också av det budgetförslag som utgör en del av underlaget för dagens debatt.

GUNNAR STRÄNG (s) kort genmäle:

Herr talman! Ett par ord till herr Burenstam Linder – min tid medger inte att jag lägger ut texten något vidare. Kan herr Burenstam Linder redovisa någon besparing i den statliga utgiftspolitiken som motiverar att han ställer sig upp i bänken och säger att nu skall vi kraftigt reducera skatterna?

Herr Burenstam Linder går bet på detta. Han kan inte redovisa några besparingar. Jag skulle inte alls bli förvånad ifall han litet längre fram kommer och säger att vi skall satsa mera på vissa områden – speciellt flygplan, gissar jag, ligger honom ganska varmt om hjärtat, men det har ingenting med besparingar att göra.

Då är hela frågan så enkel som så: När man far omkring och försöker göra gällande att här betalar svenska folket mer i skatter än vad det behöver, så är det en falsk redovisning av ett allvarligt förhållande. Herr Burenstam Linder försöker köpa popularitet till sitt parti genom att vädja till den skatteolust som kan uppstå hos många människor som inte är informerade, människor som inte har klart för sig vad välfärdssamhället kräver i fråga om kostnader och betalning.

I stället för att hjälpa till att tala om för människorna att skall de leva vidare i ett välfärdssamhälle så måste de betala de här skatterna, går herr Burenstam Linder ut med den propagandan att vi kommer att leva lika bra i alla fall, även

---

Finansdebatt

om vi snabbt gör oss av med en väsentlig del av skattebördan. Detta är en falsk propaganda, en falsk kungörelse som en riksdagsman i herr Burenstam Linders kläder anständigtvis borde avstå från.

Budgetministern frågade: Kan man lägga på en ny skatt på 3-4 %? Jag vill då säga att ni har lagt tillbaka 8 miljarder i företagens sköte utan någon påvisbar effekt. Det har inte medfört ökade investeringar, och det har inte blivit någon lättnad i arbetslösheten. Företagen redovisade i slutet av 1978 en likviditet på närmare 20 miljarder. Herr Mundebo kunde nog våga sig på att ta tillbaka de där pengarna utan att det skulle hända någonting till företagens nackdel. Därmed skulle han ju ha en välkommen förstärkning till sin budget. Det skulle räcka till att klara ut vad som fattas i finansieringen av hans skattereform, och det skulle ge en nödvändig förbättring av ett budgetunderskott som i dag är alldeles för stort.

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Nu fungerar ju tyvärr inte samhällsekonomin så, att man med fullständig exakthet kan säga vad som hade hänt om man hade gjort så och så i stället – och vilka effekter man hade fått om man t. ex. hade bevarat skatten på arbetskraften på en viss nivå.

En sak vet vi emellertid ganska säkert, och det är att borttagandet av den här skatten vid de tidpunkter då det skedde har betytt minskad inflation – en ordentlig minskning på kanske 1,5 %. Det är betydelsefullt för människorna och för tryggheten i vårt land.

Däremot kan vi inte exakt avläsa vad som hade hänt på sysselsättningsområdet. Men det finns ganska goda skäl för att anta att om Sverige hade gått ut på världsmarknaden och konkurrerat med den högre skattenivån och det besvärliga läge vi då befann oss i, hade vi haft en ännu besvärligare arbetslöshetssituation i dag. Därför var det nog riktigt att den gången ta bort dessa skatter. Och därför måste vi vara försiktiga med att återinföra dem igen. Vi har ju sagt att det kan bli nödvändigt att öka sociala avgifter för att få balans i samhällsekonomin. Men man måste göra det med yttersta försiktighet. Ett påslag på 3 å 4 % på en gång utöver redan befintliga och andra av sociala skäl nödvändiga avgifter, det är inte försiktighet, det är oförsiktighet.

Andre vice talmannen anmälde att Gunnar Sträng anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Dagens finansdebatt har kretsat kring två stora problem. Det gäller arbetslösheten och underskottet i statsbudgeten. Som lösning på båda problemen ser man från de flesta håll möjligheten till konjunkturuppgång och en kraftig ekonomisk tillväxt.

Det jag saknar i den här debatten är framför allt två saker. För det första är det en ordentlig analys av sambandet mellan dessa båda stora problem. För det andra är det en framåtblick som tar tag i de stora framtidsfrågorna.

Då det gäller den första punkten måste vi vara medvetna om den betydelse

som skattesystemet har. Troligen betyder det sätt på vilket vi tar ut kostnaderna för offentliga utgifter mer än konjunktursituation och tillväxttakt. Tillväxten i sig är kanske inte längre någon lösning på problemet. Schumacher skriver på ett ställe: "Det mest slående med den moderna industrin är att den kräver så mycket och åstadkommer så litet. Den moderna industrin tycks vara ineffektiv i en grad som man normalt har svårt att föreställa sig. Dess ineffektivitet förblir därför obemärkt." När man hör detta citat kommer man osökt att tänka på både de redovisningar från folkpartiregeringen om insatser för att klara sysselsättningen och de angrepp från socialdemokratin för bortkastade pengar till näringslivet, som har förekommit i den här debatten.

När det gäller den andra punkten, framtidsfrågorna, skulle jag gärna vilja citera den engelske professorn Peter Hall, som har redigerat en bok om resultatet av det stora europeiska forskningsprogrammet Europa 2000 och som höll ett föredrag här i Stockholm för någon vecka sedan. Där sade Peter Hall avslutningsvis, att nyckeln till lösningar av framtidsfrågorna är hushållning med naturresurser. Det är skrämmande att det medvetande som ändå finns hos breda grupper av människor och också bland många politiker om nödvändigheten av resurshushållning i framtiden så fullständigt förtigs i en debatt som den här.

Den ekonomiska politiken, inkl. skattepolitiken, är det främsta styrmedel samhället har, men vi avstår från att använda detta styrmedel för att åstadkomma en förändring i hushållande riktning.

Under lång tid har frågan om jämlikhet funnits med i de ekonomiska debatterna. På senare tid har också frågan om sysselsättning kommit med. I år har det glädjande hänt att finansutskottet också accepterat centerns ståndpunkt, där regionalpolitiken får en ytterligare vikt. Men den viktiga framtidsfrågan om hur våra resurser skall räcka till, inte bara för den här generationen utan också för kommande generationer, står fortfarande utanför.

Jag vill ägna ytterligare några minuter åt just skattepolitiken.

På grund av den offentliga sektorns expansion har det efter hand blivit nödvändigt att finna nya skatteformer. Men gemensamt för samtliga de tunga skatteformer vi har är att de belastar arbetet. Det gäller inkomstskatten, det gäller till största delen momsens och det gäller kanske allra mest de olika avgifter till ATP, sjukförsäkring m. m. som ingår i arbetsgivaravgiften men som från denna synpunkt måste likställas med annan skatt.

Under hela industrialiseringsprocessen och med en ökad markering under efterkrigstiden har arbetskraften varit så gott som den enda begränsande resursen då det gällt produktion och ekonomisk tillväxt. Därför har denna skattebelastning på just arbetet varit riktig. Den fördyring av arbetet som därigenom åstadkommit har påskyndat rationaliseringar och effektiviseringar. På så sätt har tillgänglig arbetskraft utnyttjats effektivare, och produktionen per capita har stigit snabbt.

I dag är läget annorlunda och torde förbli annorlunda under överskådlig framtid. Vår tekniska utveckling ger oss möjlighet att producera ökade

mängder varor med minskade insatser av arbete. Samtidigt börjar en viss knapphet göra sig gällande på andra resurser. I fråga om energi är den redan ett faktum. Teoretiskt kan knapphet också observeras på vissa mineral, även om detta endast gett utslag på priset vid enstaka tillfällen. En annan begränsning är miljön. Produktionens avfallsproblem blir alltmer märkbara, och kostnaderna för dåliga arbetsmiljöer visar sig i ökad sjukdomsfrekvens.

Jämlikhetsmålet får inte glömmas bort i skattedebatten. Men även hushållningsmålet måste få en plats i denna debatt. Denna målsättning måste kopplas till målsättningen om en decentraliserad produktion som samhällsstruktur. Sådan struktur är också förutsättningen för att vi skall ha möjlighet att skapa en god social struktur med kontakt och gemenskap mellan människor. Det sistnämnda underlättar hushållningen och ger möjlighet för människorna till ekologiskt ansvarstagande.

En fråga som ofta har något av konservativ prägel över sig är kravet på återhållsamhet eller minskning av de offentliga utgifterna. Ändå är denna fråga i ett framtidsperspektiv ofrånkomlig. Det är också snarast självklart att ett decentraliserat samhälle, som är mindre institutionsberoende än det centraliserade samhälle som vi i dag lever i, skulle fungera bättre till lägre kostnader.

Mot denna bakgrund borde vi i riksdagen, liksom i den mer allmänna debatten om ekonomi och skatter, vänja oss vid tanken på kraftiga förändringar av skattesystemet. Vi borde t. ex. på allvar överväga en övergång till utgiftsskatt i stället för inkomstskatt. En sådan skatt skulle få som effekt en minskad konsumtionsbenägenhet, dvs. ökad hushållning. Eftersom vi under många år ökat konsumtionen mer än produktionen skulle det vara en önskvärd effekt. Vi skulle också kunna få en ökad benägenhet att vårda och reparera våra tillgångar på bekostnad av viss nyproduktion.

Emellertid kräver en sådan omläggning av den direkta beskattningen också förändringar av beskattningen på produktionen. Man kan inte ensidigt belasta resursen arbete utan måste också belasta övriga produktionsfaktorer, såsom råvaror och energi. Detta skulle alltså motivera införandet av en produktionsfaktorsskatt i ordets verkliga mening. Det som i dag benämns produktionsfaktorsskatt av socialdemokraterna är ju som tidigare anförts bara en arbetsgivaravgift med nytt namn. Ett förbilligande av arbetet skulle naturligtvis motivera ökad användning av arbetet. Därför skulle vi inte heller i lika hög grad som f. n. frestas att välja en teknologi som helt onödiggör människan samtidigt som den ofta är enormt resurskrävande. En beskattning av råvaror och energi skulle leda till att användandet av dessa produktionsfaktorer optimerades hårdare. Man kan jämföra vad som f. n. händer med just arbetet. Därigenom skulle befintliga resurser utnyttjas bättre med bättre hushållning som följd.

Det vore väl för mycket begärt av en minoritetsregering med så smalt underlag som den folkpartistiska att den skulle kunna föreslå kraftiga förändringar på den ekonomiska politikens område, även om sådana i och för sig är nödvändiga, men det är samtidigt ytterligt beklagligt att debatten, i en

tid när kraftiga åtgärder är så överhängande nödvändiga, låses fast på en nivå som egentligen är orcalistisk. Genom att folkpartiet lägger fram förslag till en budget med rekordstora utgifter och rekordstort underskott tycks också andra partiers agerande låsas till det näraliggande ekonomiska området. Det tycks alltså vara omöjligt att åstadkomma ordentliga förändringar med den nuvarande regeringen.

Om den breda folkliga opinion för ökad hushållning och mindre slösaktig konsumtion som i dag finns skall få ett genomslag i samhället, så krävs det att den också förs in i den ekonomisk-politiska debatten. I det sammanhanget ligger det ett stort ansvar på partier med folkrörelseförankring när det gäller att lyssna till denna opinion och omsätta den i ett konkret politiskt handlande.

På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 6 Anmäldes och bordlades

Proposition

1978/79:105 med förslag till ändring i konkurslagen (1921:225), m. m.

§ 7 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 27 februari

1978/79:151 av *Ingegerd Troedsson* (m) till bostadsministern om bostadsbidragens utformning och effekter:

Bostadsbidragens syfte var från början att stimulera efterfrågan på goda bostäder. Med tiden har de fått en alltmer fördelningspolitisk inriktning. Men som många gånger påvisats från moderata samlingspartiets sida och som riksrevisionsverket nu bekräftar fungerar bostadsbidragen dåligt som utjämningsinstrument. Flerbarnsfamiljer med två föräldrar kan förlora rätten till bidrag långt innan de uppnått existensminimum, medan enföräldersfamiljer får behålla bidragen vid inkomster avsevärt över denna gräns. Regeringens förslag om en generell höjning av den inkomstgräns vid vilken avtrappningen ökar från 15 till 24 % skulle inte minska orättvisorna härvidlag. Tvärtom skulle det försvåra en anpassning av inkomstprövningsreglerna till hushållens ekonomiska bärkraft.

En annan allt allvarligare svaghet i bostadsbidragens konstruktion är att avtrappningen vid stigande inkomst tillsammans med de höga marginalskattorna ger effekter som närmar sig och ibland överstiger 100 %. Detta gör det allt svårare för barnfamiljer i vanliga inkomstlägen eller med många barn att

med egna insatser påverka sina inkomster och förbättra eller ens behålla sin standard.

Höjningar av bostadsbidragen i dess nuvarande utformning får dessutom samma effekt då hemarbetande make går ut i förvärvslivet som om sambeskattningen återinfördes och successivt skärptes. Skillnaden är dock den att det nu är barnfamiljer med låg skattekraft som drabbas hårdast. I familjer där mannen har genomsnittlig industriarbetarinkomst skulle den extra kostnad som de försvinnande bostadsbidragen utgör då hustrun tar förvärvsarbete stiga med nära 70 % enbart under tiden 1977–1980 om regeringens förslag går igenom. Hustruns förvärvsarbete skulle med andra ord bli allt mindre lönsamt. Värst skulle också här flerbarnsfamiljerna drabbas.

Också i andra avseenden skulle bristerna ytterligare förvärras om förslaget till bostadsbidrag för år 1980 skulle gå igenom. Pomperipossaskikten, där skatt och bortfallande bostadsbidrag tar mer än hela inkomstökningen, skulle väsentligt utvidgas. En fembarnsfamilj med 123 000 kr. i inkomst skulle t. ex. ha mindre att röra sig med än den som har 90 000 kr. Än allvarligare än i fallet Astrid Lindgren är att detta drabbar flerbarnsfamiljer som ännu inte nått över fastställt existensminimum.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till bostadsministern få ställa följande frågor:

1. Anser bostadsministern det acceptabelt att inkomstprövningsreglerna allt sämre återspeglar hushållens ekonomiska bärkraft?

2. Statsministern har förklarat det rimligt att också den med mycket goda inkomster får behålla 15 kr. av den sist intjänade hundralappen. Anser bostadsministern det acceptabelt att allt fler barnfamiljer med låg skattekraft drabbas av marginaleffekter på över 85 % om regeringsförslaget till bostadsbidrag för år 1980 går igenom?

3. Anser bostadsministern det acceptabelt att marginaleffekter på över 100 % inte bara skulle bestå utan också förvärras i förslaget till bostadsbidrag för nästa år?

4. Anser bostadsministern det acceptabelt att marginaleffekterna på grund av bortfallande bostadsbidrag vid hemarbetande makes utträde i förvärvslivet blir allt värre i familjer med vanliga inkomster och/eller med många barn?

5. Anser bostadsministern det socialt försvarbart att flerbarnsfamiljerna genomgående drabbas av de hårdaste marginaleffekterna?

6. Avser bostadsministern att vidta några åtgärder för att förhindra att bristerna i bostadsbidragens utformning och effekter ytterligare förvärras under år 1980?

den 28 februari

1978/79:152 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) till statsministern om tidpunkten för information till riksdagens ledamöter om uttalanden från regeringen:

Under senare år har det blivit allt vanligare att regeringsledamöter gör uttalanden om regeringens ställningstaganden i aktuella frågor och om kommande regeringsbeslut i massmedia, antingen genom särskilda presskonferenser eller genom utsända förhandsmeddelanden om innehållet i politiska föredrag etc. Riksdagens ledamöter får kännedom om dessa uttalanden endast genom att kontinuerligt passa TV-sändningar och läsa dagliga tidningar. Av tids- och utrymmesskäl blir ofta massmedias återgivande starkt förkortat och dessutom ofta vinklat på ena eller andra sättet.

Enligt regeringsformen är riksdagen folkets främsta företrädare. Under en mycket lång tidsrymd har maktens centrum obestriddligen varit regeringskansliet, från vilket riksdagsmajoriteten mottagit förslag, som i huvudsak ograverade förts igenom i riksdagen. Sedan hösten 1978 har denna situation förändrats, och spelrummet för riksdagens agerande har vidgats. Det kan då synas rimligt att "andra statsmakten", riksdagen, icke sättes i efterhand i förhållande till "tredje statsmakten", massmedia. Skäligheten kräver att riksdagens ledamöter samtidigt med, eller i varje fall i omedelbar anslutning till, offentliggörandet i massmedia av auktoriserade uttalanden från regeringen eller dess enskilda ledamöter också får en direkt tillgång till den fullständiga lydelsen av sådana uttalanden.

Mot bakgrund av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsministern få ställa följande fråga:

Delar statsministern den syn på riksdagsledamöternas rätt och möjlighet att direkt och samtidigt med massmedia få del av den fullständiga lydelsen av auktoriserade uttalanden från regeringen eller enskilda regeringsledamöter som jag här givit uttryck åt, och vilka åtgärder är han i så fall beredd att överväga?

§ 8 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 28 februari

1978/79:385 av *Lena Hjelm-Wallén* (s) till statsrådet Birgit Rodhe om ökade utbildningsmöjligheter i gymnasieskolan:

Socialdemokraterna föreslog under den allmänna motionstiden bl. a. att gymnasieskolan skall dimensioneras för 100 % av en årskull 16-åringar. Ungdomsarbetslösheten har länge varit oroväckande hög. Nu ökar den ytterligare. 47 000 ungdomar i åldern 16-24 år återfinns i arbetslöshetskön, och 33 000 ungdomar under 20 år finns i beredskapsarbete.

I det läget har skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen begärt kraftigt ökade insatser på utbildningsområdet. Åtgärderna sammanfaller i stor utsträckning med socialdemokratiska motionskrav. För den kommunala planeringen är det nödvändigt att i god tid få kännedom om de åtgärder som

Nr 91

Onsdagen den
28 februari 1979

---

*Meddelande om
frågor*

planeras, bl. a. för att få så stor effekt som möjligt av de beslutade åtgärderna.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga till statsrådet Rodhe:

Vilka åtgärder planeras inom utbildningsdepartementets område för att öka utbildningsmöjligheterna i gymnasieskolan, och när avser regeringen att fatta beslut härom?

1978/79:386 av *Anna-Greta Leijon* (s) till arbetsmarknadsministern om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten:

I skrivelse till regeringen den 16 februari 1979 uttrycker arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och skolöverstyrelsen (SÖ) sin oro över arbetsmarknadssituationen för ungdomarna. Man tvingas konstatera att ca 100 000 unga under 25 år nu är arbetslösa eller sysselsatta i någon form av arbetsmarknadspolitiskt motiverad verksamhet. Detta motsvarar en hel årskull ungdomar. För januari redovisas kraftigt ökad öppen arbetslöshet. I vår lämnar ytterligare ungdomar grundskolan. Dessa är ca 9 000 fler än ett år tidigare.

Folkpartiet har ofta lovat att alla ungdomar som lämnar grundskolan skall garanteras arbete, utbildning och praktik. AMS och SÖ konstaterar nu att det under det år som gått inte varit möjligt att tillfredsställande realisera vare sig denna garanti eller det ansvar som skolan har för att följa upp de ungas arbetsmarknadssituation under två år efter grundskolan.

Mot denna bakgrund lämnar de båda ämbetsverken i sin skrivelse en rad förslag till omedelbara åtgärder inom ramen för ett samlat åtgärdsprogram.

Vid upprepade tillfällen har också socialdemokraterna i riksdagen lagt fram förslag till direkta åtgärder för att bryta ungdomsarbetslösheten. I allt väsentligt har de förkastats av den borgerliga majoriteten.

I det läge som nu uppstått på arbetsmarknaden och i ljuset av AMS och SÖ:s förslag till omedelbara åtgärder vill jag ställa följande frågor till statsrådet Wirtén:

Vilka åtgärder planeras inom arbetsmarknadsdepartementets område för att förbättra ungdomarnas arbetsmarknadssituation?

Är arbetsmarknadsministern numera beredd att stödja socialdemokraternas förslag till åtgärder mot ungdomsarbetslösheten?

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 17.51.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert